

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI

SUÇ VE EKONOMİ: SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLAR
BAĞLAMINDA TR83 BÖLGESİ İLLERİNİN
KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZİ

Yüksek Lisans Tezi

Alev ÖZCAN

Danışman

Prof. Dr. Recep Koray YILMAZ

SAMSUN
2021

TEZ KABUL VE ONAYI

Alev ÖZCAN tarafından, **Prof. Dr. Recep Koray YILMAZ** danışmanlığında hazırlanan “**Suç ve Ekonomi: Suça Sürüklenen Çocuklar Bağlamında TR83 Bölgesi İllerinin Karşılaştırmalı Bir Analizi**” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından 26.11.2021 tarihinde yapılan sınav sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı Adı Soyadı Üniversitesi Ana Bilim/Ana Sanat Dalı	İmza	Sonuç
Başkan	Doç. Dr. Umut ULUKAN Ordu Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkiler Anabilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
Üye (Danışman)	Prof. Dr. Recep Koray YILMAZ Ondokuz Mayıs Üniversitesi İktisat Anabilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Işıl ALKAN Ondokuz Mayıs Üniversitesi İktisat Anabilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

ONAY
... / ... / ...
Prof. Dr. Ali BOLAT
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar'da gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığımı taahhüt ve beyan ederim.

İmza
... / ... / 2021
Alev ÖZCAN

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı : Suç ve Ekonomi: Suça Sürüklenen Çocuklar Bağlamında Tr83 Bölgesi İllerinin Karşılaştırmalı Bir Analizi

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 15/11/2021.tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : % 9
Tek kaynak oranı : % 1 çıkmıştır.

İmza
... / ... / 2021
Prof. Dr. Recep Koray YILMAZ

ÖZET

SUÇ VE EKONOMİ: SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLAR BAĞLAMINDA TR83 BÖLGESİ İLLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZİ

Alev ÖZCAN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

İktisat Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans, Kasım/2021

Danışman: Prof.Dr.Recep Koray YILMAZ

Suç, toplumun huzurunu ve güvenliğini sekteye uğratan sapma davranışlardır. Suç davranışının toplumdan topluma değişiklik göstermesinin yanında zaman kavramı da önem arz etmektedir. Geçmişte kanun koyucular tarafından suç sayılan bir davranış günümüzde suç sayılmayabilmektedir. Suç kavramı bir toplumun yasalarına aykırı olan ve sonucunda cezai yaptırımların olduğu çok yönlü bir olgudur. Bu olgunun çok yönlü oluşu yaklaşımların da birden fazla olmasına yol açmıştır. Suça yönelik yaklaşımlar bireysel, psikolojik, sosyolojik ve ekonomik olarak ayrı başlıklar altında değerlendirilmesi suç kavramının anlaşılabilmesi için önemlidir.

Bu çalışmada suçun ekonomi ile olan ilişkisine ağırlık verilmiştir. Buna göre suç ve ekonomi araştırmalarının ekonomik faktörler çerçevesinde incelendiği görülmektedir. Çalışma içerisinde bu ekonomik faktörler işsizlik, gelir dağılımı, yoksulluk olarak ele alınmıştır. Çocuk suçluluğu üzerine yapılan adlandırmalar suça sürüklenen çocuk, çocuk suçluluğu, suça itilen çocuk şeklinde farklılık gösterse de temelinde çocukların neden suç işlediği ve hangi tedbirlerle suçtan uzaklaştırılacağı araştırmalar açısından önem taşımaktadır. Çalışmanın amacı çocuk suçluluğunun dünyadaki durumu, Türkiye'deki durumu ve Tr83 bölgesi illeri bazında ele alınarak suçun boyutunun ne durumda olduğunu ortaya koymaktır. Sonuç olarak ulaşılan rakamlar ve yüzdeler paylar ekonomik nedenli suçlardan hırsızlık suçunun diğer suçlar içerisinde de yaralama suçunun çocuklar tarafından en fazla işlendiği Türkiye ve Tr83 bölgesi illerinde paralellik gösterdiği kanaatine ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Suç kavramı, Çocuk suçluluğu, Tr83 bölgesi,

ABSTRACT

CRIME AND ECONOMY: A COMPARATIVE ANALYSIS OF TR83 REGION PROVINCES IN THE CONTEXT OF JUVENILE PUSHED TO CRIME

Alev ÖZCAN

Ondokuz Mayıs University
Institute of Graduate Studies
Department of Economics
Master, November/2021

Supervisor: Prof. Dr. Recep Koray YILMAZ

Crime is deviant behavior that disrupts the peace and security of the society. The concept of crime is also important, besides the point that criminal behavior varies from society to society. A behavior that was considered a crime by lawmakers in the past may not be considered a crime today. The concept of crime is a multi-directional phenomenon that is against the laws of a society and results in criminal sanctions. The multi-directional nature of this phenomenon has led to multiple approaches. Evaluating the approaches to crime under separate headings as individual, psychological, sociological and economic is important for understanding the concept of crime.

This study focuses on the relationship between crime and economy. Consequently, it is seen that crime and economy researches are examined in the framework of economic factors. In the study, these economic factors are discussed as unemployment, income distribution and poverty. Although the denominations on juvenile delinquency differ as juvenile delinquency, juvenile delinquency and juvenile delinquency, it is important for researches why children commit crimes and with what measures they will be removed from crime. The aim of the study is to reveal the situation of the crime by considering the situation of juvenile delinquency in the world, the situation in Turkey and the provinces of the Tr83 region. As a result, it has been concluded that the figures and percentage shares are parallel in the provinces of Turkey and the Tr83 region, where the crime of theft, one of the economic-related crimes, and the crime of injury among other crimes, are committed by children the most.

Keywords: Crime, juvenile delinquency, Tr83 region

TEŐEKKÖR

Öncelikle bu çalışma sürecinde kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Recep Koray YILMAZ'a anlayıőları için çok teőekkör ederim. Bana desteğini hiç esirgemeyen sevgili eőim Serhat ÖZCAN'a, ablam Seda ÖZCAN'a bu çalıőmayı bitirebilmek için oyun oynama saatimizden fedakarlık eden Canım oğlum Alp ÖZCAN'a, çok teőekkör ederim.

Alev ÖZCAN

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	ix
TABLolar DİZİ.....	x
1.GİRİŞ.....	1
2.SUÇ KAVRAMI VE YAKLAŞIMLAR.....	4
2.1.Suç ve Suçluluk Kavramı.....	4
2.2. Suç Olgusuna Yaklaşımlar.....	8
2.2.1.Suç Teorik Yaklaşımlar.....	8
2.2.1.1.Suç Bireysel Yaklaşımlar.....	8
2.2.1.2.Suç Psikolojik Yaklaşımlar.....	10
2.2.1.3.Suç Sosyolojik Yaklaşımlar.....	11
2.2.1.4.Suç Ekonomik Yaklaşımlar.....	16
2.2.1.4.1.Adam Smith.....	16
2.2.1.4.2.John Stuart Mill.....	17
2.2.1.4.3.Karl Marx.....	17
2.2.1.4.4. Friedrich Engels.....	18
2.2.1.4.5.Geleneksel Ekonomik Model.....	18
2.2.1.4.6.Fayda Teorisi ve Risk Analizi.....	19
2.3.Ekonomik Suçlar ve Ekonomik Nedenli Suçlar.....	20
2.4.Ekonomik Faktörler.....	22
2.4.1.Yoksulluk ve Suç.....	22
2.4.2.İşsizlik ve Suç.....	23

2.4.3. Gelir Dağılımı ve Suç	25
2.5. Suç Piyasası	26
2.6. İktisadi Açından Suç ve Ceza İlişkisi	28
3. SUÇ VE ÇOCUK	33
3.1. Çocuk ve Çocuk Suçluluğu	33
3.1.1. Çocuk Kavramı	33
3.1.2. Çocuk Suçluluğu	33
3.1.3. Çocuk Suçluluğu ve Ekonomi	31
3.1.4. Çocuk Suçluluğunun Dünyada Genel Durumu	32
3.1.5. Çocuk Suçluluğunun Türkiye’de Genel Durumu	38
3.1.4.1. Türkiye’de Çocuklara Dair Veriler	43
4. TR83 BÖLGESİ İLLERİNİN SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUK VERİLERİ BAĞLAMINDA MEVCUT DURUMLARININ KARŞILAŞTIRILMALI ANALİZİ.	57
4.1. TR83 Bölgesi İlleri	57
4.1.1. TR831 Samsun İli	57
4.1.2. TR832 Tokat İli	67
4.1.3. TR833 Çorum İli	77
4.1.4. TR834 Amasya İli	87
4.2. TR83 İllerinin Karşılaştırılmalı Analizi	97
5. SONUÇ	105
KAYNAKÇA	113
ÖZGEÇMİŞ	118

SİMGELER VE KISALTMALAR

CMK : Ceza Muhakemesi Kanunu

ÇKK : Çocuk Koruma Kanunu

ÇSGB :Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

İŞKUR: Türkiye İş Kurumu

m. : madde

STB: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

TCK : Türk Ceza Kanunu

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

vb. : ve benzeri

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Suç Arz-Talep Dengesi	27
Şekil 2.2. Toplam Suç Eğrisi.....	28

TABLolar DİZİNİ

Tablo 3.1. Ülkeler Bazında Ceza Ehliyet Yaşı	33
Tablo 3.2. Bazı Avrupa Ülkelerinde Çocuk Suçlu Sayıları	35
Tablo 3.3. Çocuk Koruma Kanunu Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler.....	40
Tablo 3.4. Suça sürüklenen çocuklarla ilgili olarak görev ve sorumlulukları bulunan kurumlar	41
Tablo 3.5. Türkiye’de Yaş Gruplarına Göre Çocuk Nüfusu.....	43
Tablo 3.6. Türkiye Geneli Yabancı Uruklu Çocuk Sayısı	45
Tablo 3.7. Çalışanı Olmayan Hanehalklarında Yaşayan Çocuk Nüfusunun Toplam Çocuk Nüfusuna Oranı (0- 17 Yaş) (%)	45
Tablo 3.8. Eğitim ve İstihdamda Yer Almayan 15-17 Yaş Grubundaki Çocuk Nüfusunu Oranı (%).....	46
Tablo 3.9. Türkiye Çocuk İstihdam Oranı (%)	46
Tablo 3.10. Çalışan Çocuk Sektör Dağılımı (%)	47
Tablo 3.11. Çocukların Türkiye Geneli Güvenlik Birimlerine Gelme veya Getirilme Durumu	48
Tablo 3.12. Türkiye Geneli Yaş Grubu Ve Cinsiyete Göre Suça Sürüklenen Çocukların Sayısı	49
Tablo 3.13. Suça Sürüklenen Çocukların Eğitim Durumu	50
Tablo 3.14. Türkiye Geneli Suça Sürüklenen Çocukları İsnat Edilen Suç Türü ve Payları	52
Tablo 4.1. Samsun İli Yaş Gruplarına Göre Çocuk Nüfusu.....	57
Tablo 4.2. Samsun İli Güvenlik Birimlerine Gelme veya Getirilme Durumu.....	59
Tablo 4.3. Samsun İli Güvenlik Birimlerine Gelme veya Getirilme Durumu (cinsiyet).....	59
Tablo 4.4. Samsun İli Suça sürüklenen çocuk eğitim durumu.....	60
Tablo 4.5. Suça Sürüklenen Çocuklarda Samsun İsnat Edilen Suç Türü İşleyen Çocuk Sayısı ve payları.....	63
Tablo 4.6. Tokat İli Yaş Gruplarına Göre Çocuk Nüfusu.....	67
Tablo 4.7. Tokat İli İçin Çocuk Güvenlik Birimlerine Gelen Veya Getirilme Durumu	68
Tablo 4.8. Tokat İli Güvenlik Birimlerine Gelme veya Getirilme Cinsiyet Durumu	69
Tablo 4.9. Tokat İli Suça Sürüklenen Çocuk Eğitim Durumu.....	70
Tablo 4.10. Suça Sürüklenen Çocuklarda Tokat İsnat Edilen Suç Türü İşleyen Çocuk Sayısı ve Payları	72
Tablo 4.11. Çorum İli Yaşlara Göre Çocuk Nüfusu	77
Tablo 4.12. Çorum İli İçin Çocuk Güvenlik Birimlerine Gelen veya Getirilme Durumu	78
Tablo 4.13. Çorum İli Güvenlik Birimlerine Gelme Veya Getirilme Cinsiyet Durumu	79
Tablo 4.14. Çorum İli Suça Sürüklenen Çocuk Eğitim Durumu	80
Tablo 4.15. Suça Sürüklenen Çocuklarda Çorum İli İsnat Edilen Suç Türü İşleyen Çocuk Sayısı	82
Tablo 4.16. Amasya İli Yaş gruplarına göre çocuk nüfusu.....	87
Tablo 4.17. Amasya İli İçin Çocuk Güvenlik Birimlerine Gelen Veya Getirilme Durumu	88
Tablo 4.18. Amasya İli Güvenlik Birimlerine Gelme Veya Getirilme Cinsiyet Durumu	89

Tablo 4.19. Amasya İli Suça Sürüklenen Çocuk Eğitim Durumu	90
Tablo 4.20. Suça Sürüklenen Çocuklarda Amasya İli İsnat Edilen Suç Türü İşleyen Çocuk Sayısı	92
Tablo 4. 21. İller bazında suça sürüklenen çocukların çocuk nüfusuna göre payları	97
Tablo 4.22. Tr83 Kapsamındaki İllerde Hırsızlık Suçunu İşleyen Çocuklar İçerisinde Güvenlik Birimine Birden Fazla Gelme Payı	98
Tablo 4.23. Tr83 Kapsamındaki İllerde Mala Zarar Verme Suçunu İşleyen Çocuklar İçerisinde Güvenlik Birimine Birden Fazla Gelme Payı.....	99
Tablo 4.24. Tr83 Kapsamındaki İllerde Yağma(Gasp) Suçunu İşleyen Çocuklar İçerisinde Güvenlik Birimine Birden Fazla Gelme Payı.....	100
Tablo 4.25. Tr83 Kapsamındaki İllerde Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak, Satmak, Satın Alma Suçunu İşleyen Çocuklar İçerisinde Güvenlik Birimine Birden Fazla Gelme Payı	100
Tablo 4. 26. Tr83 İleri Bazında Suça sürüklenen çocukların cinsiyet payları	101
Tablo 4.27. Tr83 İleri Bazında Suça Sürüklenen çocukların okuma yazma bilmeyen eğitim durumu payları	102
Tablo 4.28. Tr83 İleri Bazında Suça Sürüklenen çocukların İlköğretim öğrencisi eğitim durumu payları	102
Tablo 4.29. Tr83 İleri Bazında Suça Sürüklenen çocukların İlköğretim mezunu eğitim durumu payları	103
Tablo 4.30. Tr83 İleri Bazında Suça Sürüklenen çocukların Lise öğrencisi eğitim durumu payları	104
Tablo 4.31. Tr83 İleri Bazında Suça Sürüklenen çocukların Lise mezunu eğitim durumu payları	104

1.GİRİŞ

İnsanların toplu halde yaşamaya başlaması ile birlikte aralarındaki ilişkiler sürekli olarak değişim göstermiştir. Bu ilişkiler zaman içinde değişiklik gösterirken ortaya bir takım sorunların çıkmasına da sebebiyet vermiştir. Söz konusu sorunlar suç olarak adlandırılmaktadır. Suçun insanların birbirleri ile olan ilişkileri sonucunda ortaya çıkan bir sorun olarak kabul edilmesi onun insanlık tarihi kadar eski bir kavram olduğunu ortaya koymaktadır.

Suç olgusu pek çok bilim insanı ve araştırmacı tarafından farklı tanımlamalarla açıklanmaya çalışılmış ve çalışmalara konu olmuştur. Söz konusu çalışmalarda suç, bireysel, hukuksal, psikolojik, sosyolojik, ekonomik, biyolojik, sosyo- ekonomik ve sosyo- kültürel nedenler ile ilişkilendirilmiştir. Tüm çalışmaların merkezinde suçun topluma zarar veren, toplumsal kurallara veya ahlaka aykırı bir durum olduğu görüşü vardır.

Bireyin suç işleminin altında zihinsel, psikolojik, biyolojik, patolojik, çevresel, ekonomik pek çok sebep yatmaktadır. Her bir faktörü suçun asıl sebebi olarak veya tetikleyicisi olarak gören ve savunan pek çok ekol ve bilim insanı bulunmaktadır.

Dünyanın gelişmesi ve değişmesi ile birlikte ortaya farklı suç türlerinin çıkması suçla alakalı araştırma ve çalışmaların artmasına neden olmuştur. Bu araştırmalar ve çalışmalarda suç olgusu tek başına ele alınmamıştır. Suç olgusu ile birlikte suç türlerinin çeşitliliği, suçluluk, suçu önleme, çocuk suçluluğu gibi kavramlarda ele alınmış ve birbirleri ile ilişkileri incelenmiştir. Bu çalışmanın merkezini söz konusu kavramlar içinde çocuk suçluluğu kavramı oluşturmaktadır.

Toplumsal ilişkilerini geliştiren ve bu doğrultuda ortaya çıkan suç sorunu yalnızca yetişkinler arasında ortaya çıkmamaktadır. Çocuklar da tıpkı yetişkinler gibi sosyalleştikleri alanlarda suçu öğrenmektedirler. Çocuğun bulunduğu çevre, aile ortamı, eğitimi, ailesinin ekonomik durumu onu suça iten belli başlı nedenler arasında gösterilebilir. Çocuk çevresinde meydana gelen suça tanıklık edip özenabilir veya farklı nedenlerle suça sürüklenebilir. Ekonomik etkiler bu sebeplerden birisidir. Yoksulluk, işsizlik, gelir dağılımı eşitsizliği gibi ekonomik nedenler çocuğun suç işleminde önemli rol oynamaktadır.

19. yüzyıl öncesine kadar çocuk suçlular ile yetişkin suçlular arasında herhangi bir ceza farklılığı bulunmamaktadır. Sanayi devrimi ile birlikte üst ve orta sınıf ailelerin çocukları eğitim almaları için okullara gönderilirken yoksul çocukların ağır ve sağlıksız koşullar altında fabrikalarda çalıştırılması çocuk suçluluğundaki artışı tetiklemiştir (Öter, 2018: 741). İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra barış, hak, adalet, insan hakları, demokrasi gibi kavramların güçlenmesi ile birlikte çocukların hakları da gözetilmeye başlamıştır. İlk kez 1985 yılında Çocuk Adalet sisteminin Uygulanması Hakkında birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları altında ulusal biçimde çocuklar için uygulanması gereken standart kuralların tanımlamaları yapılmıştır (Kocadaş, 2007:163). Bu tanımlamaların ortak noktasında dünya üzerinde tüm çocukların eşit olduğu ve suçu işleyen çocuğun küçük veya genç olduğu durumu vardır. Çocuğun ceza ehliyetinin olması için belli bir yaşa erişmesi gerekmektedir. Bu yaş ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Örneğin İrlanda, Pakistan, Güney Afrika'da ceza ehliyet yaşı 7, İngiltere, Avustralya, Malezya'da 10, Yunanistan, Hollanda, Türkiye'de 12, Fransa, Cezayir'de 13, Almanya, İspanya, Çin ve Rusya'da 14, Norveç'te 15, Portekiz'de 16, Belçika'da 18'dir (Askay, 2017). Her ülkede ceza ehliyet yaşı farklı olduğu gibi suçlu çocuklara uygulanan yaptırımlarda farklılık göstermektedir. Kimi ülkelerde çocuğun cezası yarı derecede indirilirken kimi ülkede ceza verilmeyerek çocuğun eğitilmesi esas alınmıştır.

Bu çalışmada suç ve suçluluk kavramlarına değinilerek, çocuk suçluluğu kavramı üzerinde durulmuştur. Suçluluğun ekonomi ile ilişkisi, çocuk suçluluğunun dünyada ve Türkiye'deki genel durumu incelenmiştir. Bu inceleme Türkiye'de TR83 Bölgesi kapsamına giren Samsun, Tokat, Çorum ve Amasya illerindeki suça sürüklenen çocuk verileri ile zenginleştirilerek bu illerdeki çocuk suçluluğu durumları ve ekonomi ile ilişkileri karşılaştırılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde suç ve suçluluk kavramlarından bahsedilerek farklı görüşlerin suç ve suçluluk kavramlarını nasıl ele aldıklarından kısaca bahsedilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde suç olgusuna yaklaşımlar incelenmiştir. Bu başlık altında suça bireysel yaklaşımlar, suça psikolojik yaklaşımlar, suça sosyolojik yaklaşımlar, suça ekonomik yaklaşımlar incelenmiştir. Her bir yaklaşımın ana düşünceleri, öncüleri ve birbirlerinden farklılıkları ortaya konmuştur. Suça ekonomik

yaklaşımlar zenginleştirilerek ekonomik nedenli suçlar ve suçun ekonomi ile ilişkisi araştırılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde çocuk ve çocuk suçluluğu kavramlarına değinilmiştir. Bu bölümde çocuk suçluluğu ve ekonomi arasındaki ilişki incelenerek dünyada ve Türkiye’de çocuk suçluluğunun genel durumları veriler ışığında gösterilmiştir. Türkiye’deki veriler ayrıntılı biçimde işlenerek çocuk nüfusu, çalışan çocuk nüfusu, suça sürüklenen çocukların eğitim ve cinsiyetlerine göre sınıflandırılması, işledikleri ekonomik nedneli suçlar incelenmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde TR83 istatistiki bölge sınıflandırmasına giren Samsun, Tokat, Çorum ve Amasya illerindeki suça sürüklenen çocuk verileri ayrıntılı biçimde incelenmiş ve bölünün sonunda illerdeki verileri karşılaştırılarak değerlendirilme yapılmıştır. Verilerin ekonomi ile olan ilişkileri araştırılmış, suçluluk oranları işsizlik ve gelir dağılımı eşitsizliği kavramları ile karşılaştırılarak suçun ekonomi ile olan ilişkisi incelenmiştir. Çalışma sonuç kısmı ile sonlandırılmıştır.

2. SUÇ KAVRAMI VE YAKLAŞIMLAR

2.1. Suç ve Suçluluk Kavramı

Suç kavramı insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. İnsanların buldukları toplum ile her zaman ilişki halinde oldukları ve bu ilişkinin değişip dönüşebildiği bilinmektedir. Suç toplum içinde insanların birbirleri ile kurdukları ilişkilere dayalı olarak ortaya çıkan sorundur. Dolayısıyla toplumsal ve tarihsel boyutları olan bir olgu olarak düşünülmelidir. Bir tanımlama yapmak gerekirse suç; “Toplumların hukuk kurallarına uygun olmayan davranış ve düşünce içerisinde olan bireylerin cezai yaptırımlar ile karşı karşıya kalmasıdır ” (Ana Britannica, 1994 aktaran Ayhan ve Çubukçu, 2007).

Marshall suç olgusuna yönelik tanımda sosyolojik boyuta işaret ettikten sonra olgunun özgüllüğüne işaret eden hukuksal boyutu da vurgular. Bu tanım “kamusal alana dahil olmuş kişisel alanı aşan kural dışı, kanunu çiğneyen, bunun sonucunda cezaların uygulandığı kanun koyucuların müdahalesini gerektiren eylemlerdir” şeklindedir (Güçlü ve Akbaş, 2016: 24). Yine Köksal ve Eliş’in (2011) suç kavramı da bu hukuksal boyutu öne çıkarmaktadır. Köksal ve Eliş’in (2011) suç kavramı tanımı; “suçun anlama ve isnat yeteneği olan bir bireyin kusurlu iradesinin ortaya çıkardığı ihmali veyahut icrai bir davranışın meydana getirdiği, kanundaki tanıma uyan, kanuna aykırı ve yaptırım olarak ceza uygulanmasını gerektiren eylemdir” (Güçlü ve Akbaş, 2016: 24).

İnsanlık tarihi ile birlikte ortaya çıktığı kabul gören suç kavramı bu zenginlikte hukuksal, psikolojik, biyolojik, sosyolojik, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel nedenler ile ele alınan geniş kapsamlı bir kavramdır. Bu anlamda suça yönelik öne çıkan bazı kavrayışlara bakmak anlamlı olacaktır.

Grispigni suçu toplumun varlığı ve devamlılığını etkileyen hatta toplumların oluşması önünde engel oluşturan bir eylem olarak ele almıştır (Selçuk, 2014: 88). İngiliz toplumbilimci Giddens ise suçu toplumun değer yargılarına, geleneklerine aykırı bir davranış biçimi olarak tanımlarken bu davranışların toplumsal yapıyı tehdit edebileceğini vurgulamaktadır (Karakartal, 2020: 616). Dolu’ya göre suç toplumsal kurallara uyulmaması halinde ortaya çıkmaktadır. Toplumda kabul görmüş normlara

uyulması halinde suç olgusu ortaya çıkmayacaktır (Dolu, 2012 aktaran Karakartal, 2020: 617).

Burkay'a (2008) göre suç kavramı "toplumun kuralları, değerlerine ters düşen eylemlerdir". Bu eylemlerin suç kabul edilebilmesi için o toplumun kanunlarında ceza yaptırımı ile sonuçlanması eylemi diğer sapma davranışlarından ayıran bir durumdur. Yasalarda belirtilmemiş ve karşılığında cezai yaptırıma çarptırılmadığı eylemler suç sayılmamaktadır. Hukuk kurallarına aykırı davranışlar ancak yasa koyucular tarafından suç sayılır ya da sayılmaz. Yani hukuk kurallarına aykırı olsa dahi yasalar tarafından suç olarak tanımlanmadıkça suç kabul edilmemektedir.

Suç sosyal bir sonuç ve dinamik olgudur. Bir grup insanın bir arada sürdürdükleri iletişim içerisinde birbirleri ile çatışan davranışların sonucunda ortaya çıkan suç oluştuğu gibi devinimsiz değildir. Geçmişte suç olan bir davranış gelecekte suç olarak görülmeyebilir yani suç kavramı mekana, zamana ve toplumlara göre farklılıklar göstermektedir.

İtalyan hukukçu Maggiore'a göre suç ; "devlet tarafından kabul görmeyen ve toplumun ahlak düzenini bozan ağır eylemlerdir". Kriminolog Garafalo'ya göre ise suç kavramı incelediğimiz diğer tanımlardan farklı olarak şu şekilde tanımlanmaktadır; "mekan ve zaman farketmeksizin her alanda merhamet dürüstlük duygularına yapılan saldırı boyutunda davranışlardır" (Dönmezer, 1994: 61).

Alman hukukçu Jhering suçu "toplum hayatında, birlikte yaşama koşullarına yöneltilmiş her türlü saldırı" olarak tanımlarken, Fransız sosyolog Durkheim'in suç kavramı Jhering'i destekler nitelikte olup bireylerin topluluk halinde yaşamlarını sürdürürken yaşamlarını kısıtlamaya yönelik olan saldırılar olarak açıklanmaktadır (Kunt,2003: 23). Stanciu'a göre suç "Toplumda yaşayan insanların çoğunluğunun, tehlikeli saydığı ihmal hareketlerdir" (Özçelik, 2006: 10). Buna göre söz konusu hareketin ortaya çıkardığı tehlike, toplum tarafından suç olarak tanımlanan fiile karşı ortak yaptırımın uygulanmasıdır. Bu durum ceza kanununca yasaklanmış, ortak hayat için zarar teşkil edecek bir durumdur. Kanunlarca suç sayılmayan durumun toplum tarafından tehlikeli bir durum olarak kabul edilmesi, kriminolojiye göre bu durumu suç yapmaktadır (Dönmezler, 1994).

Amerikalı kriminolog Taft'ın suç tanımına bakıldığında ise suçun gelenek ve göreneklerle belirlenmiş, topluma zarar verecek olan davranışlar olarak belirtildiği görülmektedir. Gelenek ve görenekler toplumun var oluşu ile birlikte ortaya çıkan, kuşaklar boyu aktarılan töre, davranış ve alışkanlıklar bütünüdür. Yüzyıllar boyu alışılmış ve benimsenmiş olan bu davranışların dışına çıkılması toplumca, topluma zarar veren hareketler olarak algılanmaktadır. Taft'ın görüşüne göre suç eğer gelenek ve görenekler ile belirlenmemiş ise toplumda egemenliği elinde bulunduran gruplar tarafından, o toplumda bulunan kişilerin uymaları gereken tüm kuralların tespit edilmesi ile oluşur (Dönmezler, 1994). Alfieri ise “suçu cemiyet hazırlar, fert işler” ifadesi ile suçun toplumsal boyutuna dikkat çeker (Saldırım, 2002 aktaran , Kunt, 2003).

Tüm bu suç kavramı tanımlamalarındaki benzerlikler insan, sapma davranışlar ve cezai yaptırımlar etrafında toplanmaktadır. Bu bakış açısı dâhilinde şöyle belirtilebilir ki; toplumsal hayatın içinde düzen asla ortadan kalkmaması gereken bir kuraldır ve hayatın vazgeçilmez unsurlarından biridir. Suçun zararlarını sadece suçlu ve mağdur çekmemekle birlikte yanında olumsuz dışsallık yaratarak toplumda huzursuzluklara neden olmaktadır. Uyulması gereken kurallar, dünya üzerinde yaşayan her bir toplulukta olmasına rağmen toplumdan topluma da farklılık gösterebilir ancak hangi toplum olursa olsun kurallar değişse de kurallara uymamak, suça sürüklenmek ve suçlu olmak durumunu ortaya koymaktadır. Suç kavramının her toplumda yer alması ama her birinde farklılaşması da yine bu kavramı tanımlama şartını ortaya koymaktadır. Örneğin günümüzde uyuşturucu madde kullanımı bazı ülkelerde yasal olarak kabul edilirken, Türkiye Cumhuriyeti kanunları karşılığında cezai yaptırımı mevcuttur. Açıklanan tüm tanımlamalar ile birlikte suç, toplumda devamlılık oluşması ve toplumun bütünlüğünün sağlanması amacına sekte vuran, toplumsal refahı olumsuz etkileyen bir durumdur.

Suç ve suçluluk kavramları sosyal yaşam ile iç içe oldukları için birlikte ele alınmaları gerekmektedir. Suçluluğu ele alan araştırmacıların odak noktası bireydir. Araştırmacılar bireyi suça yönelten fizyolojik ve biyolojik etkenlerini araştırırken suçluluk olgusunu toplumsal yapı çerçevesinde incelemeye başladıkları görülmektedir. Ülkeler ve ülkelerdeki toplumlarda işlenen suç türleri, suç türlerinin yoğunlukları arasında farklılıklar görülebilmektedir. Bu bağlamda aynı zaman diliminde bir ülkenin sınırları içerisindeki bölgeler arasında dahi bu farklılıklar

gözlenebilmektedir. Örneğin Türkiye’de bölgeler arası suç faktörleri ve suçluların profili değişkenlik gösterebilmektedir. Kısaca suç, “evrensel bir olgu olmakla birlikte, suça neden olan faktörler ve suç türleri, ancak sorunun ortaya çıktığı yerel koşullar dikkate alınarak açıklanabilir” (Sevim ve Soyaslan, 2009:25).

Suçla ilgili araştırmalar incelendiğinde suçlulukla birlikte suçluluk duygusu, suç türlerinin farklılaşması, suçu önleme ve çocuk suçluluğu gibi başlıklar da öne çıkmaktadır. Miller suçluluk kavramını “toplumsal sınıflandırmalar içerisinde alt sınıf olarak anılan bireylerin maddi kazanç ve sosyal ayrıcalık isteklerini karşılanması isteyen, bu sınıfta yer alan genç grupların dünyasındaki eylemler” olarak tanımlar (Sankır, 2014: 1316). Suçluluğu bu kültürde yaşayanlarda yer edinmiş değer ve davranışların bir ürünü olarak değerlendirmektedir.

Suçluluk duygusu ise bireyin dış dünyaya verdiği tepkidir. Bireyin özbilinç ile hareket etmesi kendini değerlendirmesi söz konusudur (Campos, 1995; Fischer ve Tangney, 1995 aktaran Gevrekci, ve Çırakoğlu, 2017: 90). Yani gerçekleşmiş olan bir davranış sonucunda üzüntü ve pişmanlık duyulması suçluluk duygusu olarak tanımlanabilmektedir.

Suç üzerine yapılan araştırmaların fazlaca olmasının sebebi suç türlerinin bir hayli fazla olması ve gelişen dünyada yeni suç türlerinin eklenmesi, suçluluğun sebeplerinin yine birden çok değişkeninin olması ve suça yönelen bireylerin sahip olduğu özelliklerin her bireye göre farklılık göstermesidir.

Suç olgusu ile ilgili çalışma ve araştırmalar bir bütün olarak incelendiğinde, önemsenmesi gereken iki görüş olduğu görülür. Birinci olarak suçu önlemeye yönelik tedbirler, ikinci olarak suçun meydana gelişindeki ilk belirtilerin çocuklukta görüleceği düşüncesiyle çocuk suçluluğu araştırmalarıdır (Erkan, ve Erdoğan, 2006). Bu çalışma ve araştırmalarda suçun meydana gelişi, gelişmesi ve önlenmesi için alınması gereken tedbirlerin tanımlanması amaçlanmaktadır.

Toplum içinde sosyal ihtiyaçlarını karşılayan yetişkinler gibi çocuklar da içinde bulunduğu sosyalleşme alanında suçu öğrenebilmektedir (Kocadaş, 2007:166). Çocuğun toplumda karşısına çıkan bazı alt kültür öğeleri, sokak kavgaları gibi olumsuz durumlar onu potansiyel suçlu haline getirebilir. Bu bağlamda, kent ve suçluluk ilişkisinin bir sosyal olgu olarak günümüzde halen devam ettiği bilinmektedir. Bu durum, günümüz kentlerinde olduğu kadar eski şehir

medeniyetlerinde de mevcut düzene ve canlıya zarar verebilecek her türlü müdahale suç olarak kabul edilmiştir. Günümüze bakıldığında, toplumsal adaletin yeterli ölçüde yerine getirilmediği, suçluların etkili bir şekilde cezalandırılmadığı, cezalandırılışlar dahi aynı suçu tekrar işledikleri görülmektedir.

Suçluluğun, çocuklar üzerinde tanımlanması farklı biçimlerde dile getirilmektedir. Yapılan çalışmalarda suça itilen, suça sürüklenen, suç mağduru, çocuk suçluluğu olarak farklı ifadelerle yer verilmektedir. Çocuk suçluluğu çocukların henüz kişisel gelişimleri tamamlanmadığından yetişkin bireylerin suçluluğu ile karıştırılmamalıdır.

Bunun yanı sıra suçun önlenmesi veya en aza indirilmesi yönünde, dünyanın hemen hemen her yanında bilimsel yöntemler ışığında araştırmalar yaparak “nedensellik sürecini” açıklamaya çalışan uzman kuruluşlar vardır (Tartar, 1993: 11). Bu kuruluşlar, bilhassa küçük yaşta bireylerin eğilim gösterdikleri suça zemin hazırlayan davranış sapmalarını küçüğün içindeki olumsuz koşullarla birlikte inceleyerek, suça eğilimin temel koşullarını bulmaya çalışmaktadır.

2.2. Suç Olgusuna Yaklaşımlar

2.2.1.Suç Teorik Yaklaşımlar

Suç ve suçluluk kavramlarını incelemek amacıyla pek çok teori geliştirilmiştir. Söz konusu suç teorilerinde sosyal çevre, birey ve bireyin psikolojik, fiziksel, biyolojik özellikleri üzerinde durulmuş, ekonomik açıdan yaklaşımlara yer verilmiştir.

2.2.1.1.Suç Bireysel Yaklaşımlar

Bireysel suç teorileri 4 ayrı ekol halinde incelenecektir. Bunlar klasik ekol, neo-klasik ekol, pozitif ekol, coğrafi ekol olarak ele alınmıştır.

Klasik ekol yani faydacılar, suça ilk bilimsel kuramları kazandırmışlardır. Bu ekol bireylerin seçimini yaptığı faaliyetlerinin sonucunu düşünerek suç işlediklerini varsaymaktadır. Yani bireyler rasyoneldir ve kendi hür iradeleri ile suç işleyebilmektedirler. Cesare Beccaria bu ekolün önde gelen temsilcilerindendir (Güçlü ve Akbaş , 2016: 35). Cesare Beccaria 1764 yılında yazdığı “Suçlar ve Cezalar Hakkında “ isimli kitabının günümüz ceza hukukunun temelini attığı söylenebilmektedir. Beccaria’nın eserine göre kanunlar “yalnız ve bağımsız yaşayan

insanların toplum halinde bir araya gelmelerini sağlayan koşulların belgeleridir” Hükümdar bu toplumun egemenliğinin koruyucusudur. Bireylerin bu korunma ortamını ele geçirmelerini önlemek için yasaları çiğneyenlere ceza uygulanması gerekmektedir. Becceria cezalandırma hakkını toplum sözleşmesine dayandırmıştır. Ona göre suçlara karşı uygulanacak olan cezaları sadece yasalar belirleyebilir. Söz konusu yasaları ise “toplum sözleşmesi etrafında birleşen toplumun temsilcisi” belirler. Bu yasalar insanlar arasında belirsizlik oluşmaması için yazılı olmalıdır. Böylece yargıçlar yalnızca yazılı olan bu yasalara göre ceza verebilirler (Erbuğa, 2020).

Becceria suç ve ceza arasında bir orantı olması gerektiğini savunmuştur. Buna göre bir suç toplumu ne kadar kötü etkiliyorsa cezası da o denli güçlü olmalıdır. Cezalar öyle dikkatli belirlenmelidir ki insanlar üzerinde caydırıcı etki yaratsın. (Beccaria, 2016:48). Klasik ekole göre bireyin suç işlememesi için öncelikle onun motivasyonunu ortadan kaldırmak gerekir. Bunun sonucunda cezaların, bireylerin “iradesini sakatlamaya yönelik” olması gerekmektedir (Erbuğa, 2020).

İçli (2004) *neo-klasik ekol* görüşüyle suçu inceleyen araştırmacıların klasik ekolden farklı olarak “cezalar suçlara uygun olmalıdır” savını eleştirmektedir. İçli’ye göre söz konusu araştırmacılar bir suçu işleyen bireyin bu davranışı neden yaptığı, çevresel faktörleri, bireyin fiziksel ve psikolojik durumunun gözardı edilemeyeceğini savunmuşlardır (İçli,2004). Neo-klasik okul, klasik okulun görüşlerini benimsemektedir. Ancak bu ekole göre asıl önem verilmesi gereken suçun ortaya çıkması değil, suç ortaya çıkışına neden olan faktörlerdir. Clarke ve Cornish (1985)’e göre klasik ekolün savunduğu “bireyin rasyonelliği”nin bir sınırı vardır. Klasik ekolde birey suç işlerken tamamen rasyonel kararları doğrultusunda hareket etmekte iken neo- klasik ekole göre söz konusu rasyonel kararların bir sınırı vardır. Yani birey suç işlemek için rasyonel kararlar olsa bile mutlaka zaman, bilgi, yetenek gibi sınırlara takılacaktır (Erbuğa, 2020).

İçli (2004)’nin de belirttiği gibi *pozitif ekolün* temsilcileri Lombroso, Ferri ve Garofalo’dur ve suç kavramını pozitivist yaklaşımla ele almışlardır. Bu ekol klasik ve neo klasik ekolün tersine suçlu davranışın yani suçun biyolojik, psikolojik etkileri sonucu olarak ortaya çıktığını savunmaktadır. Yani klasik ekolün aksine burada bireyler kendi iradeleri ile suç işlemezler. Suç ile alakalı genler ailesinden bireye aktarılmaktadır. Ancak yalnızca bu genlere sahip olmak bireyi suç işlemeye itmez.

Sosyolojik veya psikolojik yönden etkilenmesi bireyde var olan suç genlerinin ortaya çıkmasına ve suç işlemesine sebep olacaktır (Topçuoğlu, 2014). Pozitif ekol suçun hukuksal alandaki tanımını reddeder ve suçu psikolojik olgu olarak görmektedir (Güçlü ve Akbaş, 2016:35). Burkay (2008) klasik ekol görüşündekiler için cezanın suçun işlenmesine önleyici yönüyle düşünürken, pozitif ekol görüşündekiler, toplumu korumak, cezanın ve suçlu bireylerin rolüne dikkat çekmektedir diye tanımlamaktadır.

Coğrafi ekol görüşünde önde gelen temsilcileri arasında Montesquieu, Adolph Quetelet, Guerry bulunmaktadır (Durmaz, 2005). Bu ekol suç davranışlarını incelerken coğrafi konumu ve iklim tiplerini araştırmalarına konu edinmiştir. Mevsimler ve doğal afetler gibi doğa olaylarının etkileri üzerinde durulması gerektiğini savunmaktadırlar (Burkay 2008:5). Quetelet, mevsimlerin yine suç işleme üzerindeki etkisine değinerek yaz mevsiminde bireylere karşı işlenen suçların güneyde ve sıcak mevsimlerde artış gösterdiğini söylemektedir (Dönmezer, 1994: 158 aktaran Burkay, 2008).

2.2.1.2.Suç Psikolojik Yaklaşımlar

Psikolojik teoriler suç işlemiş bireyler ile suça karışmamış bireyler arasında psikolojik yönden ne gibi farklılıkların bulunduğunu incelemektedir.

Suç işlemiş bireylerin empati yeteneklerinin eksik olması ile kimi zaman arzularına engel olamayışları ve dürtüsel davranışlara meyilli olmaları özellikle de içsel benlikleri ile düştükleri çatışmalar sonucunda toplumda uyumsuzluk çıkarmaları gibi noktalara değinmektedir (Kaner,1992: 477).

Schmallegger (2003), toplumsal etkenleri bir kenara bırakmış ve bireyin psikolojik özelliklerini analizlerinin merkezine oturtmuştur. Ona göre motivasyonu irdelemek için öncelikle bireyin kişilik özellikleri ele alınmalıdır. Schmallegger'e göre suç "kişilikteki patolojik, işlevsiz zihinsel süreçlerin sonunda oluşan bir olgu"dur. Bu süreç kişinin çocukluk evresinde uygun olmayan öğrenme ve koşullanma şekilleri sonucunda ortaya çıkmaktadır (Aktaran Gökulu, 2019: 1481).

August Aichorn "dikbaşı gençlik" eseri ile psikanaliz teknikleriyle suç davranışı üzerinde araştırma yapan ilk bilim insanıdır. Aichorn'a göre bireyler doğuştan asosyaldirler. Bireyler zamanla iletişim içine girerek bu asosyallik durumundan kurtularak sosyalleşmeye başlarlar. Ancak her birey bu süreci sağlıklı

tamamlayamaz. Birey sosyalleşmeye başladıkça ve toplum içine girdikçe toplumdaki her insanın isteklerinin olduğunu ve bu isteklerin yalnızca kendisine ait olmadığını farkına varır. Yani asosyal olarak yaşadığı “haz evresi”nden çıkarak “gerçeklik evresi”ne geçiş yapar. Bunun sonucunda açıkça suç işleyebilir veya suç işleyebileceği ortamın oluşmasını bekleyerek gizli suçlu durumuna düşebilir. Aichorn, suçun oluşmasının bireyin derinliklerine dayandığını, arkadaş çevresi ve dışsal faktörler gibi çevresel etkilerin yalnızca suçun işlenmesinde “provakatör” rolü üstlendiğini savunmaktadır (Dolu ve diğerleri, 2012:40 aktaran Akpınar, 2018: 42).

Psikanalitik görüş ise, suç ve suçluluk ifadeleri insanlarda meydana gelen benlik ve üst benlik arasında oluşan orantısızlıktan ötürü oluştuğu ifade etmektedir. Alt benliğinin çok fazla gelişmesi ve insan ihtiyaçlarının da üst benlik tarafından karşılanamaması, bireyleri suça iten suç işlemelerine sebep olan bir durum olduğunu ortaya koymaktadır (Durmaz, 2005).

2.2.1.3.Suçta Sosyolojik Yaklaşımlar

İşlenen suçların sosyolojik açıdan ele alınması 19. Yüzyılda başlamıştır. Sosyolojik teoriler tamamı itibariyle, değişme, statü, organizasyonlar, süreçler, çatışma, normlar ile birlikte kişileri sapma davranışlara iten ve sonrasında ortaya çıkan davranışların işlenen suçlar ile ilişkisini beyan etmesi ile sonuçlanan teorilerdir (Güçlü ve Akbaş, 2016). Sosyolojik olarak ele alınan suç teorilerine göre suçlular, sosyalleşen bireylerin içinde bulunduğu alanların bir sonucudur ve hatta asıl suçlu bireyin içinde bulunduğu toplumun kendisidir (İçli, 2019). Bazı sosyolojik teorilerde ise suç “sosyal yapılar”, “sosyal normlar”, “sosyal değerler” konuları üzerinden ortaya konulmaktadır. Bu teorilere göre suçun temelinde kültürler arası çatışma bulunmaktadır (Durmaz, 2005). Suçun sebepleri ve neden meydana geldiği farklı sosyolojik bakış açılarını içeren teoriler ile ortaya konmuştur. Bu sosyolojik teoriler aşağıdaki başlıklar ile açıklanmış ve incelenmiştir.

2.2.1.3.1.Sosyal Yapı Teorileri

Sosyal yapı teorileri suç konusunu bireylerin içinde bulunduğu sosyal yapı ve bu yapıda kurduğu insan ilişkileri ışığında incelemektedir (Burkay,2008). Bu durumda suç kavramı, sosyal ortamın, toplumsallığın birçok özelliğini içermesi sebebi ile ortaya çıkmaktadır. Sosyal sorunların kaynağı olan suç unsuru, sosyal sorunlar nedeni ile meydana gelen suç unsuru olarak çift yönlü düşünülmesi gerekir.

Bireyi değil toplumu analiz etmektedir. Anomi teorisi, gerilim teorisi ve ekoloji teorisi sosyal yapı teorileri altında incelenmektedir.

“Anomi Teorisi”nden bahsetmeden önce kelime anlamına bakmak gerekmektedir. Buna göre “anomi” kavramının anlamı duyarsızlıktır. Durkheim bu teorinin en önemli savunucularındandır (Bağış,2019). Temel varsayım, toplumun bağımsızlaşan ve birliktelik bilincine sahip olunan bir yapı olarak ele alınması gerekliliği bireyden çok toplum çerçevesinde suçu anlatmaktadır. İktisat bilimini ortaya çıkaran insanların sınırsız gereksinimleri karşısında sınırlı kaynakların oluşu, Durkheim (1984) işte tam bu noktada toplumda çıkan sorunların insanların bitmeyen istekleri olduğunu söylemektedir Anomiyi sadece duyarsızlık olarak değil bireyin toplumsal düzenle arasındaki bağın kopması ve bu sorunların birey odaklı değil makro ölçüde toplumla ilişkilendirilmesidir (Aktaran Güçlü ve Akbaşı, 2013: 48).

Durkheim suçun sosyal yapısını açıklarken toplumun olduğu her yerde suç olacağını belirterek suç davranışını normal bir olgu olarak tanımlamaktadır. Durkheim bu durumu da anomiyi kavramı ile açıklamıştır. Buna göre, insanların davranışlarının hatta insanların yapmış olduğu kötü davranışların oluşmasının nedeni, direk olarak insanlarda değil dolaylı yoldan gruplarda ya da oluşturulmuş organizasyonlarda aramak olduğunu anlatmaktadır (Demirbaş, 2016: 143 aktaran Bağış, 2019). Bu sebeple, modern ve gelişmiş toplumlarda anomiyi kavramı daha çok karşılaşılan bir kavramdır. Her toplumda eskiden beri süre gelmiş, gelenekselleşmiş, eskimiş normlar bulunmaktadır. Bu normlar yerlerine yeni modern normlar konulmadan bir kenara itilmektedir. Bu sebeple sosyalleşen yaşantımız içinde bireyleri yönlendirecek açık, anlaşılır ve belirgin normlar oluşturulmadığından anomiyi olayı sıklıkla görülebilmektedir.

“Gerilim Teorisi”ne göre belli başlı değerler toplumun homojenliği olarak kabul edilir ve bir toplumu oluşturan nüfusun büyük bir bölümünün sadece tanıtımlarla değil birçok araç ve aile, okul ve kitle iletişim araçlarıyla da sosyalleştiği kabul edilmelidir. Bu teoriyi savunan araştırmacılara göre, kuralları veya yasaları hiçe sayan bireyler anormal ya da patolojik toplumsal koşullara normal bir biçimde karşılık vermektedir (Bohm, 1997: 90-94 aktaran Kızmaz, 2005).

Merton, anomiyi teorisinde makro düzeyde incelenen toplumla bireyin istek ve karşılanabilir toplum sınırları arasında çıkan çatışma esasındaki “gerilimi”

kullanarak gerilim teorisinin temelini oluşturmuştur. Toplumda belirlenen hedeflerin bireyin hedefleriyle uyuşmadığı noktada insanların kurallara uyduğu fakat uyum sürecinde yine de suç işlediğini söylemektedir. Toplumda kültürel hedeflere yaklaşmak ve bu hedeflerin gerçekleşmesi için ilerlenecek alanlar içerisinde büyük bir tutarlılık oluşturulmalıdır. Belirtilen bu tutarlılığın ortadan kalkması ya da sosyalleşen yapının kültürler içindeki olguların oluşturduğu beklentiler içeriğinde bütünleşmenin bulunmaması halinde, toplumsal yapıda yer alan normların işlevini kaybedecektir (Kamer, 2013: 227).

“Ekoloji Teorisi” incelenirken ekoloji kavramının ne ile ilişkili olduğuna bakıldığında, ekoloji kavramı, canlıların içinde buldukları çevre ile olan ilişkilerini ele alırken, aslında insanların içindeki çevreleri ile olan ilişkiyi esas almaktadır. İnsan ekolojisi, pek çok bakış açısının aksine hem zamanın hem de içinde bulunduğu yer bakımından yerleşim alanlarının insan davranışları üzerindeki etkisiyle ilgilenmektedir (Taşgın, 2014: 152). Bu sebeple de insan ve çevre arasındaki ilişki aynı zaman da bir rekabet ve seçimin bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Sosyal çevrebilim teorileri temelde insan, çevre ve suç arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Çevrenin suç ile ilişkisi üzerine çalışmalar suç teşkil eden ve bu anlamda çevrenin değişimi sonucunda karşılaşılan toplumsal değişimlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır Sosyal çevrebilim teorilerinin başında Chicago Okulu gelmektedir. Bu okulda yer alan sosyologların kent çalışmalarına yönelik uygulamalara gitmelerinde Chicago şehrinde gözlemlenen fazla kentleşme oranı, hızlı nüfus artışı, şehrin göç alış ve şehirdeki suç oranının yüksek olması gibi sebepler olduğu ortaya çıkmaktadır (Dündar ve Kesbiç, 2020).

Bu bağlamda, Chicago sosyologları tarafından geliştirilen çevreyle ilgili kuram, 1920’lerin ortalarından 1940’lara kadar geniş ve kuramsal bir çerçevede kentin sosyal organizasyon çalışmasına temel teşkil etmiştir. Ekolojik kuram üzerinde şekillenen bu kent kuramının öncülüğünü Park, Burgess ve Louis Wirth yapmıştır (Serter, 2013: 69). Yapılan araştırmalarda en yüksek sapma oranlarının geçiş bölgelerinde olduğu tespit edilmiştir. Ekolojik olarak yapılan uygulamalar şehirlerin kırsala geçiş bölgelerinin ortaya koyduğu farklı bir özellik olduğunu gözler önüne sermiştir. Belirtilen bu bölgelerde yaşayan bireylerde ortaya çıkan sapma durumunun yüksek olmasının sebebi, sosyal çözülmenin bu geçişin olduğu bölgelerde daha çok görülmesi, nüfusta meydana gelen sık hareketlilik, yüksek nüfus

yoğunluğu, eğitim seviyesinin düşüklüğü ve ekonominin kötü olmasından kaynaklanmaktadır. Ekolojik yaklaşım bununla birlikte, işlenen suçların çevrede meydana gelen değişim ile birlikte meydana gelen toplumsal değişimin de bir sonucu olduğu görülmektedir. Dolayısıyla çevrebilim teorisi suçun temelinde çevreyi ve onun değişimi sonucunda ortaya çıkan toplumsal değişimi görmektedir. Bu bağlamda Chicago okuluna mensup araştırmacılar çalışmalarında suç ve sapmayı anlamak için değişim üzerine yoğunlaşmışlardır. Toplumsal değişimin bir sonucu olarak toplumda bir takım insanlar kazanılırken bir takım insanlar da kaybedilmektedir (Serter, 2013: 70).

Bugün Türkiye’de yaşanan hızlı kentleşme, göç, gecekondulaşma ve bu sürecin beraberinde getirdiği birçok sosyal problemler şehirde suç oranlarının daha yüksek boyutta olduğunu göstermektedir.

İnsanlar, içinde bulunduğu toplumun oluşturduğu yasalara uygun davranırken büyük bir baskıya veya toplumsal bir gerilime maruz kaldıkları zaman suça sürüklenebilirler. Bu sebeple yaşanan suçlar ve temelde suçun ortaya çıkmasındaki problemin temel sebebi sosyal yapıdır.

2.2.1.3.2. Alt Kültür Teorisi

Suçun kültür ile ilişkisi olduğunu savunan teori, aslında “durum hayal kırıklığı” olarak da adlandırılır. Amerikan sosyolog Albert Cohen’in alt sınıf kültür düzeyinde genç ve çocukların bir üst düzeye ulaşma yolunda işledikleri suçları tepkisel olarak görmektedir. Ailelerin sosyal statüleri düşük ise çocukların suça yönelmesi kolay ve olağan bir durum olacaktır. Alt kültür çocukların maddi ve manevi yoksunluğunun verdiği psikolojik tavır hayata karşı hep dezavantajlı oldukları yönündedir. “Eğer iyi bir insan olamıyorsan o zaman kötü bir insan ol” anlayışı bu kültürde en yaygın düşüncedir(Güçlü ve Akbaş, 2016: 56).

Sutherland’da alt kültür kavramını, alt kültür grupları ile etkileşime giren bazı bireylerin içinde buldukları ve bu sosyal normları benimseyerek suç işleyenlerin olduğunu belirtmiştir (Kızmaz, 2005: 162).Bu sebeple, bireylerin katıldıkları gruplar yasaları ihlal etmenin kabul edilebilen bir durum olduğu anlayışıyla sapkın davranışlarda bulunacaklardır.

Alt kültür teorisi, bir diğer bakış açısını ortaya koyar ve neden herkesin suçlu olmadığını da ortaya koymuş olur. Toplumdaki bireylerin hepsinin suçlu

olmamasının nedenleri; sınıf ayrımı, gelişmiş bir eğitim sistemine ulaşılabilirlik, kaliteli bir aile yapısı ve arkadaş çevresidir.

2.2.1.3.3.Sosyal Öğrenme Teorisi

Bireylerin yaşadığı toplumla etkileşimi devam ettiği müddetçe öğrenerek suç işlediğini söyleyen bu teori suçun öğrenme fonksiyonunun bir sonucu olduğunu belirtir. Suçlu davranış sürecinin öğrenilmesini de yakın kişisel gruplar içinde gerçekleştiği belirtilirken aynı zamanda suçun işleniş teknikleri de yine sosyal öğrenme ile gerçekleştirilecektir. Dolayısıyla bu teori, suç davranışının nedenlerini bireysel, biyolojik, psikolojik özelliklerinde aranmamalıdır demektir (Burkay, 2008).

2.2.1.3.4.Kontrol Teorileri

Kontrol teorileri incelemelerinde Reckless'in Sınırlama teorisi ve Goffredson ve Hirsch'in Öz Kontrol Teorisi açıklanacaktır.

Reckless'in Sınırlama Teorisi: İncelenmekte olan teoride suçun işlenmesini engelleyen bazı iç ve dış sınırlamalar olduğu ortaya koymaktadır. Genç bireyleri suç işlemeye yönelten "itici" ve "çekici" sebepler bulunmaktadır. Reckless'e göre, iç ve dış itici ve çekici sebepler iç ve dış sınırlamalarla geriletilemez ise çocuklar suç işleyecektir (Güçlü ve Akbaş, 2016: 98). Reckless, incelemesinde iç kontrol baskısının suçlu davranışa yönelmede dış kontrollere kıyasla çok daha fazla etkili olduğunu belirtir. Bakış açısına göre, bir bireyde iyi kişilik iyi bir benlik kavramı, güçlü bir ego ve hedefe odaklanma konuları gibi iç güçlülüğün bir işareti olan değerler var ise birey daha az suç işlemeye yönelecektir. Dış kontrol olarak ele alınan aile ve okul ve eğer bireyin üstünde çok daha baskın ve etkili değil ise genç bireyin iç sınırlamaları baskın olacak ve suçsuz kalabileceği düşünülmektedir.(Güçlü ve Akbaş, 2016: 100).

Gottfredson ve Hirsch'in Öz Kontrol Teorisi: Bu teori öz kontrolü düşük olan insanların öz kontrolü yüksek olan insanlara göre daha fazla suç işleme yöneliminde bulduklarını anlatan bir teoridir. Bu teoride, bireylerin daha aşağı seviyede kontrol sağlayan bireyler olma sebebinin kendi ailelerindeki çocuk yetiştirme ile ilgili hatalar ve eksikler olarak ön görülmektedir (Güçlü ve Akbaş, 2016: 107). Bu bakış açısında ortaya koyulan teorinin çocuklarda öz kontrolün düşük olduğu ve anormal davranışlarda buldukları zamanlarda, çocuklarının bu davranışlarına kızarak onları

cezalandıran aileler için çocuklarının öz kontrolünü sağlayacak yeni davranış modellerinin oluşturmayı hedefleyen bir model olarak ortaya çıkar (Kızmaz, 2005: 166). Bu sebeple bu teoriye göre aile çok büyük ve önemli bir rol oynamaktadır.

2.2.1.4.Suçta Ekonomik Yaklaşımlar

Ekonomi uzmanları açısından suçu açıklamak üzere geliştirilen modeller suç ve ekonomi ilişkisini ekonomik modeller olarak ele almaktadır. Bu modeller suçun iktisadi faaliyetlerden farklı düşünmemekte olup suçun kar güdüsüyle gerçekleştirildiğini kabul etmektedir. Yine bu yaklaşımlar, suçun maliyetinin artırılması suçtan elde edilen faydanın minimize edilmesi böylelikle suç oranlarının düşmesi görüşünü savunmaktadır.

Stigler ve Ehrlich gibi ekonomi uzmanları, suçu ücreti karşılığında yapılan bir iş olarak gören ve bunun sonucunda gelir üreten faaliyet olarak tanımlamaktadırlar. Suçu gerçekleştiren bireyler bekledikleri faydaya göre rasyonel kararlar almaktadırlar (Güvel, 2004:36). Bireyin kanunlarda suç sayılan faaliyete katılımı illegal faaliyetin fırsat maliyetini elde edilen yasadışı geliri etkileyen tercihlerle açıklamaktadırlar. Suçun ekonomik modellerinin temelinde bireyler “akılcı” kabul edilerek ekonomik refah düzeyini maksimize etmek için çalışmaktadırlar (McGahey, 1984: 871; Dau-Schmidt, 1990: 3 aktaran Ata, 2011).

Ekonomi uzmanlarının suça ait değerlendirmelerinden biri de bir malı satın almaya karar veren bireyin suç işlemeye karar vermesi ile malı satın almaya karar vermesi arasında niteliksel fark olmadığı şeklindedir. Ceteris Paribus iken malın fiyatındaki artışı mala olan talebi azaltacağı gibi suç işlemenin beklenen maliyetinin artması da suç işleme oranlarını azaltacaktır (Schmidt ve Witte,1984:142-143 aktaran Tümer 2019). Suçun ekonomik modeli ya da suç iktisadı, Becker (1968) tarafından ilk olarak iktisadi analiz yapılarak temel unsurlar ile suçun arz yönü incelenmiştir. Bu yaklaşımı geliştirerek takip eden çalışmalar; Behrlich (1973), Sjoquist (1973), Block ve Heineke (1975), Heineke (1978), Schmidt ve Witte (1984) taraflarından yapılmıştır (Dursun 1997 aktaran Yıldız ve Yıldırım, 2011).

2.2.1.4.1.Adam Smith

Modern iktisadın kurucusu Adam Smith suç ve ekonomi arasında ilişkiyi açıklanacak yaklaşımlarla ele almıştır. Smith kolluk kuvveti olan polisi, suçların işlenmesinde önleyici hizmet veren, suçlu bireyleri adalet karşısına çıkaran kurum

olarak görmektedir (Gökçe, 2021: 115). Smith kolluk kuvvetlerinin sayısı ile asayiş olayları arasında her zaman doğru orantı olmadığını savunmaktadır. Smith kentin sosyal yapısını ön plana alarak bir şehrin sakinlerinin karşılaştıkları asayiş olaylarının kontrol mekanizmasıyla yaşaması gerektiğini ve istihdam azlığının toplumda hırsızlık, yağma gibi ekonomik kaynaklı suçlara sebep olacağını savunur. Smith'e göre piyasa koşullarında bireyler etik biçimde çalışmalı ve ticareti ahlak kuralları çerçevesinde yapmalıdırlar. Yoksulluk çocukların, yaşlıların ve hasta insanların dolaylı veya doğrudan ölmelerine yol açmaktadır. Düşük ücret ile çalışan işçiler çocuklarının gereksinimlerini karşılayamadıkları noktada suça yönelecektir. (Gökçe, 2021: 115).

Smith, cezaların kamu malını koruduğunu, caydırıcı olduğunu ve toplumda huzuru sağladığını söyler. Adam Smith'in suç ile ilgili düşünceleri iktisadi görüşüyle tutarlılık göstermektedir.

2.2.1.4.2. John Stuart Mill

İngiliz iktisatçı Mill, fayda ve suç ilişkisini savunmuştur. Bireylerin istek ve arzularını ön planda tutarak, fayda ve haz kavramlarıyla bağdaştırmaktadır. Mill'e göre insanların davranışları ve değerlendirmeleri bu haz noktasında olacaktır. Mill, yalnızca bireyin çıkarlarının yeterli olmadığını düşünerek sonuçların topluma etkisini de dikkate almaktadır. Mill, faydanın ahlak boyutunu önemsemektedir (Gökçe, 2021: 120).

Mill suç olgusunu gerçekleştiren bireylerin faydasını maksimum düzeye çıkarma isteği ile hareket ettiklerini düşünmektedir. Suçun fırsat maliyetini bireyin fayda maksimizasyonu ve toplumun faydası gibi kavramlar ile ilişkilendirilmiştir.

2.2.1.4.3. Karl Marx

Marx, suç işleyen bireylerin bireysel ve çevresel faktörleri gözardı edilerek sadece irade çerçevesinde kavramsallaştırması konusunu aldatma olarak görmektedir. Marx kapitalist sistemde toplumsal sorunlar varken bireyin rasyonel karar veren varlık olduğu varsayımını kabul etmemektedir. Yani suç eyleminin gerçekleşmesi bireye ait olan özellikler dışında bir çok nedene dayanmaktadır. Suç davranışı gerçekleştikçe suç ile birlikte cezası da üretilecektir (Demirbaş, 2001: 125). Bir örnekleme üzerinden konuyu daha açıklayıcı hale getirmek mümkündür. Buna göre Türkiye'de bilişim suçları teknolojinin gelişmesi ve bilgisayarların yaygın

olarak kullanımından sonra ortaya çıkmıştır ve bu suç türü beraberinde ceza kanuna adı geçen suçun cezai yaptırımlarını eklettirmiştir. Marx suç ile ilgili görüşlerini yazılarında belirtmiş fakat üzerine bilimsel çalışmalar yapmamıştır (Gökçe,2021: 123).

2.2.1.4.4. Friedrich Engels

Gökçe (2021) kitabında Engels'in suça yaklaşımını kapitalist sistemle ilişkilendirdiğini, mevcut toplum sisteminde bireyin yalnız kaldığı ve geri kalan her şey ile savaştığını söylerken, komünist toplumda suçun ortadan kalkacağını savunmuştur. Suçu bir ahlaki çöküş olarak tanımlayan Engels suçu sanayileşmenin bir sonucu olarak görmektedir. Ona göre suçluluğun nedenleri kapitalist ekonomide ortaya çıkmaktadır. İşçi sınıfının bu düzene karşı çıkması, aç kalmaktansa suç işlemeyi seçeceklerdir savı, suç oranlarının artışı işçi sınıfının sayısının artmasıyla doğru orantılıdır düşünceleriyle suç ve suçluluğu bu çerçeveler içerisinde değerlendirmektedir.

2.2.1.4.5. Geleneksel Ekonomik Model

Suç olgusunun geleneksel ekonomik modeli “fayda” temeline dayanmaktadır. Kanuna aykırı faaliyetlerden elde edilerek beklenen fayda beklenen kazanç ile yasal faaliyetlerden elde edeceği fayda, kazanç beklentisinin seçim kararını verdikleri modeldir (Bakırtaş ve Ünver, 2008: 40). Kanuna aykırı faaliyeti gerçekleştirdikten sonraki kolluk kuvvetleri tarafından yakalanması kanun koyucular tarafından tutuklanması ihtimalleri ve cezai yaptırımlar bu faaliyetlerdeki fırsatlar olarak sıralanabilir

Birbiriyle ilişkili bu durum içerisinde yasal faaliyetlerin fırsatlarının genişletilmesi, kanuna aykırı faaliyetlerin cezai yaptırımlarının ağırlaştırılması, yakalanma ihtimalinin artması yasal faaliyetleri tercih konusu haline getirecektir. Nitekim yasal faaliyetlerden elde edilen kazançların artırılması kanuna aykırı faaliyetlere “ikame” yolunu açacaktır. (Witte ve Witte, 2000: 5 aktaran , Öcal vd., 2011: 17).

Geleneksel modele göre bireyin yasal faaliyette elde edeceği geliri “X”, bireyin suç faaliyetinden beklediği kazancı “Y” suç faaliyeti sonrası bireyin mahkûm olma ve yakalanma ihtimalini “p”, bireyin mahkûm olması ve yakalanması durumunda cezanın parasal karşılığını “Z” ifade etmektedir. Yasal faaliyet

gerçekleştirdikten sonra elde edilen fayda “ $U(X)$ ”, kanuna aykırı olarak elde edilen fayda bireyin yakalanıp yakalanmayacağı belli olmadığı için net değildir. Bu sebepten iki tür fayda ortaya çıkmaktadır. Bireyin kanuna aykırı yollardan beklediği faydayı gösteren “ EU ”, suçlu bireyin yakalanmama ihtimali olan “ $(1-p)$ ”, çarpı elde edilen faydanın “ $U(Y)$ ”, $U(Y-Z)$ ile bireyin yakalanma ihtimali olan “ p ” nin çarpımının eklenmesi ile elde edilmektedir (Dursun,1997:4 aktaran Dündar ve Kesbiç 2017: 330).

$EU = (1-p).U(Y) + p.U(Y-Z)$ eşitliğine göre eğer yasal faaliyet gerçekleştirdikten sonra elde edilen fayda bireyin kanuna aykırı yollardan beklediği faydadan büyükse yani; “ $EU > U(X)$ ” ise birey kanuna aykırı faaliyetlere başvurmazken, eğer yasak faaliyet gerçekleştirdikten sonra elde edilen fayda bireyin kanuna aykırı yollardan beklediği faydadan küçükse yani; $U(X) < EU$ durumunda ise kanuna aykırı faaliyetlere başvuracaktır (Yılmaz,2020: 107). Buradan yola çıkarak ülkelerde genişletici maliye politikaları ve ücret artışları yasal faaliyetlerine yönelişi yani suçtan uzaklaşmayı arttıracaktır.

2.2.1.4.6.Fayda Teorisi ve Risk Analizi

Hirschey ve Pappas yaklaşımının merkezinde “paranın azalan marjinal faydası” bulunmaktadır yani parada meydana gelecek olan bir birimlik artışın, faydada bir birimden daha az bir artış oluşturacağını ifade etmektedir. Risk ile karşılaşan veyahut risk durumunda iken bireyler tercihleriyle davranışlarını belirleyecektir (Dündar ve Kesbiç, 2017: 330).

Bu teori bireyin karakteristik özelliklerine göre risk sevici, riskten çekinen ya da riske nötr yaklaşımlardan herhangi birini davranışına yansıttığında, seçtiği bu tercihi üzerinden örneklemeye gidilirse, bireylerin kanuna aykırı ya da yasal faaliyete uygun davranış sergilediğinde elde ettikleri parasal getirinin eşit olduğu seçimle karşı karşıya kaldığında parada meydana gelen bir birim artışın, faydada meydana gelen artıştan bir birimden az olacağını savunmaktadır. Bu durum karşısında risk sevici bireyin artan parasına karşılık elde edeceği fayda daha fazla artış gösterecektir. Riskten çekinenin ise elde edeceği fayda daha az olacaktır. Risk için tarafsız kalan birey ise elde edeceği fayda ikiye katlayacaktır ve seçim yapmayacaktır (Hirschey ve Pappas, 1993: 93-94 aktaran Yılmaz, 2020:107).

Bu yaklaşım ile bireylerin kanuna aykırı faaliyetten (suç) beklediği fayda ile yasal faaliyetten beklediği fayda mukayesesi ve ayırdığı zaman sorununu ele almaktadır. Suç sürecinde diğer değişkenler sabit varsayımı altında maliyet ve fayda ile bireye sağlanan fayda çok tahsis edilen zamanın az olması durumunda faaliyeti tercih etmelilerdir. Dündar ve Kesbiç, (2017) Becker (1968), Ehrlich (1973) ve Sjoquist (1973), Block ve Heineke (1975) suç kararlarını bir zaman sorunsalı olarak analiz ettiğini söylemektedir.

2.3.Ekonomik Suçlar ve Ekonomik Nedenli Suçlar

Ekonomik olarak adlandırılan suçlar ve bu alanda oluşturulan hukuki kurallar konusunda ortak kabul edilebilecek bir sistem oluşturulmamıştır. Yaşanan bu durumun en büyük sebeplerinden biri ekonomik açıdan sistemlerin tümünün birbirinden çok farklı olmasıdır ve bu farklılıklar ile birlikte pek çok ekonomik faaliyet olmasıdır. Yaşanan bu durum karşısında korunması gereken hukuki menfaat için geçerli bir birliktelik bulunmamaktadır (Dursun, 2005). Dolayısıyla belirtilen bu ekonomik faaliyetlerden hangilerinin ekonomik suç olduğu ve bu durumda ön görülen yaptırımların ne olacağı konusunda da bir öngörü ve uzlaşma yoktur. Bu konunun içinde aynı zamanda kavramsal bir kargaşa da bulunmaktadır. Aslında gerçek anlamı dışında farklı alanlara da işaret eden kavramlar bazı zamanlarda karıştırılmakta ve yanlışlıkla da olsa aynı anlamda da kullanılmaktadır. Ticarî, sınaî ve ekonomik suç kavramları bunlara örnek olarak verilebilir.

Ticari olarak adlandırılan suçlar aslında ekonomik diye belirlenen suçları içine alan geniş bir kavramdır (Öcal, 2011). Mesela bazı şirketlerin haksız olarak adlandırılan rekabet suçunu işleme, devlet kamu kurum ve kuruluşlarında mal satın almalarında satmalarında yapılan ihalelere fesat karıştırmak, maddi açıdan suç teşkil edecek şekilde para karşılığı sahte olarak resmi evrak oluşturmak, bankacılık kanunu için belirlenen kuralları ihlal etmek ve suça teşkil etmek, yabancı para döviz suçları, dış ticaret işlemlerinde ithalat ve ihracat işlerinde oluşan suçlar ise belirtilebilecek suçlardan bazılarıdır. Sınaî suçlar ise, sanayi sektöründe ham madde ve ara mallarda yapılan usulsüzlükler, üretim malları konusunda mevcut düzenlemelere karşı yapılan yanlışlıklar olarak belirtilebilir. Bu suçlar kapsamında ham madde ve ara malların usulsüz şekilde temini, üretim yetkisi olmayan ürünlerin üretilmesi yer alır. Buna kaçak üretim ya da taklit mal üretimi de denebilir. Ürünlerin tahriri ve taşıması ve

sanayi işletmelerinin çevreye verdikleri zararlar ve şirketler arası teknoloji casusluğu da bu kapsamda değerlendirilebilir (Mahmutoğlu, 2003).

Suç türlerinin tasnifi Türk Ceza Kanununda belirtilmiş ve belli başlıklar altında tanımlanmıştır. Tablo 2.1’de yer alan suç türleri çalışma içerisinde analiz edilecek suç türleri olup tüm suç tasniflerine yer verilmemiştir.

Tablo 2. 1. Türk Ceza Kanuna Göre Suç Tasnifleri

Suç Tasnifi	Suç Türü
Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar	Görevli Memura Mukavemet
Hürriyete Karşı Suçlar,	Tehdit, Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma
Soykırım ve İnsanlığa Karşı Suçlar	Kasten Öldürme, Kasten Yaralama
Mal Varlığına Karşı Suçlar	Hırsızlık, Yağma, Mala Zarar Verme, Dolandırıcılık
Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar	Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti
Bilişim Alanında Suçlar	Bilişim Suçları
Genel Ahlak Karşı Suçlar	Fuhuş, Müstehcenlik, Dilencilik, Kumar oynaması için yer temin etmek

Kaynak: TCK

Suçun çok yönlü bir olgu olması suç türlerinin çeşitli olmasına sebep olurken yeni suç türlerinin de kanunlarda yerini aldığı görülmektedir. İktisadi inceleme aşamasında suç tasnifi ekonomik nedenli suçlar ve diğer suçlar olmak üzere 2 kategoride ele alınmıştır. Suçların nedenlerini sadece bir nedene bağlamak mümkün değildir. Çevresel faktörler bireylerin davranışlarını etkilemektedir. Burada yapılan suç tasnifi bu etkilerin büyük bir nedenini oluşturması vasayımı altında yapılmıştır. Tablo 2.2’de suçlar ekonomik nedenli ve diğer suçlar olarak ayrılmıştır.

Tablo 2. 2. İktisadi Açıdan Suç Tasnifi

Suç Tasnifi	Suç Türleri
Ekonomik Nedenli Suçlar	Hırsızlık, Yağma, Mala Zarar Verme, Dolandırıcılık Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak. Satmak Satın Almak

Diğer Suçlar	Kasten Öldürme, Kasten Yaralama Görevli Memura Mukavemet Bilişim Suçları Tehdit, Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma , Genel Ahlakla Karşı Suçlar (Fuhuş,Müstehcenlik,Dilencilik,Kumar oynaması için yer temin etmek)
--------------	--

2.4.Ekonomik Faktörler

Suç ile yoksulluk, işsizlik, gelir dağılımı eşitsizliği, gelir düzeyi gibi ekonomik değişkenlerin suç olgusuna etkisi bir hayli yüksektir (Hekim ve Gül, 2019: 125). Parasal yoksunlukların ortaya çıkardığı olumsuz durumlar bireyleri suça yöneltebilmektedir.

2.4.1.Yoksulluk ve Suç

Yoksulluğun genel tanımı itibariyle, bireylerin yaşamlarını idame ettirebilmeleri için gereken ihtiyaçlarını karşılayabilecek geliri elde edememe durumudur (Vold, 1986: 138 aktaran Çakmak, 2015: 138). Burada bahsi geçen ihtiyaçların neler olacağı toplum yapısına ve bireylere göre değişkenlik gösterebilmektedir.

M.Ö 350 li yıllarda yaşamış olan Aristoteles'in yoksulluk için “Yoksulluk suçun atasıdır” (Çakmak,2015: 139) söylemi yüzyıllar geçmiş olmasına rağmen hala kabul gören söylemdir. Günümüzde yoksulluk suç olgusu için hala riskli sosyo ekonomik faktördür.

15. yüzyıl ve 18. yüzyıl arası Avrupa tarihinde kiliselerin himayesinde yoksul evleri kurulmakta böylece yoksullar kontrol altında tutulmaktadır. Yoksul evlerinin cezaevi mantığıyla yapılması o dönemde yoksulluğun suçmuş gibi algılandığını göstermektedir. Fuchs'un görüşüne göre, yoksullar orta çağda ötekileştirilmekte, “ahlaksız” ve “kirli” sıfatları altında alt sınıf olarak sınıflandırılmaktadır(Açıkgöz, 2015: 253).

Sanayi devrimi sonrası çalışma ve geçimini sağlama ilişkisi doğrusallığını yitirmiştir. Eski dünya düzeninde bireylerin yoksul sayılabilmeleri için çalışmamaları yeterli bir sebep olarak görülürken, mevcut düzende artık bir bireyin yoksul olması onun çalışmaması anlamına gelmemektedir. Çalışan bireyler de artık yoksulluk yaşayabilmekte ve maddi sıkıntı çekebilmektedir. Bunu “ çalışan yoksullar” veya “yoksul işçiler” kavramları ile açıklamak doğru olacaktır (Meriç, 1999: 139 aktaran

Açıkgöz, 2015: 254). İş piyasasındaki değişimler günümüzde yoksulluğu kavramsal olarak da değişime uğratmıştır.

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre kültürel yapılarındaki farklılıklar suç olgusunda da farklılaşmaya sebep olacaktır. Demirel (2017) gelişmiş ülkelerde, 1970 yılından sonra yaygınlaşan neoliberal görüş doğrultusunda işsizlik yardımı, ücretsiz hizmetler gibi sosyal harcamalarda tasarrufa gidilmesi veyahut tamamen kaldırılması neticesinde yoksulluk oranlarında ve suç oranlarında artış meydana gelmiş olduğunu söylemektedir.

Fafchamps ve Minten (2006) Madagaskar ülkesinde yapmış olduğu araştırmada, 2002 yılında artan yoksulluk oranlarının suça etkisini incelemiştir. Yapılan araştırma sonucunda yoksulluk artışı sonrasında gıda ürünlerine yönelik hırsızlık suçlarının artışı tespit etmişlerdir(Çakmak, 2015: 141). Bu bağlamda yapılan araştırma yoksulluk ile suç arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu göstermektedir.

Türkiye’de 81 ili kapsayan 2000 yılı verileri ile yapılmış bir yatay kesit analizinde yoksulluk ile suç arasındaki ilişkiyi tahmin edebilmek için yeşil kart kullanıp kullanmadığı analize dahil edilmiştir. Buna göre yeşil kart sahibi olmak için ise hiç bir sosyal güvenlik kurumuna dahil olmamak gerekliliği ortaya koyulmuştur. Yoksulluk ve suç arasındaki ilişkinin tahmini için kullanılmış olan “yeşil kart sahibi olmak” faktörü ile elde edilen sonuçlara göre yoksulluk ve suç arasında negatif yönlü bir ilişki mevcuttur (Cömertler ve Kar, 2007: 45). Sonuçlar göstermiştir ki yeşil kart kullanan kişi sayısında artış olmakla birlikte suç oranlarında bir düşüş görmek mümkündür.

Günümüzde yoksul bireyler için yaşam koşulları giderek zorlaşmaktadır. Bu zorluklar karşısında suç işleyebilme ihtimalleri artmaktadır. Tabi bu ihtimaller bireyin çevresel ve bireysel özelliklerine göre değişim gösterebilmektedir.

2.4.2.İşsizlik ve Suç

İşsizlik, yaşam standardını doğrudan etkileyen bir olgudur. İşsizlik ile suç arasında negatif ya da pozitif yönlü ilişki olduğu konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Kimi araştırmacılar ise bazı suç türleri ile işsizlik arasında hiç bir bağlantı kuramamaktadır (Dündar, ve Kesbiç 2017: 328).

Literatürdeki farklı bir bakış açısına göre, asgari ücretlerdeki güçlü artışın söz konusu olduğu ve yasalarla desteklendiği yüksek ücret politikalı bir ekonomide işgücü piyasasında vasıfsız, deneyimsiz gençler arasında işsizliği arttırdığı düşünülmektedir (Mankiw, 2015: 183 aktaran Aytekin ve Dikkaya, 2020: 264). Bu bağlam neticesi işsizlik artışı suç oranlarında arttıracaktır.

Machin ve Meghir (2004) analiz yaptığı İngiltere'nin 1975-1996 dönemi için işsizlik ile suç olgusu arasında istatistiksel ölçüde anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı sonucuna ulaşmışlardır(Ata,2011: 116).

Kilishi vd. (2014) Nijerya için 1996- 2005 yılları bazında işsizliğin suç türlerini ne yönde etkilediğini analiz etmiştir. Analiz neticesinde; işsizliğin silahlı soygun suçu için anlamlı ve pozitif yönde ilişkisi olduğu bu tespitin yanı sıra kişiyi hürriyetinden yoksun koyma suçu ve oto hırsızlığı suçları açısından işsizlik ile anlamlı bir ilişki bulunmadığını söylemektedir (Dündar, ve Kesbiç, 2017: 341).

Aktan ve Güvel (2019), 1995-2002 işsizlik oranları ve suç oranları verileriyle yapmış olduğu analizde toplam suç faaliyetleri ile işsizlik arasındaki ilişkinin doğrusal fakat zayıf bağ olduğunu ifade ederken durgun ekonomi dönemlerinde yüksek işsizlik artan suç oranları, canlanan ekonomik dönemlerde ise suç oranlarında azalma olacağını tespit etmiştir.

Luiz, (2001) göre durgun dönemde işsiz birey hırsızlık suçu işlerken sınırlı mal miktarıyla karşılaşacağından, yine işsizlik nedeniyle evlerinde yaşayan mağdurlar evlerini koruyacağından ve hırsızlık suçunun gerçekleşmesi zorlaşacağından işsizlik arttıkça hırsızlık suç oranı düşmesi durumunun ortaya çıkacağını belirtmektedirler (Pazarlıoğlu ve Turgutlu, 2007:65). Bu görüş pratikte geçerli olmayacağı işsiz kalan bir babanın istihdam olanaklarını deneyip iş bulamaması durumunda ailesinin ihtiyaçlarını karşılamak için zorunlu hırsızlık suçunu işleyebilme ihtimali daha yüksektir kanaatindeyim.

Aaltonen vd. (2013) Finlandiya ülkesi için yapmış olduğu çalışmada 2001-2006 yılları arası şiddet suçları ve mala karşı işlenen suçlar arasında ilişkiyi araştırmıştır. İşsizliğin ekonomik nedenli suçlar olarakta nitelendirilebilecek mala karşı işlenen suçlar ile pozitif ve anlamlı ilişki tespit etmiş şiddet suçları ile ilişki bulunmadığını belirtmiştir (Dündar ve Kesbiç, 2017: 341).

Durusoy vd. (2008) ise analizini iller bazında yaparak işsizlik ve suç arasındaki ilişkiyi bulmaya çalışmıştır. Analiz tamamlandığında işsizlik ile mala zarar verme suçu arasında pozitif yönlü ilişki olduğu ve anlamlık derecesinin 0.10 olduğunu belirtmiştir.

Suç ve işsizlik ülkelerin ekonomik yapılarına göre değişiklik gösterirken, suç türlerinin önemide yapılan araştırmalarda görülmektedir. Genellikle maddi kazanç elde edilecek suç türleri işsizlik ile pozitif yönlüdür. Az gelişmiş ülkelerde yetersiz yatırımların beraberinde oluşan istihdam sorunu, toplum içerisinde huzursuzlukların suç çerçevesinde oluşabileceğini de göstermektedir.

2.4.3. Gelir Dağılımı ve Suç

Gelir dağılımının suç davranışı üzerinde dolaylı ve dolaysız etkileri bulunmaktadır. Gelir seviyesi yüksek ailelerin çocuklarının suça sürüklenme oranlarının düşük olduğu gözlenmiştir. Bu doğrultuda gelir dağılımındaki adaletsizlik iyileştirildiğinde gelir seviyesi düşük ailelerin çocuklarında suça meyillenme oranlarında azalmalar görülebilecektir.

Karabulut (2006) göre gelir dağılımının ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeyleri hakkında bilgi vermesi iktisat bilimi için önem arz etmektedir. Bu önem gelirin eşit ve adil dağıtılmadığı ülkelerde bireyler arasındaki suç oranlarına yansımaktadır.

Allen (1996), 1959-1992 dönemi için ABD verileri ile yapmış olduğu çalışmada elde ettiği sonuçta gelir dağılımının suç üzerindeki etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığını ifade etmiştir (Pazarlıoğlu ve Turgutlu 2007:65) Fleisher (1966), gelir dağılımı adaletsizliğinin ABD’de suç davranışını etkileyen önemli faktör olduğunu savunmuştur. 1970’li yıllarda yaptığı Avrupa ve Asya ülkelerini kapsayan çalışmasında suç ve gelir arasında pozitif ve anlamlı bağ olduğunu tespit etmiştir (Çapar ve Yayla ,2020: 178).

Deaton’a göre, Y bireyinin X bireyine karşı işlemeyi planladığı suçun faydası iki bireyin arasındaki gelir farkıyla orantılıdır. Gini katsayısıyla toplumdaki bireylerin gelir eşitsizliği ölçülebilir (Deaton, 2001:30 aktaran Çapar ve Yayla, 2020: 178). Gini katsayısı 0 ile 1 arasında bir değer alır. “0” tam eşitlik “1” gelirlerin tek kişide olduğu yani adil gelir dağılımının olmadığını söylemektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) , gini katsayısının “1” yakınlığını “adaletsizlik”

olarak ifade etmektedir. Türkiye gini katsayısı TÜİK tarafından yayımlanmış 2011 yılı verisi 0,40 2015 yılı 0,397 2019 yılı 0,395 2020 yılı verisi 0,410 olarak tahmin edilmiştir. Bu da gösteriyor ki Türkiye’de gelir dağılımında ki eşitsizlik artmaktadır. TÜİK gelir dağılımındaki eşitsizliği ölçümlendiği bir diğer oranda P80/P20 oranıdır. “Toplumun en zengin %20’sinin gelirinin en yoksul %20’sinin gelinine oranı ise P80/P20 şeklinde hesaplanan orandır. Oran küçüldükçe gelir dağılımı daha adil hale gelir”(Aydın vd., 2017: 482).

Türkiye P80/P20 oranı TÜİK tarafından yayımlanmış 2011 yılı verisi 8,0 2015 yılı verisi 7,6 2019 yılı 7,4 2020 verisi 8,0’dır. Bu veriler ışığında en zengin ile en yoksul kesim arasında eşit olmayan gelir dağılımı yıllara göre dalgalanma gösterirken artış yada azalış trendlerindeki makas çok açılmamaktadır. Eurostat (2020) verilerine göre Avrupa P80/P20 ortalaması 5,1 olarak tahminlendi. Avrupa kıtasında gelir dağılımındaki eşitsizliğin en yüksek olduğu ülke Sırbistan “9,4” en düşük olduğu ülke ise Slovenya”3,4”olarak ölçümlenmiştir. Sırbistan 9,4’lük bir oran ile Türkiye’den daha fazla eşitsizliğe sahiptir.

Ülke ekonomilerinde istikrar, sağlıklı büyüme, servet dağılımı, işgücü piyasaları, göç, nüfus gibi değişkenlerin adil gelir dağılımında etkili olduğu bilinmektedir. Bu etkilerde meydana gelecek olan iyileşmeler ve kötüleşmeler gelir dağılımındaki eşitsizliğe yön verecektir. Ülkelerin gelir dağılımında eşitsizlik söz konusu olduğunda yoksulla, varlıklı arasında uçurum artmakta ve toplumda bir takım huzursuzluklar ortaya çıkmaktadır. Bu sosyal düzendeki sorunlar suç ve suçluluk olgularını beraberinde getirecektir.

2.5.Suç Piyasası

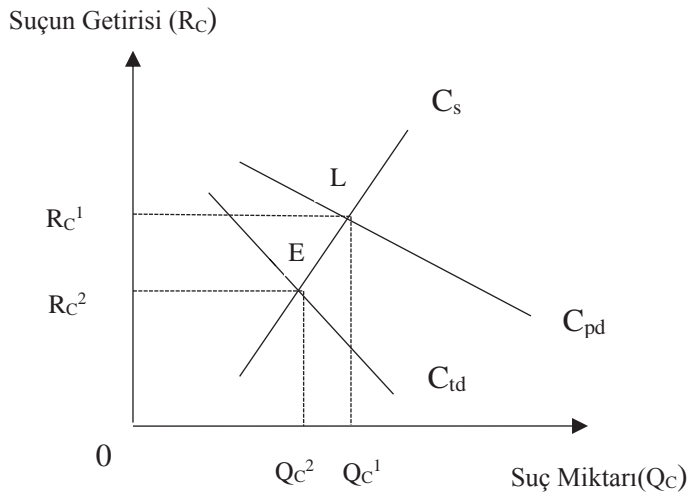
Suç işlemiş bireyler suç arzını oluştururken, suçtan zarar görmüş mağdur veya devlet suç talebini oluşturmaktadır. Yani arz ve talep bir araya geldiğinde suç piyasası ortaya çıkacaktır (Filiztekin, 2013: 3).

Suç davranışına dolaylı ya da doğrudan maruz kalan bireyler ve devlet suçun talep yönünü oluşturur. Suça talep istekli ya da istemsiz olarak oluşabilmektedir. Suçtan etkilenen bireyler ya da devlet istemeyerek dolaylı suç talebinde bazı maliyetlere katlanmak zorunda kalacaktır (Becsi, 1999 aktaran ve Bakırtaş ve Ünver , 2008). Rasyonel davranış yalnız suçlular için değil mağdur ve devlet için de geçerlidir. Becker, 1968 yılında yayımladığı makalesinde kaynak dağılımında

optimal seviyeyi sağlamak için devletin suçluya harcadığı (yakalama-yargılama-hapsetme) maliyetler düşünüldüğünde, rasyonelci yaklaşımla bir takım suçlara izin verebileceği düşüncesini savunmaktadır(Güvel, 2004). Suçun talep yönündeki mağdurlar ise suç için alacakları önlemler (kamera sistemleri, bekçi, güvenlik görevlisi, alarm sistemleri gibi) maliyetleri, gerçekleştirilecek olan suç (hırsızlık) karşısında kaybedecekleri ile karşılaştırdığında suça talep yaratacaktır. Devlet de olsa mağdur da olsa suç karşısında suç piyasasında fayda maliyet hesabı bir denge suç oranının oluşmasına sebep olacaktır (Tümer, 2019: 98).

Suçu işleyen suçlular suçun arz yönünü oluşturur. Suçlular rasyonel bir davranış olan suçun fayda ve maliyet hesabını yaparlar. Buna göre fayda anlayışı suçun getireceği kazançtır. Maliyet hesabında ise dolaylı maliyet, vazgeçilen diğer yasal olan faaliyetlerden kazanacağı gelir iken suçun doğrudan maliyeti ise cezai yaptırımlardır (mahkumluk, para cezaları) (Becsi, 1999 aktaran Bakırtaş ve Ünver 2008). Bu ceza düzeylerinin artması veya azalması suç arzını doğrudan etkilemektedir.

Suç Arz-Talep Dengesi

(Şekil 2.1. Suç Arz ve Talebi Kaynak: Becsi, 1999: 40. Akt. Bakırtaş ve Ünver, 2008)

Grafik 1’de görüldüğü üzere; Q_c Suç Miktarı, R_c Suçun Getirisi

suç arzı: C_s

suç talebi: C_a

hükümetin olmadığı durumda özel suç talebi : C_{pd}

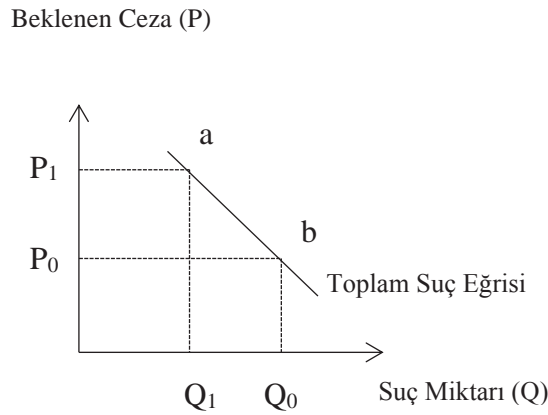
hükümetin olduğu durumda toplam suç talebi C_{td}

Suçtan elde edilecek getirideki (R_c) artış bireyin suç arzını da (C_s) artıracaktır. Suç arzı (C_s) doğrusunu sağa kaydıran etkenler; istihdam alanında daralma, cezai yaptırımlardaki (özellikle hapis cezalarında) hafifletici düzenlemeler, refah düzeyinde azalışlar, genç nüfus artışlarıdır. Tam tersi durumda ise doğru sola kayacaktır. Şekil 2.1’de iki ayrı talep doğrusu bulunmaktadır. ‘L’ noktasında oluşan suç piyasasında denge talebe hükümetin dahil edilmesiyle suç talebi daha düşük seviyede oluşacak ve denge ‘E’ noktasında oluşur.

Suç talebi (C_a) doğrusunu sağa kaydıran etken ortalama gelir düzeyinin düşmesi iken sola kaydıran etkenlere örnek ise devletin kamu düzeni için yaptığı güvenlik harcamalarıdır.

Suç işleyecek olan bireylerin suça karşı eğilimlerini etkileyen sosyoekonomik değişkenler vardır. Bu değişkenlere bir kaç örnek işsizlik, kentleşme, nüfus yapısı, gelir dağılımı, yoksulluk (Gümüş, 2019: 57), verilebildiği gibi kanun koyucuların uygulamaları, ceza sisteminde yargı ve kolluk kuvvetlerinin etkinliği de sayılabilir.

2.6.İktisadi Açıdan Suç ve Ceza İlişkisi

Şekil 2.2. Toplam Suç Eğrisi

Beklenen ceza ile suç miktarı arasında ilişkinin negatif yönlü olduğu toplam suç eğrisi grafiğinde (şekil 2.2) gösterilmektedir. Suç eylemi sonucu bireye verilen cezanın ağırlaştırılması durumunda suç miktarının azalacağı, beklenen cezada hafifletilme olduğu durumunda ise artacağı görülmektedir. Bu bağlamda toplumun kanun koyucuları tarafından belirlenecek cezalar caydırıcılık özelliği taşımalıdır. Cezaların teşvik edici etkisi olmaması gerekmektedir. Ceteris paribus durumunda Grafik 2’de P_0 beklenen ceza ve suç miktarı Q_0 olarak belirlendiğinde, toplam suç

eğrisi üzerinde b noktasında iken beklenen cezada artış yükseldiğinde (P_0 'dan P_1 e çıkar) suç miktarı azalacak (Q_0 'dan Q_1 'e düşer) ve toplam suç eğrisi üzerinde b noktasından a noktasına doğru yukarı kayarak yeni nokta oluşacaktır. İşte bu durum cezanın caydırıcılık etkisini göstermektedir (Cooter & Ulen, 2016:468 aktaran, Gümüş 2019: 58).

İktisadi açıdan ele alınan bu durumun her suç türü için geçerliliği ancak bireyin bireysel özelliklerine bağlı olduğu unutulmamalı suçlunun bazı durumlarda ağırlaştırılmış cezaya çarptırılacağını bilmesine rağmen suç davranışını gerçekleştirmesi göz ardı edilmemelidir.

3.SUÇ VE ÇOCUK

3.1.Çocuk ve Çocuk Suçluluğu

3.1.1.Çocuk Kavramı

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 1. Maddesinde “Daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılır” ifadesi bulunmaktadır. Bu ifadede çocukluğun kaç yaşında başladığına dair net bir rakam bulunmamaktadır . Bunun sebebi her ülkenin sosyal, kültürel ve siyasi yapılarına göre değişiklik gösteriyor olmasıdır (Kocadaş, 2007). Türk Ceza Kanununun 6. maddesinde “çocuk, 18 (onsekiz) yaşını doldurmamış kişidir.” şeklinde ifade yer almaktadır.

3.1.2.Çocuk Suçluluğu

Batı literatüründe “Juvenile Delinquency” olarak geçen, Türkçe karşılığı “reşit olmayanın suçluluğu” olan kavram, Türkiye’de “Çocuk Suçluluğu” olarak ifade edilmektedir (Kocadaş,2007:158).

19. yy öncesinde çocuklar suç davranışını gerçekleştirdiğinde yetişkinler ile aynı cezai yaptırımlara maruz kalmaktaydılar. Özellikle Avrupa’da feodal yapının çöküşü, toplumsal değişimler, kentleşme, sanayileşme durumları çocukların dünyasına da yansımıştır. Üst ve orta sınıfın çocukları okullara gönderilirken, Sanayi Devrimi ile alt sınıfın çocukları fabrikalarda çalışmaya başlamıştır. Sanayi Devrimi sonrası dünya genelinde oluşan sosyokültürel ve ekonomik gelişmeler çocuk suçluluğu üzerinde sosyolojik, psikolojik ve hukuki araştırmaları arttırmıştır (Öter, 2018:741). 17.yy’da hızlı nüfus ve üretim artışı çocukların ve yetişkinlerin suç oranlarında da artışa neden olmuştur. Feodal yapının çökmesiyle göç olgusu oluşmuş ve insanlar kırdan kente yönelmeye başlamışlardır. Göçün getirdiği açlık, yoksulluk hırsızlık ve yağma gibi suç türlerini bir hayli arttırmıştır. Söz konusu suçlara yetişkinler kadar çocuklar da dahil olmuştur. Çocuk suçluluğundaki artış 1780’lerin sonuna doğru iki yüzden fazla çocuğu idam ettirmiştir (Ümit, 2007, s. 28-29 aktaran Bağış, 2019:205).

1929 Büyük Buhranı tüm dünyayı etkisi altına alarak büyük ekonomik yaralara neden olmuştur. Buhran sonrası devlet yapılarında çözüm olarak devletin sosyal alanda daha müdahaleci olması yolu benimsenmiş ve sosyal devlet-sosyal politikalar yükselişe geçmiştir. İkinci Dünya Savaşı'na gelindiğinde ise savaşın oluşturduğu büyük tahribatlar gelecek nesillerin korunması gerektiği yönünde düşüncelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu vesileyle barış, insan hakları, eşitlik, adalet, demokrasi ve özgürlük gibi ilkeler edinilmiştir. Ekonomik düzende ise sosyal refahı yayma çalışmaları başlamıştır (Akpınar vd, 2008:19).

Çocuk Adalet Sisteminin Uygulaması Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Pekin (Beijing) kuralları) 1985 yılında suça sürüklenmiş çocuklar için Birleşmiş Milletlerin asgari uygulanması gereken standart kurallar tanımlamaları yapmıştır (Kocadaş, 2007:163). Standart Asgari Kurallara göre çocuklar arasında din, dil, ırk, renk, milli meseleler, sosyal statü gibi farklar gözetilmeyecektir. Üye devletler tarafından kurallara uyulurken aşağıdaki tanımlar kullanılacaktır;

-Çocuk, ülkelerin kendi hukuk sistemleri doğrultusunda, bir suçu işlemede yetişkinlerden ayrı tutulan küçük veya gençtir.

-Suç, ülkelerin kendi hukuk sistemleri doğrultusunda, yasalarda cezalandırılan davranışlardır.

-Çocuk suçlu ise suç işlediği ortaya çıkan veya suç işlediği iddia edilen küçük veya gençtir.

-Her ülkenin hukuk sisteminde, çocuk suçlulara uygulanabilecek kurallar özellikle belirlenmeli ve çocuk yargılama sistemini donanımlı kuruluşlar oluşturulmalıdır.

-Çocuk suçluların değişen gereksinimlerine uyum sağlamalı kanunlar ve hükümler "çocuklar için cezai sorumluluk yaşı" kavramı kurallarda geçmekte olup cezai sorumluluk yaşı her ülkenin kendi hukuk sistemine bırakılmıştır. Yalnızca yaş alt sınırı çocukların gelişimsel olgunluğu göz önünde bulundurulmalı çok düşük tutulmamalıdır (Defence for Children International, 1993 aktaran Polat, 2004).

3.1.3.Çocuk Suçluluğu ve Ekonomi

Çocuk kendi yaşamını idame ettirene kadar ailesine bağımlı yaşamak zorundadır. Yaşamak için gereken gereksinimlerini kendi başına karşılayabilecek duruma gelmesine kadar geçen sürede ailelerin ekonomik durumu çocuğun yaşam

koşulunu doğrudan etkileyecektir. Ekonomik yoksunluklar çocuğun suça yöneliminde önemli bir etkidir. Çocuğun bakımını üstlenen ailenin gelir düzeyinin yetersiz olması çocuğun doğrudan yaşam koşullarını etkilemektedir. Bu ekonomik yoksunlukların beraberinde getirdiği mecburiyetler çocuğu çalışma hayatına itmektedir. Bu durumda eğitim- öğretim hayatından ayrılan çocuğun yasal olmayan yollara yönelmesi kolaylaşacaktır.

Ailesinin kontrolünden uzak, iş hayatının içerisindeki çocuklar çevresinden gelebilecek suç eğilimli davranışları öğrenmeye açık olacaktır. Bu sapma davranışlara karşı korunmasız kalarak suç gruplarına dahil olabileceklerdir (Terzi, 2007 aktaran Erükçü Akbaş ve Gülhan Orhan, 2020). Suça sürüklenen çocuklar üzerine yapılan araştırmalarda incelenen ailelerin ekonomik durumları gösteriyor ki gelir düzeyi düşük olan ailelerin çocuklarının suça eğilimleri daha çok olmaktadır (Akıncı ve Atakan, 1968 aktaran Kunt, 2003: 49). Ancak gelir düzeyi yüksek ailelerin çocukları da suç işlemektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, ekonomik durum etkisinin yüksek olabilesidir.

Gelir düzeyi düşük ailelerin yaşadıkları konutun koşulları, ulaşılamayan sağlık koşulları, iyi beslenme ihtiyaçlarının giderilememesi, eğitim maliyetleri, küçük yaşta çalışmak zorunda kalmak gibi sorunlarla karşı karşıya kalan çocuklar yaşlılarının erişebildiği olanaklara erişemeyerek psikolojik yoksunluk yaşayabileceklerdir. Tüm bu olumsuz durumlar da ekonomik kaynaklı suça sürüklenmek için zemin hazırlayacaktır.

3.1.4.Çocuk Suçluluğunun Dünyada Genel Durumu

Modern Dünya'nın en önemli sorunlarından biri çocuk suçluluğu konusudur. Alınan bütün önlemlere rağmen sorunun çözülmemesi, gün geçtikçe suç oranlarında artışın tespit edilememesi bu durumu daha da önemli bir noktaya getirmiştir.

İkinci Dünya Savaşından sonra özellikle batı toplumlarında çocuk suçluluğu hızlı bir artış göstermiştir. Dünya'nın en gelişmiş yerleri olan Avrupa ve Amerika'nın ileri düzey teknolojilerine ve gelişmişlik seviyelerine rağmen büyük çapta yakma, yıkma, adam öldürme, şiddet gibi olayların meydana gelmesi alınan çabaların ve güvenlik güçlerinin tedbirlerinin yetersiz kaldığının ve suçun önüne geçilemediğinin bir göstergesi olmuştur (Konuk,2019: 4). Avrupa ülkelerinde okullar

kapsamında uygulanan programlarda, adli makamlara intikal ettirilmesi gereken çocukların işlediği bazı suçlar, uzmanlar tarafından ele alınarak uzlaşma yolu ve arabuluculuk yöntemleriyle çözümlenebilmeyi ön plana almaktadır. Sosyo-ekonomik sorunlardan kaynaklanan suçlarda bu yöntemlere sıklıkla başvurulmaktadır. Ortalama yaşam süresinin 50’li yaşlar olduğu Afrika ülkelerinde nüfusun çoğunluğunun çocuklardan ve gençlerden oluşması, işsizliğe bağlı olarak düşük gelir seviyeleri, ailelerin sahip olduğu çocuk sayılarının fazlaca olması çocukları suç işlemeye yöneltmiştir. Latin Amerika ve Asya ülkelerinde de ekonomik problemlerden kaynaklanan sebeplerden çocuk suçluluğu artmıştır (Öter,2005:43-45).

Dünya geneli ülkeler bazında ceza sorumluluk yaşları tablo. 3.1’de gösterilmiştir. Ülkelerin kanunlarına göre ceza sorumluluk yaşları daha küçük yaşa çekilmiş yada yükseltilmiştir. Tabloya bakıldığında Avrupa ülkelerinde ceza ehliyet yaşlarında farklılıklar olduğu göze çarpmaktadır. İrlanda 7 yaş ile en düşük ceza ehliyet yaşına sahip Avrupa ülkesi iken Belçika ve Lüksemburg 18 yaş ile en yüksek ceza ehliyet yaşına sahip Avrupa ülkeleridir. Bu rakam Hong Kong’da 7, İngiltere’de 10, Türkiye’de 12 olarak değişkenlik göstermektedir.

Tablo 3. 1.Ülkeler Bazında Ceza Ehliyet Yaşı

Ülkeler	Ceza Ehliyet Yaşı
Hong Kong ,Gana, Hindistan, İrlanda, Nijerya, Papua Yeni Gine, Singapur, Güney Afrika Cumhuriyeti, Pakistan, Sudan, Ürdün, Tanzania	7
Kenya, Kuzey İskoçya, Sri Lanka, Zambiya	8
İngiltere, Galler, Avustralya, Fiji, Malezya, Yeni Zelanda	10
Türkiye, Kanada, Yunanistan, Jamaika, Hollanda, San Marino, Uganda,	12
Fransa, Cezayir,Polonya	13
Almanya, İtalya, İspanya , Avusturya, Bulgaristan, Macaristan, Japonya, Letonya, Litvanya, Çin Halk Cumhuriyeti , Romanya, Slovenya, Tayvan, Rusya, Vietnam	14
Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, İzlanda, Norveç, Slovakya, İsveç, Mısır	15
İspanya, Ukrayna,Portekiz, Arjantin	16
Belçika, Panama, Peru, Brezilya, Kolombiya, Lüksemburg	18

Kaynak: Askay, M. (2017)

Dünyadaki çocuk suçu olgusunun ortaya çıkışı sanayileşme zamanına kadar uzanmaktadır. 19. yüzyılın başlarındaki sınıf farklılıkları, çocuğun işe katılımı, kırdan şehre göç, çekirdek ailenin geleneksel aile yapısının yerini alması, çocukların durumunu bir suç unsuru haline getirmiştir. Modern dünya ve buna bağlı endüstriyel gelişmeler de işgücüne olan ihtiyacı beraberinde getirmiştir. Sonuç olarak, göç olgusu çocukları etkilemiştir. I. ve II. Dünya savaşlarından sonraki sosyal sorunlara paralel olarak çocukların suç oranı da artmıştır. Batıda, çocuk suçluluğu uzun zamandır yaşam boyu gelişim perspektifiyle ele alınmıştır. Batı toplumlarındaki süreç analizi çalışmaları yapan araştırmacılar, çocukların agresif ve cezai davranışlarıyla ilgili sorunları zamanla ele almışlardır. (Topçuoğlu, 2014: 217)

Edwin H. Sutherland'a göre, bazı Amerikan şehirlerinde çocuk suçluluğu yüksektir ve bunun nedeni bu bölgelerdeki yasa ihlallerinin bir gelenek haline gelmesidir. Buna ek olarak, suçlular prestijli olarak kabul edilir. Suç davranışlarını uygulama yöntemleri ve suç normlarının nesilden nesile aktarılması da suçun yaygın hale gelmesine neden olmaktadır (Öter, 2005:27). Bu durum 19. yüzyılın sonuna doğru ceza hukukunda görülmeye başlamıştır. Özellikle değişen gelenekler, Sanayi Devriminden sonra aile yapısındaki farklılıklar, İngiltere'de büyümeye başlayan çeteler, hırsızlık ve çocukların yankesicilik faaliyetlerine katılımı bu durum için çok önemlidir. Savaş zamanından bu yana, çocukların suça yönelimi oldukça artmıştır (Cömert,2018: 22).

Batı Avrupa ülkelerindeki araştırmalar, Almanya'daki gençlerin yaklaşık %20'sinin şiddet suçlarına karıştığını ve mülkiyete karşı suçların 1/3'ünün gençler tarafından tekrar işlendiğini ortaya koymaktadır. (Özalp,2015: 108 aktaran Cömert,2019: 23). Amerika'daki çocukların resmi suç kayıtlarına ve bireysel suç göstergelerine dayanan birçok çalışma 7 ve 12 yaşlarındaki çocukların suç işleme durumunun çok yaygın olduğunu göstermiştir. Daha sonraki dönemlerde suç işleyenlerle karşılaştırıldığında, çocukluk çağında suça başlanması ve bunun alışkanlık olarak devam ettirilmesi, daha sonraki dönemlerde ciddi suçlarla birlikte kronik suçluluğun başlamasında belirleyici faktör olduğu ortaya koyulmuştur. (Topçuoğlu, 2014:220)

Afrika'daki çoğu insan yoksulluk içinde yaşamaktadır. Nüfusunun çoğu çocuk ve gençlerden oluşmakta ve çocukların işlediği suçların konuları fuhuş, kaçakçılık, soygun ve hırsızlık gibi suçlardan oluşmaktadır. Öter (2005) çalışmasında değindiği

genç nüfusun toplam nüfusta daha fazla suç davranışı gösterdiği Asya ülkelerinde çocukların suçlanması ana nedeni çarpık kentleşme olarak görüldüğünü söylemektedir. Latin Amerika’da, derin finansal kriz ekonomik sorunlara neden olmuştur. Gençler ekonomik sorunlar nedeniyle işsizlik sorunuyla karşı karşıya kalmaktadır.

Tablo 3. 2. Bazı Avrupa Ülkelerinde Çocuk Suçlu Sayıları

Ülkeler Yıllar	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Almanya	231.543	214.736	200.257	259.480	258.647	297.396	300.418	265.191	248.034
Fransa	216.243	207.274	201.418	194.555	190.077	200.458	201.274	207.621	214.265
Hollanda	61.095	54.440	49.050	42.245	23.956	22.960	21.350	19.260	16.140
Polonya	51.163	49.654	43.847	25.028	17.286	12.904	13.001	11.758	10.699
Belçika	23.602	21.541	18.816	18.277	17.883	15.015	16.516	16.778	16.879
Bulgaristan	5.080	5.771	5.337	5.047	6.000	5.565	5.651	6.002	5.896
Yunanistan	4.884	4.621	3.834	4.667	3.802	4.752	6.002	6.046	6.680
İspanya	18.341	19.692	19.046	18.420	16.678	19.884	20.962	21.364	20.298
İtalya	29.558	32.207	32.024	32.142	33.426	35.523	34.343	32.572	30.604
Avusturya	29.306	28.045	26.549	30.387	33.939	30.154	32.649	27.972	28.827
Romanya	12.363	11.295	10.991	11.280	8.993	7.955	9.014	8.729	8.434
Finlandiya	28.709	29.778	24.628	22.159	20.091	18.906	18.419	17.850	16.690
İsveç	22.358	19.572	17.170	15.644	15.540	16.047	17.683	18.705	17.360
Norveç	9.201	8.035	7.131	6.661	6.459	5.925	6.042	7.072	7.063
İsviçre	16.997	14.063	13.459	13.197	13.226	12.621	12.310	13.047	12.441

Kaynak: Eurostat,2021

Tablo 3.2’de yer alan ülkelerin 2010 ve 2018 yılları arasında suçlu çocuk sayıları yer almaktadır. Tabloya göre Avrupa’da suçlu çocuk sayısının en fazla olduğu ülke Almanya, ikinci en fazla suçlu çocuk sayısının olduğu ülke ise Fransa’dır. 2018 yılında Almanya’nın 0- 18 yaş nüfusu 13.538,146 iken aynı yıl Fransa’nın 0- 18 yaş nüfusu 14.721,623 Hollanda da 0-18 yaş nüfusu 3.386,096 0,48%’i suça sürüklenmiş, Polonya 0-18 yaş nüfusu 6.874,006 oran 0,16% , Belçika 2.309,214 oran 0,73% , Bulgaristan 1.192,746 oran 0,49%, Yunanistan 1.872,031 oran 0,36%, İspanya 8.351,971 oran 0,24%, İtalya 9.806,357 oran 0,31% , Avusturya 1.533,569 oran 1,88%, Romanya 3.687,515 oran 0,23%, Finlandiya 1.066.261 oran 0,16%, İsveç 2.121,598 oran 0,08%, Norveç 1.129,007 oran 0,63%, İsviçre 1.520,981 oran 0,82%’dir(EUROSTAT, 2021). Almanya ve Fransa ülkelerinin toplum çocuk nüfusuna suçlu çocuk sayısı oranlandığında Almanya’da 1,83%’ü suça sürüklenmişken, Fransa’da 1,46%’sı suça sürüklenmiştir. Bu ülkeler 2010 yılında da en fazla suçlu çocuk sayısına sahip iken 2018 yılında da aynı durum söz konusudur. Tabloda gösterilen ülkeler arasında suçlu çocuk sayısında Hollanda ve Polonya’da ciddi oranda azalış görülmektedir. Her ülkenin kendine ait kanun ve cezai yaptırımları farklılık gösterdiğinden, sınırları kaldırılmış olan Avrupa vatandaşlarının serbest dolaşımı suç faaliyetlerini gerçekleştirmelerine kolaylık sağlamaktadır. Bu kolaylık kolluk kuvvetleri için ise suç ile mücadelede bir o kadar zorlaşmaktadır. Avrupa Birliği ülkeleri üye devletleri arasında suç istatistiklerinin mukayesesi için Suç İstatistik Eylem Planı (2011-2015) çalışması yapmıştır. Bir ülkede hırsızlık suçunun verileri tutulurken, başka bir Avrupa ülkesinde bisiklet hırsızlığı gibi alt başlıklar atarak verileri tutmaktadır. Bu da mukayese çalışmaları için sorun teşkil etmektedir.

Almanya ülkesi ile Türkiye’nin nüfus sayıları birbirine yakın seyretmektedir. Buna karşılık Almanyada 2018 yılında 248.034 çocuk suça sürüklenirken, (bkz. tablo 3.9) Türkiye’de 152.011 çocuk suça sürüklenmiştir. Almanya toprakları sınırları içerisinde uygulanan adalet sisteminde çocuğun cezalandırılması değil eğitim alması esastır. Almanya’da cezai ehliyet yaşı 14’tür. (bkz. Tablo.3.1) Almanya’da bir çocuk suça karıştığında yaşı itibariyle 14 yaş altı ise herhangi bir cezai yaptırıma maruz kalmamakta olup pedagojik desteklerle topluma kazandırılmaktayken, 14 yaşını doldurmuş ise adli süreci başlamakta olup suçun türüne göre alınacak tedbirler değişiklik göstermektedir.

Alman Gençlik mahkemeleri kanununda bir dizi tedbirlere yer verilmektedir. Bunlar suç türlerine göre uygulanmaktadır. Kamu yararına hizmet, eğitici kurslara katılım sağlanması, yurt, aile yanında kalma tedbiri, ehliyetine el koyma, alkol-uyuşturucu, psikolojik tedavi, ihtar tedbiri (suçun birdaha işleneceğinde ceza alacağı), denetimli serbestlik, tutuklama, hapis cezası bu tedbirlerin çocuğa uygun olmadığı kanaati mahkemece oluşursa yeni tedbirler ekleyebilir(Uyanık, 2018: 130). Bu kapsamlar doğrultusunda hedef topluma yeniden kazandırılan suçtan uzaklaşmış çocuklar yetiştirmek olup, hapis cezaları en son başvurulacak tedbirdir

Fransa'da suçlu çocuklara karşı yaklaşımlar incelendiğinde; Fransız Adalet Sisteminde eğitim önlemleri 9 -10 yaş aralığında, 10-13 yaş aralığında ise temel prensip edinilen çocuk mahkemeleri tarafından eğitim ve güvenlik yaptırımları uygulanmaktadır. 13 yaş altı çocukların ceza ehliyeti yoktur (bknz. Tablo.3.1). 10-12 yaşlarındaki bir çocuk suç işlediğinde ise sadece güvenlik tedbiri uygulanırken eğer çocuk risk altındaysa hakim karşısına çıkarılabilir (Unicef Innocenti Digest 3, Juvenile Justice, s. 4 aktaran Yenisey, 2018). 13-17 yaş arasında yine suçun işleniş şekli ve türü dikkate alınarak çocuklar hakkında eğitici güvenlik tedbiri öncelikli olarak uygulanmaktayken, suç ceza gerektiriyorsa da ceza verilebilir istisnası mevcuttur (Herz 1982, 11 aktaran Yenisey 2018). Fransa Adalet Sisteminde suçta karışan çocuk ve gençlere ceza değil eğitim vermek, tekrar suça sürüklenmesini engellemek öncelikli anlayıştır. Bu tedbirler şöyle sıralanabilir; denetimli serbestlik tedbiri, kuruma yerleştirilme, adli koruma tedbiri, onarıcı adalet tedbiri, yurttaşlık eğitim stajı, günlük yapılacak faaliyet tedbiri (tutuklama gerektiren durumlarda ise adli kontrole başvurulmaktadır). Adli kontrol verilen bir çocuğun belirtilen bölgeden ayrılmaması, eğitimine devam etmesi, uyarıcı uyuşturucu madde bağımlılığı söz konusuysa sağlık tedbirinin uygulanması, takibinin de çocukların korunmasıyla ilgili yetkili mercilerce yapılması bu tedbirler sonucunda raporların ilgili mahkemeye sunulmasıyla süreç son bulmaktadır. Fransa Adalet Sisteminde yer alan çocuk ve gençleri korumaya yönelik merkezler, Gençlerin Adli Korunmasından Sorumlu Müdürlük (DPJJ)'e bağlı Mahkeme Çocuk Eğitim Servisi, Takviye (Güçlendirilmiş) Eğitim Merkezleri, Kapalı Eğitim Merkezleri, Toplu Konaklama Eğitim birimi gibi merkezlerin amacı suça sürüklenen çocukların eğitilmesidir (Akyel, 2017).

3.1.5.Çocuk Suçluluğunun Türkiye’de Genel Durumu

Türkiye’de çocuk suçluluğu üzerine yapılan araştırmalar ilk kez 1931 yılında yapılan anket çalışması ile başlamıştır. Adalet Bakanlığı desteği ile çocuk doktoru Hilmi A. Malik tarafından “Türkiye’de Çocuk Suçluluğu” başlığı altında cezaevinde yatan 732 suçlu çocuk üzerinde yapılmıştır. 1943 yılında ise 2. Anket çalışması İstanbul ve Üsküdar Cezaevleri’nde Doç.Dr.Sulhi Dönmezer başkanlığında, öğrencileri tarafından 124 hükümlü çocuk ankete dahil edilmiştir. Daha sonra anket çalışmaları ve araştırmalar devam etmiştir. Bu çalışmalarda amaçlanan çocuk suçluların işlediği suç türleri, suçun özellikleri gibi bilgilere sahip olmaktır (Akpınar vd., 2008). Bu çalışmalar sonucunda çocukların suç ile bağıni koparabilmek için sosyal ve ekonomik politikalar çocuklara özgü hayata geçirilmesi gerekliliği tespit edilmiştir.

Ülkemizde çocuk suçlarıyla ilgili yasal süreçte uluslararası anlaşmalar da önemli bir paya sahiptir. Dünyanın ilk çocuk mahkemesi 1899’da Amerika Birleşik Devletleri’nde, Türkiye’deki ilk çocuk mahkemesi ise 1987’de kurulmuştur. Türkiye tarafından bu konuda kabul edilen en önemli uluslararası kaynak, 14 Ekim 1990 tarihli Çocuk Hakları Sözleşmesi’dir. Bu Sözleşmenin ilkelerine uygun olarak, Türkiye’de çocukları suçtan korumak ve suç işleyen çocukları topluma geri getirmek için çaba sarf edilmektedir (Yavuzer, 1996). 15 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 3. maddesinde ise daha erken yaşta yetişkin görünse dahi 18 yaşını doldurmamış kişi çocuk olarak tanımlanmıştır (İçli, 2019). Bu açıdan bakıldığında Türkiye’de 18 yaşını doldurmamış kişilerin herhangi bir nedenden dolayı yasalara aykırı bir davranışta bulunması o kişiyi çocuk suçlu yapmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Çocuk Koruma Kanununda geçen suça sürüklenen çocuk tanımı şöyledir; “ceza kanununda tanımlanan bir suçu işlemiş iddiasıyla hakkında adli işlem başlatılan 18 yaşını doldurmamış çocuktur(Çocuk Koruma Kanunu.Tarih 15 Temmuz 2005 Sayı 5395).

Türk Ceza Kanunu’nun 31. maddesinde çocuk suçluluğu 3 ana yaş grubunda incelemiştir (Artuk ve Caner, 2002).

- 12 yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur ancak bu çocuklar üzerinde güvenlik önlemleri alınmaktadır. TCK’nun 33. Maddesi

gereğince sağır dilsiz çocuklarda istisnai cezai sorumluluk başlangıç yaşı 15'dir.

- Çocuk suçu meydana getirdiği andan itibaren 12 yaşını doldurmuş olup da 15 yaşını doldurmamış ise, işlediği suçun hukuki açıdan sonuçlarını anlayamaması veya davranışlarını kontrol etme yetisinin yeterince gelişmemiş olması durumu halinde ceza ehliyeti bulunmamaktadır. Fakat bu çocuklar kendilerine özgü oluşturulan güvenlik tedbirlerine hükümlülükler. Diğer bir durumda işlediği suçun hukuki açıdan sonuçlarını kavrayabilen ve davranışlarını kontrol edebilen çocuklarda ise suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde 12 yıldan 15 yıla müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde 9 yıldan 11 yıla kadar hapis cezasına hükmedilir. Diğer cezaların da yarısı indirilir ve bu halde her suç için verilecek hapis cezası 7 yıldan fazla olamaz.
- Çocuk suçu meydana getirdiği andan itibaren 15 yaşını doldurmuş olup da 18 yaşını doldurmamış ise bu durumda olay suç, ağırlaştırılmış müebbet cezası gerektirdiği takdirde 18 yıldan 24 yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde 12 yıldan 15 yıla kadar hapis cezasına çarptırılır. Diğer taraftan gelebilecek cezaların ise üçte biri indirilir ve her suç için verilecek ceza 12 yıldan fazla olamaz.

Bu yaş aralıkları incelendiğinde 1. yaş grubu 12 yaşını bitirmesine kadar ki süreci kapsar ve 12 yaşını bitirilmemesi durumunda kusurları olan çocukların ceza hükmü olmamaktadır. İkinci yaş grubu ise çocuk 12 yaşını bitirmiş ve 15 yaşını doldurmamışsa ceza ona göre verilmektedir ve çocuk yaptığıının farkına varabilecek durumda olup olunmadığına bakılmaktadır. Üçüncü yaş grubu 15 yaşı ile 18 yaş aralığını kapsamaktadır ve çocuktaki kusur varlığını kabul etmekte fakat yaş sebebi ile az oranda indirim uygulanmaktadır (Artuk ve Caner, 2002).

Ekonomik nedenli suçlar daha önce ifade edilen tasnife göre suç türlerinin Türk Ceza Kanununda tanımları;

Hırsızlık suçu; Türk Ceza Kanunu 141. Maddesinde geçen tanımı “Zilyedinin rızası olmadan başkasına ait taşınır bir malı, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak maksadıyla bulunduğu yerden alan kimsedir” (TCK,2004) şeklindedir. Hırsızlık tek bir suçtur. Ancak suçun yer ve konusu bakımından incelendiğinde açıktan hırsızlık(manav reyonundan meyve çalmak), iş yerinden hırsızlık(kasadan

para çalmak) ikametten hırsızlık(evin içinden ziynet eşyası çalmak) , otodan hırsızlık (araç içerisinden teyip çalmak) olarak ayrımı yapılabilmektedir.

Yağma(Gasp) Suçu; Türk Ceza Kanunu 148. Maddesinde “Bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden ya da malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından bahisle tehdit ederek veya cebir kullanarak, bir malı teslim veya malın alınmasına karşı koymamaya mecbur kılmaktır”(TCK,2004) şeklinde suç davranışını açıklamaktadır. Yağma suçu içerisinde birden çok suçu içermekte fakat ceza karşılığı olarak ayrı ayrı suçlardan değil tek “yağma suçu” karşılığı belirlenen cezayı almaktadır. Hırsızlık suçundan farkı ise “cebir” tehdit” unsurlarının kullanılmasıdır.

Dolandırıcılık suçu; Türk Ceza Kanunu 157. Maddesinde “Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlayan kişiye bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası verilir”(TCK,2004) şeklindedir.

Mala zarar verme; Türk Ceza Kanunu 151. Maddesinde “Başkasının taşınır veya taşınmaz malını kısmen veya tamamen yıkan, tahrip eden, yok eden, bozan, kullanılamaz hale getiren veya kirleten kişi, mağdurun şikayeti üzerine, dört aydan üç yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır” (TCK,2004) şeklindedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak satmak,satın almak suçu; Türk Ceza Kanunu 188. Maddesinde “kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” şeklindedir.

Suçta sürüklenen çocukların adliye safahatı yaş sınırı, işlediği suç türü, aile yapısı, algılama yetisi, psikolojik durumu gibi ayırıcı sebepler ile cezai yaptırımlar uygulanmayıp topluma kazandırılması için tablo. 3.3’de Türkiye Çocuk Kanununda da açıklanan koruyucu ve destekleyici tedbir türleri bulunmaktadır.

Tablo 3. 3. Çocuk Koruma Kanunu Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler

Tedbirler	
Danışmanlık Tedbiri	Suçta sürüklenen çocuğun bakımında yükümlü olan kişiler tarafından korunması için bu kişilerin bilinçlendirilmesi

Eğitim Tedbiri	Suça sürüklenmiş çocuğun akranlarıyla eğitim alması için eğitim kurumuna, meslek sahibi olabilmesi için mesleki kurslara yerleştirilmesi
Bakım Tedbiri	Suça sürüklenmiş çocuğun bakımında yükümlü olan kişiler çocuğun gereksinimlerini gideremiyorsa devlet yetiştirme yurtlarına yerleştirilmesi
Sağlık Tedbiri	Suça sürüklenmiş çocuğun sağlık sorunlarının tıbbi bakım ve rehabilitesinin sağlanması
Barınma Tedbiri	Suça sürüklenmiş çocuğun yeri yurdu bulunmaması durumunda uygulanacak tedbir

Kaynak: KK

Tablo 3. 4. Suça sürüklenen çocuklarla ilgili olarak görev ve sorumlulukları bulunan kurumlar

İlgili Kurum/Program	st Yetkili Kurumu	Amaç
Sosyal Rehabilitasyon Hizmetleri Daire Başkanlığı	ocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü	Suça sürüklenen, suçtan mağduriyet gören, risk altında olduğu değerlendirilen çocuklara bakım ve rehabilitasyon hizmeti sunmak
ocuk Destek Merkezleri (ODEM)	ocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü	Suç mağduru, suça sürüklenen çocukların temel ihtiyaçlarını karşılamak, fiziksel, duygusal, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını belirleyerek gerekli müdahaleleri gerçekleştirmek, aile ve yakın çevrelerine dönmelerini sağlamak.
eza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü	Adalet Bakanlığı	12-18 yaş grubunda olup ceza infaz kurumuna gelen çocukların suça sürüklenme nedenleri araştırılıp tespit edilen risklere göre çocukların psiko-sosyal becerilerini geliştirmeye yönelik eğitim ve iyileştirme faaliyetleri düzenlenmek, çocukların toplumla bütünleşmesini sağlamaya yönelik çalışmalar yapılmak, çocukların infaz kurumunda bulunduğu süreyi daha verimli ve olumlu geçirmesini ağlamaya yönelik çalışmalar yapılmak, Annesiyle birlikte cezaevinde bulunan 0-6 yaş grubu ocuklaraynelik kreş hizmetleri ve eğitim faaliyetleri düzenlenmek.
EMATEM (ocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi)	Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	18 yaş altı çocukların madde bağımlılığından kurtulmalarına yardımcı olan merkezlerdir.

Emniyet Genel Müdürlüğü		Suçta sürüklenen çocukların suç soruşturmasının yapılması, • Çocukların zararlı alışkanlıklardan korunması için denetimler yapılması, • Toplum Destekli Polislik Şube Müdürlüklerinin Kalkınma Bakanlığı desteğiyle yürüttüğü bir proje olan Çocuk ve Gençler Sosyal Koruma ve Destek Programı (ÇOGEP) kapsamında risk altındaki çocukların topluma kazandırılması amacıyla düzenlenen çeşitli faaliyetler. Güvenli Okul / Güvenli Eğitim Projesi kapsamında çocukların şiddet, madde bağımlılığı ve diğer risklere karşı güvenli bir eğitim öğretim hayatı geçirmesini sağlamaya yönelik çalışmalar yapılması,
Jandarma Genel Komutanlığı	İç işleri Bakanlığı	Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Çocuk Şube Müdürlüğü” kurulmuştur. • 2017 yılı itibarıyla 81 ilde il jandarma komutanlıkları bünyesinde “Çocuk ve Kadın Kısımlı Amirlikleri” kurulmuştur. • İlçe ve Jandarma Karakol Komutanlıklarında ise “Çocuk ve Kadın Suçları İşlem Astsubayı” kadrolanmıştır. • Suçta sürüklenen ve suç mağduru çocukların topluma kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. • Çocukla ilgili işlem yapan personele yönelik yılda iki defa eğitim verilmektedir. • Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde vatani görevini yapan personele verilen eğitimde çocuk hakları eğitimi modülü yer almaktadır
Çocuk Mahkemeleri	Adalet Bakanlığı	Suçta sürüklenen çocukların yargılanması
Çocuk Eğitim Evleri	Adalet Bakanlığı	12 ila 18 yaşları arasında bulunan ve cezasını çekmeye başladığında 18 yaşını doldurmayan hükümlü çocuklar barındırılmakta, 18 yaşını doldurup da buldukları kurumda herhangi bir eğitim kurumuna devam eden çocukların, cezaevi idaresinin de uygun görmesi şartıyla devam ettikleri eğitim programlarını tamamlayabilmeleri açısından 21 yaşına kadar kalmalarına müsaade edilebilmektedir • Hükümlü çocukların; eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yürütülmesi için gerekli olan çalışmalar yürütülmekte, suç işleme sebeplerini belirleyerek kendilerini tanımlarına, farkındalık düzeylerini artırmalarına ve yeniden eğitilerek topluma kazandırılmalarına yardımcı olunmaktadır.
Barolardaki Çocuk Hakları Merkez ve Komisyonları	Barolar Birliği	Suçta Sürüklenen çocuklarla ilgili hukuki ve eğitici hizmetler sunmak

Kaynak: (Türkiye’deki Risk Altındaki Çocuklar Raporu ,2019; s. 64-65-66-67-68)

3.1.4.1. Türkiye’de Çocuklara Dair Veriler

Bu başlık altında Türkiye’de yaş gruplarına göre çocuk nüfusu, Türkiye’de yaşayan yabancı uyruklu çocuk sayısı, Türkiye çocuk istihdam oranı, Türkiye’de çalışan çocuk sektör dağılımı (%), Türkiye’de çalışını olmayan hanehalklarında yaşayan çocuk nüfusunun toplam çocuk nüfusuna oranı, Türkiye’de eğitim ve istihdamda yer almayan 15-17 yaş grubundaki çocuk nüfusuna yönelik veriler Türkiye’de çocukların durumları hakkında bir takım bilgiler tablolaştırılacak aktarılacaktır.

Tablo 3. 5. Türkiye’de Yaş Gruplarına Göre Çocuk Nüfusu

Yıllar	Erkek Çocuk Yaş Grupları			Kız Çocuk Yaş Grupları		
	0-9	10-14	15-17	0-9	10-14	15-17
2007	6.282.301	3.288.472	1.880.932	5.948.432	3.123.186	1.776.672
2008	6.324.919	3.322.041	1.902.999	5.991.471	3.150.156	1.805.655
2009	6.344.937	3.336.975	1.936.838	6.012.031	3.165.391	1.842.239
2010	6.321.302	3.369.995	1.959.752	5.988.539	3.198.746	1.861.169
2011	6.307.857	3.386.882	1.964.328	5.976.113	3.215.723	1.858.380
2012	6.343.873	3.334.509	1.972.649	6.014.048	3.164.749	1.862.346
2013	6.405.670	3.269.578	2.011.362	6.071.979	3.102.587	1.900.526
2014	6.473.258	3.209.897	2.042.102	6.136.903	3.042.372	1.933.950
2015	6.528.331	3.166.860	2.045.317	6.190.904	3.000.125	1.939.146
2016	6.567.887	3.147.133	2.035.186	6.228.852	2.981.910	1.930.172
2017	6.580.768	3.188.333	1.977.889	6.241.850	3.022.537	1.871.911

2018	6.592.288	3.254.277	1.920.504	6.251.618	3.086.146	1.815.589
2019	6.571.340	3.288.207	1.884.586	6.234.835	3.117.963	1.779.867

Kaynak:TÜİK, 2021

Türkiye’de çocuklara dair Türkiye yaş gruplarına göre çocuk nüfusu tablosu 3.5’e göre 2007-2019 yılları arası çocuk sayılarında artış trendi görülmektedir.2007 yılında 22.299.995 olan çocuk sayısı, 2019 yılında 22.876.798’e yükselmiştir.

Bir ülkenin nüfus incelenmesinde çalışabilecek ve üretim yapacak yaş grubu veya eğitim çağındaki yaş grupların üzerinde çalışmalar yapılması uygulanacak politikalar bakımından önemlidir. Ülkenin ekonomik yapısı nüfusu etkileyeceği gibi yine nüfusun yaşlara göre dağılımı o ülkenin ekonomi yapısında değişimlere neden olacaktır. Aktif nüfus (çalışabilecek nüfus) üretim sürecinde emek arzını belirleyecektir. Yaş yapısını etkileyen önemli hususlardan biri doğurganlık oranıdır. Ekonomik koşullar, doğumları artış veya azalış yönünde etkilerken gelecekteki yaş gruplarının sayısında da değişime sebep olacaktır. Bu durum ülkelerinin gelişmişlik seviyeleri hakkında bilgi verebilmektedir. Yaş grupları dağılımı konusunda çocuk ve genç nüfusun ülkeler için önemli bir dinamik görünse de genç nüfusun getirdiği bazı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Sağlıklı nesillerin büyümesi için kamu hizmetlerine bu yönde yatırımlar yapılması çocukların geleceğin nitelikli, eğitilmiş yetişkinleri olması için ebeveynlerinin sosyo-ekonomik durumlarının desteklenmesi gibi durumlarla karşılaşılmaktadır.

Türkiye’de yaşayan yabancı uyruklu çocukların sayısı (özellikle son 5 yıllık veriler) büyük önem arz etmektedir. Söz konusu çocuk sayısında yaşanan artışın sebebi Türkiye’nin güneydoğu sınırları ardında bulunan ülkelerin yaşadıkları iç çatışmalar sebebi ile burada yaşayan insanların Türkiye’ye göç etmesidir. Türkiye’de kalmak amacıyla gelip ikamet izin türlerine sahip olan yabancı uyruklu insanların ülkenin coğrafi konumu itibariyle Türkiye’yi tercih ettiği görülmektedir. Türkiye geneli yıllara göre yasal olarak kalış hakkına sahip olan yabancı uyruklu çocuk sayısı tablo 3.6.’da incelendiğinde 2014 yılından 2019 yılı verilerine kadar %25,67 artış olduğu görülmektedir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü açıkladığı istatistik verilerinde 2021 yılı itibariyle Türkiye’de Geçici Koruma Kapsamında bulunan Suriye uyruklu çocuk sayısı (0-18) yaş arası 1.739.457 çocuk bulunmaktadır (Göç İdaresi verileri,

2021). Ülke dışı göçler nüfus yapısını etkilemektedir. Genellikle göçe katılanların belli yaşlarda olması yerleştikleri şehirlerin gelecekteki nüfus artış trendini değiştirecek ve bununla birlikte sosyo-ekonomik sorunları da beraberinde getirecektir. Yabancı uyruklu çocukların göç ettikleri ülkelerde, ülkesinde yaşayan diğer çocuklara göre suça eğilimi çok daha fazla olmaktadır bunun nedeni kültür çatışması olmaktadır (Kızmaz,2018: 396). Göç olayını yaşayan çocukların çoğunluğu ekonomik yoksullukla, sosyal yoksunluk arasında hayatlarını idam ettirebilmek için, çocuk işçiliği, kötü muamele, suçlu çocuk, istismar mağduru, gibi sıfatlar edinmektedir.

TÜİK (2021) verilerine göre Türkiye geneli yabancı uyruklu suça sürüklenen çocuk sayısı 2008 yılında 339 iken 2017 yılında 9363'e yükselmiştir. Bu veriler göçün (özellikle sınırlar arası) olumsuz yönünü göstermektedir.

Tablo 3. 6. Türkiye Geneli Yabancı Uyruklu Çocuk Sayısı

Yıllar	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Erkek Çocuk	45.083	61.043	81.638	98.008	145.388	173.342
Kız Çocuk	39.801	53.886	73.385	89.010	132.048	157.295
Toplam	84.884	114.929	155.023	187.018	277.436	330.637

Kaynak: TÜİK, 2021

Türkiye'de 0-17 yaş arası hanehalkında çalışmanı olmayan çocuk sayısının belirtildiği tablo 3.7'e bakıldığında toplam çocuk nüfusunun 2013 yılında %22,9 olduğu görülmektedir (TÜİK, 2021) Kız çocuk ve erkek çocuk sayıları arasında büyük bir fark bulunmamakta ve yıllara göre değişim düzensiz bir seyir izlemektedir.

Tablo 3. 7. Çalışmanı Olmayan Hanehalklarında Yaşayan Çocuk Nüfusunun Toplam Çocuk Nüfusuna Oranı (0- 17 Yaş) (%)

Yıllar	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Erkek Çocuk	11,2	9,4	9,5	9,7	9,4	9,3
Kız Çocuk	11,7	9,5	10	10,1	9,4	9,8
Toplam	22,9	18,9	19,5	19,8	18,8	19,1

Kaynak: TÜİK,2021

Tablo 3.8’de eğitim ve istihdamda yer almayan 15-17 yaş grubundaki çocuk nüfus oranları gösterilmiştir. Tabloya göre Türkiye’deki çocuk nüfusunun 2013 yılında %25,6’sı okula gitmeyen ve çalışma hayatında bulunmayan çocuklardan oluşmaktadır (TÜİK, 2021) Özellikle 15-17 yaş çocukların artık yetişkinliğe yaklaştığı dönem ve suça daha eğilimli oldukları yaş olduğundan bu yaş aralığı risklidir. Tablo 3.8’de görüldüğü üzere 2018 yılına doğru azalış trendi görülmektedir.

Tablo 3. 8. Eğitim ve İstihdamda Yer Almayan 15-17 Yaş Grubundaki Çocuk Nüfusunu Oranı (%)

Yıllar	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Erkek Çocuk	8,9	8,6	7,9	7,7	7,4	8,4
Kız Çocuk	16,7	15,5	14,6	13,2	13,9	13,6
Toplam	25,6	24,1	22,5	20,9	21,3	22

Kaynak: TÜİK,2021

Türkiye’de 6-17 yaş grubu aralığında ekonomik faaliyetlerde çalışan çocuklar ülkede çocuk işçiliği ile mücadelede önem arz eden bir konudur. Bu doğrultuda tablo 3.9’da Türkiye’de çocuk istihdam oranları incelenmiştir

Tablo 3. 9. Türkiye Çocuk İstihdam Oranı (%)

Cinsiyet/Yaş	2006 Yılı	2012 Yılı	2019 Yılı
Erkek Çocuk 6-14	3,3	3,2	1,5
Erkek Çocuk 15-17	22	21,7	21,7
Kız Çocuk 6-14	1,7	1,9	1,5
Kız Çocuk 15-17	10,9	9,1	9,4

Kaynak: TÜİK,2021

Fidan (2004) göre 18 yaşını doldurmamış, yaşamını sürdürmek veya aile ekonomisine katkıda bulunmak için çalışan çocuk, çocuk işçi olarak adlandırılmaktadır. Çocukların hem fiziksel hem zihinsel gelişimlerini olumsuz etkileyen ve pek çok sebepten dolayı yetişkin bireyler gibi çalıştırılmaları çocuk istihdamıdır (ILO, 2013). Tablo 3.10 Türkiye çalışan çocuk sektör dağılımı tablosunda görüldüğü üzere çocuk yaş grupları içerisinde istihdam oranı 15-17 yaş grubunda çift haneli rakamlara ulaşırken, 6-14 yaş grubunda çok daha az katılım sağlanmaktadır. Çocukları çalışmaya yönelten sosyo-ekonomik faktörler hanehalkında yetersiz gelir, hanehalkında işsizlik, yoksulluk, eğitim için ayrılacak gelir olmayışı iş veren tarafından maliyeti düşük olmasından dolayı çocuk işgücü talebi çocuk işçiliğini artırıcı nedenlerdir (Tunçcan, 2000: 242).

Tablo 3. 10. Çalışan Çocuk Sektör Dağılımı (%)

Yıllar	Tarım		Sanayi		Hizmet	
	Erkek Çocuk	Kız Çocuk	Erkek Çocuk	Kız Çocuk	Erkek Çocuk	Kız Çocuk
2006	20,4	46,4	38,4	34	41,1	19,1
2012	27,4	46,8	32,1	23,4	40,2	30,4
2019	21	25,4	31	16,4	48	58,3

Kaynak:TÜİK,2021

Çocukların çalıştıkları sektörleri üç sınıf olarak incelediğimizde; tarım, sanayi, hizmet sektörü tablo 3.10' da görüldüğü üzere erkek çocukları hizmet ve sanayi sektöründe ağırlıklı olarak çalıştığı, kız çocuklarının ise tarımsal faaliyet kolunda daha fazla çalıştıkları rakamlara yansımaktadır. Türkiye'de kırsal bölgede yaşayan insanlar tarafından tarımda çalışan çocuklar normal karşılanmakta hatta aile içi çocuk sayısının fazla olmasından dolayı iş gücü olarak da çocuklardan faydalanılmaktadır. Şehir yaşamında ise eğitim harcamalarının aileler tarafından karşılanamaması yada eğitim sonrası istihdam sorunlarının artışı meslek öğrenmeleri için çocukları küçük yaşta çalışma hayatına dahil etmektedir. Hizmet ve sanayi sektöründe ise işverenler tarafından maliyeti düşük, ucuz çocuk işgücüne talepleri ve çocuk işçilerle ilgili mevzuat bilgisinin yetersiz olması yine çocukların çalışma hayatına dahil olmasının nedenlerinden sayılır (ÇSGB, 2006). Erkek çocuklarının 2006 yılında %41,1 ile hizmet sektöründe, kız çocuklarının ise 2006 yılında % 46,4 ile en çok tarım sektöründe çalıştığı görülmektedir (TÜİK, 2021). 2019 yılında ise erkek

çocuklarında trend sektör olarak değişmemiş ama artış trendiyle yine hizmet sektöründe %48 katılım gösterirken kız çocuklarında trend tarım sektöründen hizmet sektörüne doğru kaymış ve hizmet sektöründe %58,3'lük orana sahip olduğu görülmektedir (TÜİK, 2021).

3.1.4.2. Türkiye Suça Sürüklenen Çocuk Verileri

Çocukların güvenlik birimlerine gelme ve getirilme durumunun yer aldığı tablo 3.11'de görüldüğü üzere mağdur sıfatı ve suça sürüklenen çocuk sayısı oldukça fazladır. 2008 yılında 62.430 suça sürüklenen çocuk olarak kayıt altına alınmışken 2020 yılında ise kayıt altına alınan rakam 114.038'dir. 2008-2018 yılları arasında güvenlik birimine gelen ve getirilen çocuk sayısının artış trendinde olduğu görülmektedir (TÜİK, 2021).

Tablo 3.11. Çocukların Türkiye Geneli Güvenlik Birimlerine Gelme veya Getirilme Durumu

Yıllar	Suça Sürüklenen	Kabahat İşleme	Mağdur Olarak	Bilgisine Başvurulan
2008	62430	620	44153	2436
2009	68344	344	61645	2363
2010	83393	586	76428	3877
2011	84916	1279	88582	5418
2012	100831	770	111857	7075
2013	115439	551	121717	8588
2014	117486	697	131172	10020
2015	118245	485	142179	13217
2016	148523	2395	230405	72095
2017	140692	4310	219062	68754
2018	152011	8908	232851	73231
2019	168250	11711	235931	76997
2020	114038	83611	170961	58744

Kaynak: TÜİK,2021

Suça sürüklenen kavramı; 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanuna göre “kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk” olarak tanımlanır (ÇKK,2005). Kabahat işleme kavramı; 5326

sayılı Kabahatler Kanununda “Kabahat deyiminden kanunun karşılığında idarî yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık anlaşılır” şeklindedir. Mağdur sıfatı kanunlarla desteklenen bir suçtan veya olaydan zarar gören şahıslardır(TCK,2021). Bilgisine başvurma kişinin doğrudan bir suçtan veya olaydan etkilenmesi gerekmeksizin tanık olarak bilgisine başvuru kişi olarak tanımlanmaktadır(TCK,2021).

Türkiye geneli yaş grubu ve cinsiyete göre suça sürüklenen çocukların sayısının belirtildiği tablo 3.12’de belirtilen rakamlara bakıldığında her yaş grubunda en fazla suça sürüklenen çocuk cinsiyetinin erkek olduğu görülmektedir. Tabloya göre hem erkek hem kız çocuklarında en fazla suça sürüklenme yaşı 15-17 yaş grubudur (TÜİK, 2020). Aynı yaş grubunda erkek çocuklarının suça sürüklenme sayısı tabloda belirtilen tüm yıllarda kız çocuklarının suça sürüklenme sayısının neredeyse altı katıdır. Aynı durum her iki cinsiyet için 12- 14 yaş grubunda da mevcuttur. 11 yaş altı kız ve erkek çocuk suça sürüklenme sayısı verileri ise belirtilen tüm yıllardaki en az rakamlara sahiptir (TÜİK, 2020).

Tablo 3. 12. Türkiye Geneli Yaş Grubu Ve Cinsiyete Göre Suça Sürüklenen Çocukların Sayısı

Suça Sürüklenme	-11 Yaş		12-14 Yaş		15-17 Yaş	
	Erkek Çocuğu	Kız Çocuğu	Erkek Çocuğu	Kız Çocuğu	Erkek Çocuğu	Kız Çocuğu
Yıllar						
2008	2733	645	13844	1567	38667	3502
2009	2462	452	14654	1949	43946	4786
2010	3346	647	18019	2573	52789	5907
2011	3290	490	19080	2493	54024	5526
2012	3973	659	22242	3543	63401	6948
2013	4406	666	25208	3989	72606	8397
2014	4560	1127	24173	4607	73708	9247
2015	3458	2036	30630	6137	79866	11535
2016	4623	3 133	32373	6697	88697	12933
2017	3166	1 851	29950	6345	86403	12977

2018	4750	3 021	34719	7387	88283	13851
2019	9 920	6473	37890	8583	89918	15369
2020	2384	1418	24299	5836	68579	11096

Kaynak: TÜİK,2021

Türkiye geneli suça sürüklenen çocuk sayılarında eğitim durumunun gösterildiği tablo 3.13'e bakıldığında suça sürüklenen çocuk sayısının 2012 yılında en fazla ilköğretim mezunlarında olduğu görülürken en az rakamın lise mezunlarına ait olduğu görülmektedir (TÜİK,2019). 2008 yılından 2012 yılına kadar ilköğretim mezunu çocukların diğer eğitim durumlarına sahip çocuklar arasında en fazla suça sürüklenme sayısına sahip olduğu görülmektedir. Çocuk eğitim hayatından ayrılarak, çalışma hayatına henüz çocuk aklı ile atılması, eğitimden sağlayacağı fayda ve bilgilerden uzak suç gruplarıyla ilişki kurmasını kolaylaştıracaktır. Tablo 3.13'de ilköğretim mezunu çocukların diğer mezuniyetlere göre yüksek olduğu, 2017 yılında lise öğrenimini tamamlayan 2330 çocuk suça sürükleniyor. Bu da gösteriyorki eğitimin ilköğretimden-liseye kadar ki zamanda öğrenilenlerin suç eğilimine negatif yönde yansıdığını göstermektedir. Eğitim arttıkça suç oranı düşmektedir.

Tablo 3.13. Suça Sürüklenen Çocukların Eğitim Durumu

Yıllar	OkumaYazma Bilmeyen	İlköğretim Mezunu	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu
2008	2513	14729	-	1283
2009	2246	16008	-	429
2010	2148	18508	-	608
2011	1663	20345	-	534
2012	1628	23423	-	602
2013	1624	16782	8646	1043
2014	2677	11093	11222	850
2015	1413	7983	10875	994
2016	3545	7228	1425	3021
2017	2687	6837	5113	2330

Kaynak:TÜİK,2021

Tablo 3.14’de Türkiye geneli suça sürüklenen çocukları isnat edilen suç türleri gösterilmiştir. Tabloya bakıldığında 2010 yılı itibariyle 2019 yılına kadar en fazla isnat edilen suç türü 53267 ile yaralama suçudur. Ekonomik nedenli suçlar içerisinde ise 2016 yılında hırsızlık suçu 44260 ile en çok çocuklar tarafından işlenen suç türüdür. Üçüncü sırada ise uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak satmak satın almak kayıtlarda 9030 çocuğun işlediğini ekonomik nedenli suçlar içerisinde göstermektedir. 2010 yılından 2017 yılına kadar sürekli artış olduğu görülmektedir. Türkiye geneli suça sürüklenen çocukları isnat edilen suç türleri tablosunda ekonomik nedenli suç türlerinin belirtildiği kısma bakıldığında en fazla paya sahip olan suç türü hırsızlıktır. Hırsızlık suçunun 2017 yılı itibariyle ekonomik nedenli suçlardan aldığı pay %68,32’dir. Bu pay yıllar içinde pek fazla artış veya azalış göstermemiştir. Ancak 2014 yılından sonra pay oranı ivme kazanmış ve 2020 yılına gelindiğinde bu pay %84,07 oranına ulaşmıştır. Hırsızlık suçundan sonra en fazla pay oranına sahip olan suç türü uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak satın almak suçudur. Bu suç türü 2010 yılında %17,37’lik bir pay alıyor iken 2020 yılına gelindiğinde bu pay %13,87’lik orana gerilemiştir. Bu suç türlerini mala zarar verme ve gasp suçları takip etmektedir. Mala zarar verme suçunun pay oranında on yıl içinde pek değişim yaşanmamıştır. Yağma suçunun payı ise 2010 yılında %4,96 iken 2020 yılına gelindiğinde bu pay %5,27 oranına çıkmıştır. Diğer suçların belirtildiği kısma bakıldığında ise en fazla paya sahip suçun yaralama suçu olduğu görülmektedir. Yaralama suçu 2010 yılında %75,15 iken yıllar içinde azalış göstererek 2020 yılına gelindiğinde %65,97 oranına gerilemiştir. Yaralama suçunu takip eden suç türleri cinsel suçlar, tehdit ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarıdır. 2015 yılına kadar herhangi bir veriye rastlanmamış olsa da bu yıldan sonra ortaya çıkan ve payı yadsınamayacak derecede olan göçmen kaçakçılığı suçu 2020 yılı itibariyle diğer suçlardan %3,74’lük bir pay almaktadır.

Tablo 3. 14. Türkiye Geneli Suça Sürüklenen Çocukları İsnat Edilen Suç Türü ve Payları

Ekonomik Nedenli Suçlar												
Suç Türleri	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
Hırsızlık	21857	24604	28506	33038	30498	36942	44260	42532	43596	43102	34 809	
	68,32%	72,51%	71,48%	65,84%	66,21%	70,10%	71,39%	71,72%	72,81%	73,43%	84,07%	
Dolandırıcılık	-	-	-	-	-	486	623	506	457	479	580	
	-	-	-	-	-	0,92%	1,00%	0,85%	0,76%	0,82%	1,40%	
Yağma (Gasp)	1587	1476	1911	2371	2495	2691	2837	2546	2510	2866	2184	
	4,96%	4,35%	4,79%	4,72%	5,42%	5,11%	4,58%	4,29%	4,19%	4,88%	5,27%	
Mala Zarar Verme	2996	3463	3654	4269	4212	4954	5260	4688	5018	4597	3830	
	9,39%	10,21%	9,16%	8,51%	9,14%	9,40%	8,48%	7,91%	8,38%	7,83%	9,25%	
Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak. Satmak Satın Almak	5552	4388	5809	10504	8855	7624	9019	9030	8294	7656	5 718	
	17,39%	12,93%	14,57%	20,93%	19,22%	14,47%	14,55%	15,23%	13,85%	13,04%	13,81%	

Toplam	31992	33931	39880	50182	46060	52697	61999	59302	59875	58700	41403
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Diğer Suçlar											
Bilişim Suçları	-	-	81	105	82	416	404	255	219	195	202
	-	-	0,16%	0,18%	0,13%	0,60%	0,56%	0,36%	0,28%	0,22%	0,37%
Göçmen Kaçaklığı	-	-	-	-	-	4082	4551	3121	4607	11598	2 031
	-	-	-	-	-	5,89%	6,29%	4,45%	5,94%	13,21%	3,74%
Toplumsal Olaylar	688	1027	965	1702	2202	2093	2590	1642	1462	1158	499
	1,71%	2,40%	1,86%	2,91%	3,56%	3,02%	3,58%	2,34%	1,89%	1,32%	0,92%
Adliye Karşı Suçlar	254	261	285	408	412	1017	1242	1492	1478	1367	416
	0,63%	0,61%	0,55%	0,70%	0,67%	1,47%	1,72%	2,13%	1,91%	1,56%	0,77%
Yaralama	30180	32331	39048	42540	45211	45850	46382	46947	51360	53267	35808
	75,15%	75,64%	75,37%	72,75%	73,07%	66,19%	64,12%	66,89%	66,25%	60,68%	65,97%
Öldürme	404	390	457	464	565	549	626	739	617	617	579
	1,01%	0,91%	0,88%	0,79%	0,91%	0,79%	0,87%	1,05%	0,80%	0,70%	1,07%
Tehdit	2763	2910	3524	4020	4391	4938	4819	4659	5097	5362	5029

	6,88%	6,81%	6,80%	6,87%	7,10%	7,13%	6,66%	6,64%	6,57%	6,11%	9,26%
Cinsel Suçlar	2723	2243	2997	3229	3235	3416	4294	4417	5199	6120	3208
	6,78%	5,25%	5,79%	5,52%	5,23%	4,93%	5,94%	6,29%	6,71%	6,97%	5,91%
Kişiye Hürriyetinden yoksun kılma	1178	1434	1624	1629	1653	2014	2345	1995	2269	2402	1 810
	2,93%	3,35%	3,13%	2,79%	2,67%	2,91%	3,24%	2,84%	2,93%	2,74%	3,33%
Genel Ahlakla Karşı Suçlar	70	68	104	110	77	154	248	211	346	342	175
	0,17%	0,16%	0,20%	0,19%	0,12%	0,22%	0,34%	0,30%	0,45%	0,39%	0,32%
Hakaret	1014	878	1227	1439	1450	1957	1960	1673	1944	1938	1867
	2,52%	2,05%	2,37%	2,46%	2,34%	2,83%	2,71%	2,38%	2,51%	2,21%	3,44%
Görevli Memura mukavemet	481	616	648	1011	946	925	816	741	787	851	911
	1,20%	1,44%	1,25%	1,73%	1,53%	1,34%	1,13%	1,06%	1,02%	0,97%	1,68%
Sahtecilik	404	585	846	1819	1652	1855	2054	2296	2137	2568	1746
	1,01%	1,37%	1,63%	3,11%	2,67%	2,68%	2,84%	3,27%	2,76%	2,93%	3,22%
Toplam	40159	42743	51806	58476	61876	69266	72331	70188	77522	87785	54281

Kaynak:TÜİK,2021

Suçta sürüklenen çocukların özellikleri incelendiğinde çocuğu suçta yönelten nedenlerin başında aile, sosyal çevre ve ekonomik nedenler olduğu görölmektedir. Suç ve ekonomik faktörler arasında araştırmacıların yaptığı çalışmalarda anlamlı ilişki kuran ya da negatif yönlü ya da net ilişki kurulamayan bir çok çalışma yer almaktadır. Çocukları suçta sürükleyen ekonomik nedenleri tek yönden ele alarak ceteris paribus çerçevesinde analiz eden iktisatçılar aslında gözardı ettiği sosyal ve bireysel özellikleri analize dahil etmediğinden sonuçların pratikte yanıtılabileceği görüşündeyim.

Suç tasnifinde ekonomik nedenleri ele alarak tablo 3.14'de gösterildiği üzere hırsızlık, yağma, mala zarar verme, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak ve satın almak gibi suçların kaynağında birden çok nedenler bulunmakla birlikte en belirgin neden ekonomik faktörlerdir. İkinci bölümde değinilen yoksulluk, işsizlik ve gelir dağılımındaki eşitsizlik gibi ekonomik faktörlerin suç olgusu üzerinde etkisi mevcut iken çocuk suçluluğunda biraz daha ön plandadır.

Ekonomik nedenli suçlardan hırsızlık; tablo 3.14 verilerden de anlaşılacağı üzere 2010-2017 yılları arasında meydana gelmiş suçların önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Göz ardı edilmemesi gereken güvenlik birimlerine intikal ettirilmemiş hırsızlık suçlarının da meydana geldiği ve kayıtlara yansımadağı hususudur. Bu bağlamda suç sayılarının daha da yüksek olduğu söylenebilir.

Bağış (2019) suç ve ekonomi arasındaki ilişkiyi anlatırken çocuğın yaşadığı hanenin ekonomik durumu, suçta sürüklenen çocukların işlediği suç türü için belirleyici faktör olduğunu söylemektedir. Ekonomik durumu yetersiz yoksul ailelerin çocukları, çocuk suçluluğunun büyük bir bölümünü oluşturmaktadır görüşündedir..

Erdoğan (2010) çocukların işlediği yağma suçları ile ilgili organize olunmamış anlık suçlardır demektedir. Kızmaz (2005) suçların yaş dağılımı üzerine yapmış olduğu araştırmasında elde ettiği bulgular dahilinde yağma suçunu en çok 18 ve aşağı yaş grubunca işlendiğini yaş arttıkça suçun azaldığını söylemektedir.

Pazarlıoğlu ve Turgutlu (2007) gelir ve suç: Türkiye üzerine bir inceleme adlı çalışmasında gelir ve suç arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu vurgulamaktadır.

Gelir artışının yaratacağı refah seviyesindeki yükseliş bir kısım bireyleri suça teşvik edecektir Yani, gelirin artmasıyla birlikte gelen refah artışı bireylerin bir kısmını suça teşvik edecektir demektir (Pazarlıoğlu ve Turgutlu, 2007).Bu varılan sonuç irdelendiğinde çocuğun kısıtlı geliri ile işleyebileceği suçlar da kısıtlı olacaktır. 15-17 yaş grubunda işgücü piyasasında olan bir çocuk gelir elde ettikçe işleyebileceği suç türleride çeşitlenebilecektir ya da nitelik kazanabilecektir.

4.TR83 BÖLGESİ İLLERİNİN SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUK VERİLERİ BAĞLAMINDA MEVCUT DURUMLARININ KARŞILAŞTIRILMALI ANALİZİ

4.1.TR83 Bölgesi İlleri

2002 yılında Avrupa Birliği uyum sürecinde Türkiye’de bulunan illeri istatistiki sınıflandırılma yapılarak bölgelere ayırmışlardır. “TR83” Düzey 2 bölgesinde düzey 3 illeri TR831 Samsun, TR832 Tokat , TR833 Çorum , ve TR834 Amasya illeri bulunmaktadır (Demir, Altıparmak ve Taşkın, 2011).

4.1.1.TR831 Samsun İli

Türkiye İstatik Kurumu verilerine göre 2020 yılı itibariyle Samsun ili toplam nüfusu 1.356.079’dur .

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca hazırlanan 2017 yılı sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına göre Türkiye’de 31. il konumundadır (STB,2017). Nüfusun %51 i kadın %49 ise erkektir. Yaşlı nüfus, toplam nüfusun %17’sini oluştururken genç nüfus %35’ini, orta yaşlı nüfus %48’ini oluşturmaktadır. İldeki nüfusun %71’lik kesimini ilkökul, ortaokul ve lise mezunu, %15’i diğer, %14’ü ise üniversite ve üstü okul mezunudur.(TÜİK,2021).

Tablo 4.1’de Samsun ili yaş gruplarına göre çocuk nüfusu verilerine yer verilmiştir. Tabloda 2007- 2020 yılları arasındaki çocuk nüfusu cinsiyetlerine göre ayrılmıştır. Buna göre Samsun’da tabloda belirtilen her yaş grubunda erkek çocuk sayısı kız çocuk sayısından fazladır. Tabloya bakıldığında 2007 yılında toplam çocuk sayısının 2020 yılından daha fazla olduğu görülmektedir. Yıllar ilerledikçe toplam çocuk nüfusu azalışa geçmiştir.

Tablo 4 .1. Samsun İli Yaş Gruplarına Göre Çocuk Nüfusu

Yıllar	Erkek Çocuk Yaş Grupları			Kız Çocuk Yaş Grupları			Toplam
	0-9	10-14	15-17	0-9	10-14	15-17	
2007	100.040	58.661	33.870	95.307	57.058	32.337	377.273

2008	98.549	57.831	34.149	93.743	56.206	32.769	373.247
2009	97.421	57.481	34.393	92.502	55.456	33.528	370.781
2010	94.677	56.813	34.559	89.537	54.688	34.034	364.308
2011	92.249	55.856	34.302	87.312	53.906	33.416	357.041
2012	90.641	53.994	33.719	85.836	52.140	32.604	348.934
2013	90.067	52.433	33.714	85.439	50.212	32.432	344.297
2014	89.683	50.716	33.373	85.038	48.400	32.420	339.630
2015	90.030	48.990	33.342	85.318	46.733	32.285	336.698
2016	90.500	47.881	33.239	86.052	45.464	32.032	335.168
2017	91.030	48.045	32.251	86.694	45.361	31.155	334.536
2018	91.505	48.821	31.094	87.042	46.273	29.691	334.426
2019	90.510	48.801	29.852	86.057	46.378	28.512	330.110
2020	89025	48754	29325	84685	46313	27778	325.880

Kaynak: TÜİK,2021

Samsun ilinde yaşayan çocukların güvenlik birimlerine gelme ya da getirilme durumları tablo 4.2’de yıllara göre incelenmiştir. 2008 yılında güvenlik birimlerinin kayıtlarında en çok 1047 çocuk suça sürüklenen sıfatıyla, en az bilgisine başvurma konusuyla 1 çocuk intikal etmiş ya da ettirilmiştir. 2017 yılında ise en çok mağdur sıfatıyla 3653 çocuk, en az 30 çocuk kabahat işleme konusuyla kolluk kuvvetleri ile teması olmuştur. 2008-2017 yıllar arası suça sürüklenen çocuk sayısında artış azalış eğilimi gözlenirken, mağdur ve bilgisine başvuru yapılan çocuk sayısında artış trendi göstermiştir.

Tablo 4 .2. Samsun İli Güvenlik Birimlerine Gelme veya Getirilme Durumu

Yıllar	Suçta Sürüklenen	Kabahat İşleme	Mağdur Olarak	Bilgisine Başvurulan
2008	1047	4	689	1
2009	852	6	1151	22
2010	1197	10	1361	76
2011	1698	33	1216	3
2012	1504	8	1082	13
2013	2452	6	1383	89
2014	2581	6	1435	98
2015	2201	28	2085	212
2016	2326	31	3439	1026
2017	2301	30	3653	1225

Kaynak:TÜİK, 2021

Tablo 4.3’de Samsun ili güvenlik birimine gelme veya getirilme durumu çocukların cinsiyetlerine göre belirtilmiştir. Tabloda gösterilen her yılda erkek çocuklarda suça sürüklenme rakamları kız çocuklarda suça sürüklenme rakamlarından daha fazladır. Bu durum tabloda yer alan diğer tüm gelme veya getirilme durumları için geçerlidir. Mağdur ve bilgisine başvurma durumlarında kız çocuk ve erkek çocukların gelme veya getirilme rakamları tablodaki diğer durumlara nazaran birbirlerine yakın seyretmektedir.

Tablo 4. 3. Samsun İli Güvenlik Birimlerine Gelme veya Getirilme Durumu (cinsiyet)

Yıllar	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Erkek Çocuk Suça sürüklenme	948	697	975	1429	1312	2063	2223	1930	1941	2002
Kız Çocuk Suça sürüklenme	99	155	222	269	192	389	358	271	385	299
Erkek Çocuk Kabahat işleme	-	6	9	30	8	3	4	8	23	30
Kız Çocuk Kabahat işleme	4	-	3	1	-	-	3	2	20	8

Erkek Çocuk Mağdur	392	670	760	619	575	793	789	1195	1850	1979
Kız Çocuk Mağdur	297	481	601	597	507	590	646	890	1589	1674
Erkek Çocuk Bilgisine başvurma	1	13	31	1	8	67	78	143	640	773
Kız Çocuk Bilgisine başvurma	-	9	45	2	5	22	20	69	386	452

Kaynak:TÜİK,2021

Tablo 4.4’de Samsun ili suça sürüklenen çocuk eğitim durumu verileri gösterilmektedir. Tabloya bakıldığında okuma yazma bilmeyen çocuk sayısında sürekli dalgalanma yaşandığı görülmektedir. Özellikle lise öğrencisi çocuk verileri 10 yıllık dönemin en yüksek rakamına sahiptir. Tabloya göre Samsun’da suça sürüklenen çocuk sayısı en fazla diğer başlığı altında açıklanan eğitim seviyesine sahip çocuklara aittir. Bunu lise öğrencisi, ilköğretim mezunu ve ilköğretim öğrencisi eğitim durumlarına sahip çocuk rakamları takip etmektedir. 2017 yılına gelindiğinde okuma yazma bilmeyen ve ilköğretim mezunu çocukların suça sürüklenme sayılarında azalış gerçekleştiği ancak tablodaki diğer eğitim seviyelerine sahip suça sürüklenen çocukların sayılarında artış yaşandığı görülmektedir.

Tablo 4 .4. Samsun İli Suça sürüklenen çocuk eğitim durumu

Yıllar	Okuma Yazma Bilmeyen	İlköğretim Öğrencisi	İlköğretim Mezunu	Lise Öğrencisi	Lise Mezunu	Diğer
2008	22	188	240	216	31	350
2009	14	261	252	203	9	113
2010	8	194	269	457	10	259
2011	29	260	571	535	14	289
2012	51	229	380	417	6	421
2013	110	299	282	611	10	1140
2014	87	312	249	728	13	1192
2015	61	427	186	750	13	764
2016	22	389	263	812	34	806

2017	6	304	152	836	30	973
------	---	-----	-----	-----	----	-----

Kaynak: TÜİK,2021

Tablo 4.5’de Samsun’da isnat edilen suç türü işleyen çocuk sayısında yaralama ve hırsızlık suçları yine en fazla rakamlara sahiptir. Tablodaki her yılda bilişim suçları, genel ahlaka aykırı suçlar, öldürme, görevli memura mukavemet suçları en az rakamlara sahip suç türleridir. Tabloda ekonomik nedenli suçların gösterildiği kısımda toplam rakamdan en fazla pay alan suç türü hırsızlıktır. 2008 yılında %75’lik bir paya sahip iken bu pay 2017 yılına gelindiğinde %59’a düşmüştür. Hırsızlık suçundan sonra en fazla paya sahip olan ekonomik nedenli suç türü uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak ve satın almak suçudur. Bu suç türü 2008 yılında %3’lük bir paya sahip iken yıllar içinde sürekli artış göstermiş ve 2017 yılına gelindiğinde %19’luk pay oranını yakalamıştır. Mala zarar verme suçu ise 2012 yılına kadar hırsızlık suçundan sonra en fazla pay oranına sahip suç iken bu yıldan sonra yerini uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak ve satın almak suçuna bırakmıştır. Diğer suç türlerinin gösterildiği kısım incelendiğinde en fazla paya sahip olan suç türlerinin tehdit, cinsel suçlar ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçları olduğu görülmektedir.

Samsun ilini ekonomik faktörler yönünden incelerken tablo 4.5’de yer alan suça sürüklenen çocukların işledikleri ekonomik nedenli suçların analizi yolu ile yapılacaktır. Ekonomik nedenli suç türleri sırasıyla işsizlik, gelir dağılımı, yoksulluk kavramlarıyla değerlendirilecektir.

İşkur kayıtlı işsizlik verileri Samsun ili için 2008 yılı 16.825 kişi, 2012 yılında 38.866 kişi, 2013 yılında 42.019 kişi, 2014 yılında 46.273 kişi, 2015 yılında 37.358 kişi, 2016 yılında 45.729 kişi, 2017 yılında ise 46.078 kişidir (İŞKUR, 2021). Kayıtlı işsizlik sayısı 2012 yılından 2015 yılına kadar artış trendindeyken 2015 yılında azalış göstermiş, 2016 yılında ise yükseliş göstermiştir. 2012 yılından 2017 yılına kadar olan periyotta %18,55 lik artış görülmektedir. Bu bağlamda 2012 yılından 2017 yılına kadar Samsun iline göç ile gelip ikamet eden ve doğum oranı ile gerçekleşen nüfus artışı gözardı edilmemelidir. Suça sürüklenen çocukların hırsızlık, yağma, mala zarar verme, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçlarıyla ceteris paribus varsayımıyla çocukların yaşadıkları hanedeki işsizlik ile

ekonomik nedenli suçların Samsun ilinde tablo 4.5'e göre pozitif yönlü olduğu söylenebilmektedir.

TR83 bölgesini kapsayan hesaplamada gini katsayısı ve p80/p20 oranı bölgedeki gelir dağılımı hakkında bilgi vermektedir. 2007-2014 yılları arasında TÜİK verileri bulunmamakta olup bu bağlamda karşılaştırma 2014 yılı verileri ile yapılacaktır. TR83 bölgesi 2014 yılı gini katsayısı 0,33 hanehalkı kullanılabilir gelire göre p80/p20 oranı ise 5,61'dir. 2017 yılında gini katsayısında %12,12 artış söz konusu olup bu sayı 0,37 yükselmiştir. Hanehalkı kullanılabilir gelire göre p80/p20 oranında artış %17,64 olup söz konusu oran 6,60'a yükselmiştir (TÜİK,2021). Bu bağlamda TR83 bölgesinde yer alan Samsun ilinde gelir dağılımı eşitsizliği 2014-2017 yılları arasında artış göstermiştir. Hanehalkının gelir dağılımı ile çocukların işledikleri ekonomik nedenli suçların ilişkisi incelendiğinde gelir dağılımında artan eşitsizlik söz konusu iken hırsızlık, yağma, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçlarının tablo 4.5'e göre azaldığı, mala zarar verme suçunun ise arttığı görülmektedir. Bu bağlamda Samsun ilinde gelir dağılımındaki eşitsizlik ile hırsızlık suçu, yağma suçu ve uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçları arasında negatif yönlü, mala zarar verme suçu ile pozitif yönlü ilişki olabileceği değerlendirilmesi yapılırken bireysel ve çevresel faktörler dahil edilmemiştir.

Tablo 4. 5. Suça Sürüklenen Çocuklarda Samsun İsnat Edilen Suç Türü İşleyen Çocuk Sayısı ve payları

Ekonomik Nedenli Suçlar											
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Hırsızlık	285	152	204	454	376	826	690	477	486	474	
	75%	74%	69%	74%	70%	75%	62%	60%	61%	59%	
Dolandırıcılık	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	
	-	-	-	-	-	-	-	-	0,12%	0,5%	
Yağma(Gasp)	20	8	19	19	19	11	40	37	20	20	
	5%	4%	6%	3%	3, 5%	1%	4%	5%	3%	2,5%	
Mala Zarar Verme	60	33	52	94	75	103	118	109	102	146	
	16%	16%	18%	15%	14%	10%	11%	14%	13%	18%	
Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak.	13	10	20	49	70	157	255	169	182	155	

	2,41%	0,35%	3,13%	4,97%	5,57%	4,42%	3,95%	3,70%	3,60%	
Adliye Karşı Suçlar	3	3	12	5	4	10	4	8	7	8
	0,60%	0,53%	1,45%	0,49%	0,42%	0,75%	0,28%	0,58%	0,48%	0,59%
Trafik Suçları	11	1	6	8	14	15	12	7	5	-
	2,21%	0,18%	0,72%	0,78%	1,47%	1,12%	0,83%	0,51%	0,34%	-
Yaralama	390	376	630	753	656	842	964	881	997	811
	78,47%	66,55%	75,90%	73,32%	68,98%	63,07%	66,81%	63,93%	67,73%	59,33%
Öldürme	7	9	4	16	5	4	8	10	19	3
	1,41%	1,59%	0,48%	1,56%	0,53%	0,30%	0,55%	0,73%	1,29%	0,22%
Tehdit	25	19	45	60	72	118	90	123	107	146
	5,03%	3,36%	5,42%	5,84%	7,57%	8,84%	6,24%	8,93%	7,27%	10,68%
Cinsel Suçlar	22	67	55	37	65	79	67	91	80	88
	4,43%	11,86%	6,63%	3,60%	6,83%	5,92%	4,64%	6,60%	5,43%	6,44%

Kişiyi Hürriyetinden yoksun kılma	10	59	23	31	21	29	32	27	95	63
	2,01%	10,44%	2,77%	3,02%	2,21%	2,17%	2,22%	1,96%	6,45%	4,61%
Genel Ahlak Karşı Suçlar	2	-	3	-	1	-	1	1	2	3
	0,40%	-	0,36%	-	0,11%	-	0,07%	0,07%	0,14%	0,22%
Hakaret	1	12	19	21	8	19	31	18	1	144
	0,20%	2,12%	2,29%	2,04%	0,84%	1,42%	2,15%	1,31%	0,07%	10,53%
Görevli Memura mukavemet	3	2	3	9	6	21	26	28	10	17
	0,60%	0,35%	0,36%	0,88%	0,63%	1,57%	1,80%	2,03%	0,68%	1,24%
Sahtecilik	4	5	1	8	12	15	20	22	8	12
	0,80%	0,88%	0,12%	0,78%	1,26%	1,12%	1,39%	1,60%	0,54%	0,88%
Toplam	497	565	830	1027	951	1335	1443	1378	1472	1367

Kaynak: TÜİK, 2021

4.1.2.TR832 Tokat İli

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 2020 yılı itibariyle Tokat ili toplam nüfusu 597.861 kişidir (TÜİK, 2021). T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca hazırlanan 2017 yılı sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına göre Türkiye’de 56. il konumundadır (STB,2017). Nüfusun %50’i kadın %50’si erkektir. Yaşlı nüfus, toplam nüfusun %20 sini oluştururken genç nüfus %35’ini , orta yaşlı nüfus %45’ini oluşturmaktadır. İlin eğitim düzeyi ise şöyledir; %73’lük kesim ilkökul, ortaokul ve lise mezunu, %16’sı diğer, %12’si ise üniversite ve üstü okul mezunudur (TÜİK,2021).

Tablo 4.6’da Tokat ili yaş gruplarına göre çocuk nüfusu verileri gösterilmiştir. Buna göre tablodaki toplam çocuk nüfusunun 2020 yılında 2007 yılına oranla daha az olduğu görülmektedir. Tabloya göre erkek çocuk sayısı her yaş grubunda kız çocuk sayısından daha fazladır.

Tablo 4. 6. Tokat İli Yaş Gruplarına Göre Çocuk Nüfusu

Yıllar	Erkek Çocuk Yaş Grupları			Kız Çocuk Yaş Grupları			Toplam
	0-9	10-14	15-17	0-9	10-14	15-17	
2007	51.903	29.692	17.482	49.278	28.705	16.412	193.472
2008	49.994	29.159	17.151	47.558	27.914	16.553	188.329
2009	49.262	29.064	17.606	46.906	28.061	17.057	187.956
2010	46.906	28.389	17.308	44.399	27.345	16.888	181.235
2011	45.325	28.231	17.068	42.845	26.960	16.582	177.011
2012	44.981	27.613	17.086	42.483	26.273	16.566	175.002
2013	42.800	25.588	16.482	40.449	24.292	16.020	165.631
2014	42.213	24.420	16.529	39.676	23.377	15.949	162.164

2015	41.214	23.424	16.160	38.684	22.341	15.544	157.367
2016	41.094	22.723	16.095	38.638	21.753	15.523	155.826
2017	40.387	22.415	15.351	38.128	21.554	14.688	152.523
2018	40.059	22.220	14.594	37.614	21.448	13.816	149.751
2019	39.554	22.400	13.791	37.399	21.309	13.255	147.708
2020	37.317	21.473	13.212	35.424	20.326	12.837	140.589

Kaynak: TÜİK, 2021

Tablo 4.7’de yer alan verilere göre 2017 itibariyle Tokat ilinde çocuk birimlerine gelen veya getirilme durumu olan çocuk sayısı en fazla mağdur durumundadır. En az getirilme durumu ise yine 2017 yılı için kabahat işleme durumudur. Mağdur olarak gelme veya getirilme durumuna ait rakamlar tabloda yer alan her yılda en fazla rakamlara sahip olan durumdur.

Tablo 4. 7. Tokat İli İçin Çocuk Güvenlik Birimlerine Gelen Veya Getirilme Durumu

Yıllar	Suçta Sürüklenen	Kabahat İşleme	Mağdur Olarak	Bilgisine Başvurulan
2008	499	3	777	197
2009	248	3	523	132
2010	373	1	522	87
2011	665	6	1129	260
2012	638	7	1122	235
2013	895	8	1581	309
2014	933	10	2058	288
2015	861	-	2026	212
2016	798	29	2082	495
2017	1004	19	1980	661

Kaynak:Tüik, 2021

Cinsiyet durumuna göre Tokat ili güvenlik birimlerine gelme veya getirilme durumunun gösterildiği tablo 4.8’de suça sürüklenen çocuk sayısının en fazla erkek çocukta olduğu görülmektedir. Kabahat işleme, mağdur, bilgisine başvurma durumları altında güvenlik birimlerine gelme veya getirilme durumlarında da her yılda erkek çocuk sayısı kız çocuk sayısından fazladır.

Tablo 4. 8. Tokat İli Güvenlik Birimlerine Gelme veya Getirilme Cinsiyet Durumu

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Erkek Çocuk Suça sürüklenme	455	219	323	562	582	809	788	749	695	917
Kız Çocuk Suça sürüklenme	44	29	50	103	56	86	145	112	103	87
Erkek Çocuk Kabahat işleme	2	3	1	5	7	8	3	-	15	19
Kız Çocuk Kabahat işleme	1	-	-	1	-	-	7	-	14	-
Erkek Çocuk Mağdur	464	294	309	639	637	945	1163	1205	1181	1134
Kız Çocuk Mağdur	313	229	213	490	485	636	895	821	901	846
Erkek Çocuk Bilgisine başvurma	137	96	67	178	171	223	183	151	339	432
Kız Çocuk Bilgisine başvurma	60	36	20	82	64	86	105	61	156	229

Kaynak: Tük,2021

Tablo 4.9’da Tokat ili suça sürüklenen çocuk eğitim durumu verilerine yer verilmiştir. Tabloya göre Tokat ilinde en fazla lise öğrencisi çocukların suça sürüklenmektedir. Okuma yazma bilmeyen çocuklar ise en az suça sürüklenen çocuklardır. Okuma yazma bilmeyen ve ilköğretim mezunu çocukların suça sürüklenme rakamlarında yıllar arttıkça azalış gerçekleşmiştir.

Tablo 4. 9. Tokat İli Suça Sürüklenen Çocuk Eğitim Durumu

Yıllar	Okuma Yazma Bilmeyen	İlköğretim Öğrencisi	İlköğretim Mezunu	Lise Öğrencisi	Lise Mezunu	Diğer
2008	4	150	149	127	18	51
2009	1	73	82	73	5	14
2010	3	130	90	82	1	67
2011	8	212	142	197	1	105
2012	9	183	135	178	7	126
2013	7	293	62	265	15	253
2014	4	265	36	412	8	208
2015	9	253	43	379	8	169
2016	2	185	43	356	26	186
2017	2	250	35	486	26	205

Kaynak: TÜİK, 2021

Tablo 4.10.'da belirtilen suça sürüklenen çocuklarda tokat isnat edilen suç türü işleyen çocuk sayısı verilerine bakıldığında tıpkı Samsun ilinde olduğu gibi Tokat ilinde de çocukların en fazla işlediği suç türleri hırsızlık ve yaralamadır. Ekonomik nedenli suç türlerinin gösterildiği kısımda toplam rakam içinden en fazla pay alan suç türü hırsızlıktır. Hırsızlık suçunun payı 2008 yılında %76,24 iken yıllar içinde zaman zaman artış zaman zaman azalış göstermiş olsa da 2017 yılına gelindiğinde %75,23'lük bir pay oranıyla yerini korumuştur Hırsızlık suçundan sonra en fazla pay alan suç türü mala zarar verme suçudur. 2008 yılında %12,15'lik bir pay oranına sahipken 2013 yılında %30,26'lık bir pay alan mala zarar verme suçu yıllar içinde azalış göstermeye başlamıştır. Ancak 2017 yılına gelindiğinde tekrar artış göstererek 2008 yılındaki pay oranının üzerine çıkmıştır. Bunu uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak satın almak suç türü takip etmektedir. Bu suç türü 2008 yılında %1,66'lık bir paya sahip iken 2018 yılına gelindiğinde %5,74'lük pay oranına sahip olmuştur. Diğer suçların gösterildiği kısım incelendiğinde toplam rakam içinde en fazla pay oranına sahip suç türü yaralama suçudur. Yaralama suçu 2008 yılında %75,69 iken yıllar içinde dalgalanma gösterse de 2017 yılında payı %70,89'a düşmüştür. Ancak tüm yıllarda yaralama suçu diğer suçlar içinde en fazla pay alan

suç türü alma özelliğini korumuştur. Bunu cinsel suçlar ve tehdit suçu takip etmektedir. Tokat ilini ekonomik faktörler yönünden incelerken tablo 4.10.'da yer alan ekonomik nedenli suçların analizi bu yönde yapılacaktır.

İşkur kayıtlı işsizlik verileri Tokat ili için 2012 yılında 16.254 kişi, 2013 yılında 17.765 kişi, 2014 yılında 18.911 kişi, 2015 yılında 17.325 kişi, 2016 yılında 19.216 kişi, 2017 yılında ise 18.841 kişidir (İŞKUR, 2021). Kayıtlı işsizlik sayısı 2012 yılından 2015 yılına kadar artış trendindeyken 2015 yılında azalış, 2016 yılında artış 2017 yılında yine azalış trendi göstermektedir. 2012 yılından 2017 yılına kadar kayıtlı işsizlik sayısında %15,91 lik artış görülmektedir. Suça sürüklenen çocukların hırsızlık, mala zarar verme, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçlarıyla çocukların yaşadıkları hanedeki işsizlik ile ekonomik nedenli suçların Tokat ilinde tablo 4.10.'a göre pozitif yönlü, yağma suçu ile negatif yönlü olduğu söylenebilmektedir.

TR83 bölgesini kapsayan hesaplamada gini katsayısı ve p80/p20 oranı bölgedeki gelir dağılımı hakkında bilgi vermektedir. 2014 yılı verileri gini katsayısı 0,33, hanehalkı kullanılabilir gelire göre p80/p20 oranı ise 5,61'dir 2017 yılında bu değerler gini katsayısında %12,12 artış söz konusu olup 0,37 yükselmiştir, hanehalkı kullanılabilir gelire göre p80/p20 oranında artış %17,64 olup söz konusu oran 6,60'a yükselmiştir (TÜİK,2021). Bu bağlamda TR83 bölgesinde yer alan Tokat ilinde gelir dağılımı eşitsizliği 2014-2017 yılları arasında artış göstermiştir. Hanehalkının gelir dağılımı ile çocukların işledikleri ekonomik nedenli suçların ilişkisi incelendiğinde gelir dağılımında artan eşitsizlik söz konusu iken hırsızlık, mala zarar verme suçlarının tablo 4. 10.'a göre arttığı, ,uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak ve yağma suçlarının ise azaldığı görülmektedir. Bu bağlamda Tokat ilinde gelir dağılımındaki eşitsizlik ile hırsızlık suçu, yağma suçu ve uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçları arasında pozitif yönlü, mala zarar verme suçu ile negatif yönlü ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 10. Suça Sürüklenen Çocuklarda Tokat İsnat Edilen Suç Türü İşleyen Çocuk Sayısı ve Payları

Ekonomik Nedenli Suçlar										
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Hırsızlık	138	46	75	165	174	215	159	198	168	249
	76,24%	60,53%	78,9%	81,28%	79,45%	73,38%	67,66%	79,20%	77,78%	75,23%
Dolandırıcılık	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3
	-	-	-	-	-	-	-	-	0,46%	0,91%
Yağma	18	3	4	15	20	17	20	14	8	3
	9,94%	3,95%	4,21%	7,39%	9,13%	5,80%	8,51%	5,60%	3,70%	0,91%
Mala Zarar	22	23	16	19	20	46	35	26	23	57

Verme	12,15%	30,26%	16,84%	9,36%	9,13%	15,70%	14,89%	10,40%	10,65%	17,22%
Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak. Satmak Satın Almak	3	4	-	4	5	15	21	12	16	19
	1,66%	5,26%	-	1,97%	2,28%	5,12%	8,94%	4,80%	7,41%	5,74%
Toplam	181	76	95	203	219	293	235	250	216	331
Diğer Suçlar										
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bilişim Suçları	-	-	-	-	5	2	-	-	1	-
	-	-	-	-	1,27%	0,34%	-	-	0,18%	-
Toplumsal Olaylar	3	-	-	-	-	-	1	10	1	11
	1,04%	-	-	-	-	-	0,15%	1,70%	0,18%	1,72%

Aile Düzenine Karşı Suçlar	-	-	1	2	2	9	4	4	4	4	2
	-	-	0,40%	0,45%	0,51%	1,55%	0,59%	0,68%	0,71%	0,31%	
Yangın Çıkarma	3	7	1	1	-	5	6	2	7	-	
	1,04%	4,35%	0,40%	0,22%	-	0,86%	0,89%	0,34%	1,25%	-	
6136 Sayılı Kanuna Muhak-lefet	-	1	1	4	3	7	14	5	4	-	
	-	0,62%	0,40%	0,90%	0,76%	1,20%	2,07%	0,85%	0,71%	-	
Adliyeye Karşı Suçlar	2	-	-	2	-	1	1	4	3	4	
	0,69%	-	-	0,45%	-	0,17%	0,15%	0,68%	0,53%	0,63%	
Sahtecilik	-	-	1	3	2	3	3	5	6	15	
	-	-	0,40%	0,67%	0,51%	0,52%	0,44%	0,85%	1,07%	2,35%	
Trafik Suçları	7	-	-	2	8	3	3	4	1	-	

	2,43%	-	-	0,45%	2,04%	0,52%	0,44%	0,68%	0,18%	-
Yaralama	218	115	192	334	293	427	535	455	407	453
	75,69%	71,43%	76,19%	74,89%	74,55%	73,37%	79,03%	77,25%	72,42%	70,89%
Öldürme	1	5	5	2	2	6	4	4	4	6
	0,35%	3,11%	1,98%	0,45%	0,51%	1,03%	0,59%	0,68%	0,71%	0,94%
Tehdit	14	10	12	37	27	41	35	23	42	26
	4,86%	6,21%	4,76%	8,30%	6,87%	7,04%	5,17%	3,90%	7,47%	4,07%
Cinsel Suçlar	19	7	22	30	27	37	14	28	36	28
	6,60%	4,35%	8,73%	6,73%	6,87%	6,36%	2,07%	4,75%	6,41%	4,38%
Kişiyi Hürriyetinden yoksun kılma	7	10	11	17	4	12	16	25	36	10
	2,43%	6,21%	4,37%	3,81%	1,02%	2,06%	2,36%	4,24%	6,41%	1,56%

Genel Ahlakla	1	-	1	-	-	2	5	1	-	-
Karşı Suçlar	0,35%	-	0,40%	-	-	0,34%	0,74%	0,17%	-	-
Hakaret	7	2	4	6	8	16	28	10	1	68
	2,43%	1,24%	1,59%	1,35%	2,04%	2,75%	4,14%	1,70%	0,18%	10,64%
Görevli Memura mukavemet	6	4	-	3	10	8	5	4	3	1
	2,08%	2,48%	-	0,67%	2,54%	1,37%	0,74%	0,68%	0,53%	0,16%
Toplam	288	161	251	443	391	579	674	584	556	624

Kaynak: TÜİK, 2021

4.1.3. TR833 Çorum İli

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 2020 yılı itibariyle Çorum ili toplam nüfusu 530.126 kişidir (TÜİK, 2021). T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca hazırlanan 2017 yılı sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına göre Türkiye’de 50. il konumundadır (STB,2017). Nüfusun %50’si kadın %50’si erkektir. Yaşlı nüfus, toplam nüfusun %21’ini oluştururken genç nüfus %33’ünü, orta yaşlı nüfus %46’sını oluşturmaktadır. İlin eğitim düzeyi ise şöyledir; %73’lük kesim ilkököl, ortaokul ve lise mezunu, %16’sı diğer, %12’si ise üniversite ve üstü okul mezunudur (TÜİK,2021).

Tablo 4.11’de Çorum ili yaşlara göre çocuk nüfusu verileri gösterilmiştir. Tabloya göre Tokat ilinde her yaş grubunda erkek çocuk sayısı kız çocuk sayısından fazladır. Tabloda 2007- 2020 yılları arasında toplam çocuk nüfusunda azalış görülmektedir.

Tablo 4. 11. Çorum İli Yaşlara Göre Çocuk Nüfusu

Yıllar	Erkek Çocuk Yaş Grupları			Kız Çocuk Yaş Grupları			Toplam
	0-9	10-14	15-17	0-9	10-14	15-17	0-17
2007	43.650	25.005	14.933	41.429	23.941	14.602	163.560
2008	41.907	24.624	14.595	39.979	23.426	14.085	158.616
2009	40.362	24.191	14.424	38.637	22.890	13.866	154.370
2010	39.027	23.555	14.257	37.250	22.467	13.604	150.160
2011	37.832	22.928	14.077	36.074	21.896	13.496	146.303
2012	37.267	21.896	13.895	35.374	21.177	13.199	142.808
2013	36.814	20.826	14.026	34.755	20.233	13.266	139.920
2014	36.091	19.625	13.751	34.063	19.125	12.982	135.637

2015	35.820	19.028	13.266	33.864	18.271	12.832	133.081
2016	35.920	18.858	12.826	33.929	17.972	12.581	132.086
2017	35.870	18.751	12.172	33.823	17.774	11.980	130.370
2018	35.783	19.039	11.739	33.661	18.025	11.444	129.691
2019	34.292	18.744	11.074	32.413	17.716	10.764	125.003
2020	33.498	18.470	10.889	31.573	17.465	10.387	122.282

Kaynak:TÜİK,2021

Çorum ili için çocuk güvenlik birimlerine gelen veya getirilme durumu tablo 4.12’de belirtilmiştir. Tabloya göre en fazla güvenlik birimlerine gelme veya getirilme durumu her yılda mağdur durumundaki çocuk rakamlarına aittir. En az güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk sayısı her yılda kabahat işleme durumuna aittir.

Tablo 4 .12. Çorum İli İçin Çocuk Güvenlik Birimlerine Gelen veya Getirilme Durumu

Yıllar	Suçta Sürüklenen	Kabahat İşleme	Mağdur Olarak	Bilgisine Başvurulan
2008	630	38	808	49
2009	601	4	1144	110
2010	595	3	1369	100
2011	940	8	1506	26
2012	796	1	1399	51
2013	825	5	1492	46
2014	970	7	1511	57
2015	1557	-	1628	81
2016	857	11	1881	388
2017	868	8	1702	348

Kaynak: TÜİK,2021

Tablo 4.13.'de ise Çorum ili güvenlik birimlerine gelme veya getirilme durumu çocukların cinsiyetlerine göre gösterilmiştir. Buna göre Çorum ilinde suça sürüklenme hem kız erkek çocuklarda 2012 yılı ile 2017 yılları arasında sürekli artış göstermiştir. Kabahat işleme durumu sebebi ile güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuklarda erkek çocuk sayısının kız çocuk sayısından az da olsa fazla olduğu görülmektedir. 2017'de bilgisine başvurma durumunda ise diğer durumların tam tersi olarak kız çocuk sayısı erkek çocuk sayısından fazladır. Ayrıca bu durumda 2017 yılından önceki yıllarda erkek çocuk bilgisine başvurma durumunda güvenlik birimine gelme veya getirilme verileri belirtilmemiştir. (TÜİK, 2021)

Tablo 4. 13. Çorum İli Güvenlik Birimlerine Gelme Veya Getirilme Cinsiyet Durumu

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Erkek Çocuk Suça sürüklenme	544	538	546	846	682	720	810	1368	749	749
Kız Çocuk Suça sürüklenme	86	63	49	94	114	105	160	189	108	119
Erkek Çocuk Kabahat işleme	18	3	1	8	1	4	2	-	8	8
Kız Çocuk Kabahat işleme	20	1	2	-	-	1	5	-	3	-
Erkek Çocuk Mağdur	483	663	786	812	804	876	883	954	1037	983
Kız Çocuk Mağdur	325	481	583	694	595	616	628	674	844	719
Erkek Çocuk Bilgisine başvurma	39	86	72	18	40	30	44	58	270	250
Kız Çocuk Bilgisine başvurma	10	24	28	8	11	16	13	23	118	98

Kaynak:TÜİK,2021

Tablo 4.14'de Çorum ili suça sürüklenen çocuk eğitim durumu gösterilmiştir. Buna göre Çorum ilinde en fazla lise öğrencisi çocuklar suça sürüklenmektedir. Bunu ilköğretim mezunu çocuklar takip etmekte iken en az suça sürüklenme durumunun okuma yazma bilmeyen çocuklar arasında olduğu görülmektedir. Okuma yazma bilmeyen, ilköğretim öğrencisi ve ilköğretim mezunu çocuklar arasında suça sürüklenmenin yıllara göre azaldığı ancak diğer eğitim seviyesine sahip çocukların suça sürüklenme sayılarının arttığı görülmektedir.

Tablo 4. 14. Çorum İli Suça Sürüklenen Çocuk Eğitim Durumu

Yıllar	Okuma Yazma Bilmeyen	İlköğretim Öğrencisi	İlköğretim Mezunu	Lise Öğrencisi	Lise Mezunu	Diğer
2008	16	163	216	128	15	92
2009	1	168	196	152	3	81
2010	7	178	172	166	6	66
2011	8	278	289	240	5	120
2012	10	190	237	266	3	90
2013	12	141	56	261	10	345
2014	11	52	45	335	2	525
2015	7	631	431	329	21	138
2016	-	25	105	366	38	323
2017	8	34	113	377	15	321

Kaynak:TÜİK,2021

Tablo 4.15’de belirtilen suça sürüklenen çocuklarda Çorum ili isnat edilen suç türü işleyen çocuk sayısı verilerine bakıldığında cinsel suçlar ve hırsızlık suçlarında 2012 yılına nazaran 2017 yılında azalış olduğu görülmektedir. Tabloda yer alan diğer suç türlerinde (bilişim suçları, genel ahlaka aykırı suçlar hariç) belirtilen tüm yıllarda artış yaşanmıştır. Ekonomik nedenli suçların belirtildiği kısım incelendiğinde en fazla pay oranına sahip suç türünün hırsızlık suçu olduğu görülmektedir. Hırsızlık suçu 2008 yılında %81,46’lık bir pay oranına sahip iken bu pay yıllar içinde giderek azalmış ve 2017 yılında %49,06’lık bir pay oranına düşmüştür. Hırsızlık suçundan sonra ekonomik nedenli suçlar içinde en fazla pay alan suç türü mala zarar verme suçudur. Bu suç türü 2008 yılında %11,80’lik bir pay oranına sahip iken yıllar içinde azalış ve artış göstererek 2017 yılında %32,55’lik bir pay oranına ulaşmıştır. Mala zarar verme suçundan sonra en fazla pay oranına sahip olan suç türü uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak satın almak suçudur. Diğer suç türlerine bakıldığında bu suç türlerinin toplam rakamı içinden en fazla pay alan suç türü yaralama suçudur. Yaralama suçu 2008 ve 2017 yılları arasında dalgalanma gösterse de neredeyse aynı düzeyde seyretmiştir. 2008 yılında %69,67’lik bir pay alırken

2017 yılına gelindiğinde %65,08'lik bir pay oranı almıştır. Yaralama suçundan sonra en fazla pay oranına sahip olan suç türü tehdittir. Tehdit suçu 2008 ve 2017 yılları arasında neredeyse aynı pay oranları çizgisinde seyretmiş 2017 yılı itibariyle ise aldığı pay %9,52 olmuştur. Çorum ilini ekonomik faktörler yönünden incelerken tablo 4.9'da yer alan ekonomik nedenli suçların analizi bu yönde yapılacaktır.

İşkur kayıtlı işsizlik verileri Çorum ili için 2012 yılında 16.101 kişi, 2013 yılında 17.243 kişi, 2014 yılında 20.141 kişi, 2015 yılında 16.408 kişi, 2016 yılında 19.341 kişi, 2017 yılında ise 18.085 kişidir (İŞKUR,2021). Kayıtlı işsizlik sayısı 2012 yılından 2015 yılına kadar artış trendindeyken 2015 yılında azalış, 2016 yılında azalış, 2017 yılında artış trendi göstermektedir. 2012 yılından 2017 yılına %12,32 lik artış görülmektedir. Suça sürüklenen çocukların hırsızlık suçu, yağma suçu ile çocukların yaşadıkları hanedeki işsizlik arasında ekonomik nedenli suçların Tokat ilinde tablo 4.15'e göre negatif yönlü, yağma suçu, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçlarıyla ile pozitif yönlü olduğu söylenebilmektedir.

TR83 bölgesini kapsayan hesaplamada gini katsayısı ve p80/p20 oranı bölgedeki gelir dağılımı hakkında bilgi vermektedir. 2014 yılı verileri gini katsayısı 0,33 hanehalkı kullanılabilir gelire göre p80/p20 oranı ise 5,61'dir 2017 yılında bu değerler gini katsayısında %12,12 artış söz konusu olup 0,37 yükselmiştir, hanehalkı kullanılabilir gelire göre p80/p20 oranında artış %17,64 olup söz konusu oran 6,60'a yükselmiştir (TÜİK,2021).

Bu bağlamda TR83 bölgesinde yer alan Çorum ilinde gelir dağılımı eşitsizliği 2014-2017 yılları arasında artış göstermiştir. Hanehalkının gelir dağılımı ile çocukların işledikleri ekonomik nedenli suçların ilişkisi incelendiğinde gelir dağılımında artan eşitsizlik söz konusu iken hırsızlık suçu tablo 4. 15'e göre azaldığı, mala zarar verme, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak ve yağma suçlarının ise arttığı görülmektedir. Bu bağlamda Çorum ilinde gelir dağılımındaki eşitsizlik ile hırsızlık suçu negatif yönlü, mala zarar verme suçu, yağma suçu ve uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçları arasında pozitif yönlü ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 15. Suça Sürüklenen Çocuklarda Çorum İli İsnat Edilen Suç Türü İşleyen Çocuk Sayısı

Ekonomik Nedenli Suçlar										
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Hırsızlık	145	137	137	190	153	199	187	298	98	104
	81,46%	81,07%	80,12%	51,63%	64,83%	75,95%	75,40%	66,82%	55,37%	49,06%
Dolandırıcılık	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4
	-	-	-	-	-	-	-	-	0,56%	1,89%
Yağma	12	5	6	13	18	7	10	28	15	12
	6,74%	2,96%	3,51%	3,53%	7,63%	2,67%	4,03%	6,28%	8,47%	5,66%
Mala Zarar Verme	21	27	26	156	54	28	33	105	37	69
	11,80%	15,98%	15,20%	42,39%	22,88%	10,69%	13,31%	23,54%	20,90%	32,55%

Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak. Satmak Satın Almak	-	-	2	9	11	28	18	15	26	23
	-	-	1,17%	2,45%	4,66%	10,69%	7,26%	3,36%	14,69%	10,85%
Toplam	178	169	171	368	236	262	248	446	177	212
Diğer Suçlar										
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bilişim Suçları	-	-	-	-	1	1	-	2	1	-
	-	-	-	-	1,27%	0,34%	-	-	0,18%	-
Toplumsal Olaylar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,71%
Aile Düzenine	-	-	3	6	1	1	5	9	6	3

Karşı Suçlar	-	-	0,76%	1,10%	0,18%	0,18%	0,18%	0,71%	0,83%	0,90%	0,53%
Yangın Çıkarma	11	3	5	7	3	12	11	105	42	-	-
	2,61%	0,76%	1,26%	1,29%	0,55%	2,17%	1,56%	9,67%	6,28%	-	-
6136 Sayılı Kanuna Muhak-lefet	8	4	2	7	9	7	9	27	20	-	-
	1,90%	1,01%	0,51%	1,29%	1,64%	1,26%	1,27%	2,49%	2,99%	-	-
Adliyeye Karşı Suçlar	-	3	-	3	1	-	1	2	-	5	-
	-	0,76%	-	0,55%	0,18%	-	0,14%	0,18%	-	0,88%	-
Sahtecilik	1	2	-	-	2	3	1	10	1	15	-
	0,24%	0,50%	-	-	0,36%	0,54%	0,14%	0,92%	0,15%	2,65%	-
Trafik Suçları	-	2	-	2	6	3	4	5	3	-	-
	-	0,50%	-	0,37%	1,09%	0,54%	0,57%	0,46%	0,45%	-	-

Yaralama	294	318	300	424	425	421	528	710	464	369
	69,67%	80,10%	76,7%	77,94%	77,27%	75,99%	74,68%	65,38%	69,36%	65,08%
Öldürme	3	6	2	5	1	11	6	3	3	10
	0,71%	1,51%	0,51%	0,92%	0,18%	1,99%	0,85%	0,28%	0,45%	1,76%
Tehdit	35	12	29	34	53	33	79	108	55	54
	8,29%	3,02%	7,32%	6,25%	9,64%	5,96%	11,17%	9,94%	8,22%	9,52%
Cinsel Suçlar	42	23	22	36	23	23	19	57	31	14
	9,95%	5,79%	5,56%	6,62%	4,18%	4,15%	2,69%	5,25%	4,63%	2,47%
Kişiyi Hürriyetinden yoksun kılma	19	19	7	10	14	10	18	22	33	20
	4,50%	4,79%	1,77%	1,84%	2,55%	1,81%	2,55%	2,03%	4,93%	3,53%
Genel Ahlakla	2	-	-	1	1	2	-	-	2	-

Karşı Suçlar	0,47%	-	-	0,18%	0,18%	0,36%	-	-	0,30%	-
Hakaret	6	4	22	8	5	21	21	17	-	68
	1,42%	1,01%	5,56%	1,47%	0,91%	3,79%	2,97%	1,57%	-	11,99%
Görevli Memura mukavemet	1	1	4	1	5	6	5	9	8	5
	0,24%	0,25%	1,01%	0,18%	0,91%	1,08%	0,71%	0,83%	1,20%	0,88%
Toplam	422	397	396	544	550	554	707	1086	669	567

Kaynak: TÜİK, 2021

4.1.4. TR834 Amasya İli

Türkiye İstatistik Kurumu verileri Amasya ili toplam nüfusu 335.494 kişidir T.C.Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca hazırlanan 2017 yılı sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına göre Türkiye’de 38. il konumundadır (STB,2017). Nüfusun %50’si kadın %50’si erkektir. Yaşlı nüfus, toplam nüfusun %21’ini oluştururken genç nüfus %33’ünü, orta yaştaki nüfus %46’sını oluşturmaktadır. İlin eğitim düzeyi ise şöyledir; %73’lük kesim ilkökul, ortaokul ve lise mezunu, %12’si diğer, %15’i ise üniversite ve üstü okul mezunudur (TÜİK,2021).

Tablo 4.16’da Amasya ili yaş gruplarına göre çocuk nüfusu verileri gösterilmektedir. Tabloya göre erkek çocuk nüfusu her yaş grubunda kız çocuk nüfusundan daha fazladır. Tabloya bakıldığında Amasya ilinde de diğer TR83 kapsamındaki iller gibi toplam çocuk nüfusu sayısında azalış olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 16. Amasya İli Yaş gruplarına göre çocuk nüfusu

Yıllar	Erkek Çocuk Yaş Grupları			Kız Çocuk Yaş Grupları			Toplam
	0-9	10-14	15-17	0-9	10-14	15-17	
2007	23.941	13.796	8.396	22.580	13.209	7.955	89.877
2008	23.302	13.700	8.294	22.003	13.102	7.897	88.298
2009	22.880	13.535	8.210	21.505	12.898	7.856	86.884
2010	22.217	13.479	8.093	21.100	12.828	7.898	85.615
2011	21.722	13.240	8.116	20.476	12.740	7.830	84.124
2012	21.613	12.831	8.080	20.385	12.278	7.687	82.874
2013	21.375	12.240	8.032	20.046	11.835	7.691	81.219
2014	21.080	11.754	7.870	19.776	11.239	7.631	79.350
2015	20.886	11.293	7.895	19.670	10.782	7.478	78.004

2016	21.244	10.989	7.746	19.862	10.463	7.424	77.728
2017	21.205	11.101	7.420	19.744	10.438	7.104	77.012
2018	21.065	11.269	7.023	19.544	10.486	6.870	76.257
2019	20.742	11.237	6.742	19.266	10.537	6.410	74.934
2020	20.450	11.234	6.745	18.992	10.658	6.299	74.378

Kaynak:TÜİK,2021

Amasya ili için çocuk güvenlik birimlerine gelen veya getirilme durumuna ait veriler tablo 4.17’de belirtilmiştir. Tabloya göre güvenlik birimlerine en fazla gelme veya getirilme durumu tablodaki her yılda suça sürüklenme durumudur. Kabahat işleme durumu 2012 yılı verilerinde 16 iken 2017 yılında bu rakam 5’e düşmüştür. Bilgisine başvurma durumunda ise 2012 yılında yalnızca 1 çocuk verilerde yer alırken 2017 yılında bu rakam 370’e yükselmiştir.

Tablo 4. 17. Amasya İli İçin Çocuk Güvenlik Birimlerine Gelen Veya Getirilme Durumu

Yıllar	Suça Sürüklenen	Kabahat İşleme	Mağdur Olarak	Bilgisine Başvurulan
2008	346	-	544	-
2009	447	2	809	2
2010	536	24	1218	2
2011	489	34	1018	7
2012	619	16	1091	1
2013	545	9	1176	2
2014	553	3	1038	6
2015	417	8	1036	30
2016	432	16	967	332
2017	475	5	1191	370

Kaynak: TÜİK, 2021

Tablo 4.18’de ise Amasya ili güvenlik birimlerine gelme veya getirilme durumu çocukların cinsiyetlerine göre gösterilmiştir. Buna göre Amasya ilinde 2012 yılı ile 2017 yılları arasında suça sürüklenme erkek çocuklarda azalış kız çocuklar artış göstermektedir.2012 yılı ile 2017 yılları arasında Kabahat işleme durumu sebebi ile güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuklarda kız çocuk sayısı 2012 yılı, 2013 yılı ve 2015 yılında belirtilmemiştir. 2016 yılı ile 2017 yılı karşılaştırıldığında kız çocuklarına erkek çocuklarına göre Kabahatlerden daha fazla işlem yapıldığı görülmektedir. 2017’de bilgisine başvurma durumunda kız çocuk sayısı erkek çocuk sayısından azdır (TÜİK, 2019).

Tablo 4. 18. Amasya İli Güvenlik Birimlerine Gelme Veya Getirilme Cinsiyet Durumu

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Erkek Çocuk Suça sürüklenme	312	416	497	453	548	473	473	357	371	399
Kız Çocuk Suça sürüklenme	34	31	39	36	71	72	80	60	61	76
Erkek Çocuk Kabahat işleme	-	2	24	34	16	9	2	8	5	4
Kız Çocuk Kabahat işleme	-	-	-	-	-	-	1	-	11	1
Erkek Çocuk Mağdur	318	479	661	574	595	621	604	555	528	715
Kız Çocuk Mağdur	226	330	557	444	496	555	434	481	439	476
Erkek Çocuk Bilgisine başvurma	-	2	-	2	1	1	3	18	207	243
Kız Çocuk Bilgisine başvurma	-	-	2	5		1	3	12	125	127

Kaynak: TÜİK,2021

Tablo 4.19’da Amasya ili suça sürüklenen çocukların eğitim durumları gösterilmiştir. Buna göre 2018 yılı itibariyle Amasya’da en fazla lise öğrencisi çocuklar suça sürüklenmektedirler. Tabloya göre lise öğrencisi ve diğer eğitim durumuna sahip çocukların suça sürüklenme sayılarında yıllara göre artış yaşanmıştır.

Tablo 4. 19. Amasya İli Suça Sürüklenen Çocuk Eğitim Durumu

Yıllar	Okuma Yazma Bilmeyen	İlköğretim Öğrencisi	İlköğretim Mezunu	Lise Öğrencisi	Lise Mezunu	Diğer
2008	-	90	56	124	19	57
2009	-	118	100	137	6	86
2010	1	101	111	223	4	96
2011	4	100	126	172	3	84
2012	1	149	148	211	6	104
2013	4	27	220	274	5	15
2014	7	31	204	271	5	35
2015	6	23	12	247	6	123
2016	2	37	123	240	24	6
2017	28	56	33	252	20	86

Kaynak:TÜİK,2021

Tablo 4.20.'de suça sürüklenen çocuklarda Amasya ili isnat edilen suç türü işleyen çocuk sayıları yer almaktadır. Tabloya göre Amasya ilinde de TR 83 kapsamında yer alan Samsun, Çorum ve Tokat illerinde olduğu gibi en fazla rakam hırsızlık ve yaralama suçlarına aittir. Her iki suçta da 2017 yılında 2012 yılına göre çocuk sayısında azalış olduğu görülmekte iken ayrıca görevli memura mukavemet, mala zarar verme, öldürme ve yağma suçlarında da aynı durum söz konusudur. Cinsel suçlar, hakaret, tehdit suçlarında ise 2017 yılına bakıldığında 2012 yılındaki çocuk sayısının arttığı görülmektedir. Tabloda ekonomik nedenli suçların belirtildiği kısımda en fazla paya sahip suç türünün hırsızlık suçu olduğu görülmektedir. Hırsızlık suçunun toplamdan aldığı pay üç yılda bir artış ve azalış göstermiştir. Ancak 2017 yılı pay oranlarına bakıldığında hırsızlık suçunun payının 2008 yılından daha az olduğu görülmektedir. Ekonomik nedenli suçlar içinde hırsızlık suçundan sonra en fazla paya sahip olan suç türü mala zarar vermedir. Bu suç türünün payı 2014 yılında ciddi bir azalış göstermiş ancak bu yıldan sonra 2017 yılına kadar sürekli artış göstermiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma, satma ve satın alma suçu hariç diğer tüm ekonomik nedenli suçların payları 2008- 2017 yılları

arasında azalış göstermektedir. Diğer suçların belirtildiği kısım incelendiğinde bu suç türleri içinde en fazla pay alan suç türü yaralama suçudur. 2008 yılı itibariyle bu suç türünün payı %75,16 iken 2017 yılına gelindiğinde bu pay %68,75 olmuştur. Tehdit ve cinsel suç yaralama suçundan sonra en fazla pay oranına sahip suç türleridir. Cinsel suç 2013, 2014 ve 2015 yıllarında diğer yıllara göre nispeten daha az pay oranı almışsa da 2015 yılından sonra pay tekrar artmış ve 2017 yılında %6,60'a ulaşmıştır. Amasya ilini ekonomik faktörler yönünden incelerken tablo 4.20.'de yer alan ekonomik nedenli suçların analizi bu yönde yapılacaktır.

İşkur kayıtlı işsizlik verileri Amasya ili için 2012 yılında 9.391 kişi, 2013 yılında 11.325 kişi, 2014 yılında 12.890 kişi, 2015 yılında 11.481 kişi, 2016 yılında 13.100 kişi, 2017 yılında ise 11.317 kişidir (İŞKUR, 2021). Kayıtlı işsizlik sayısı 2012 yılından 2015 yılına kadar artış trendindeyken 2015 yılında azalış, 2016 yılında artış, 2017 yılında azalış trendi göstermektedir. 2012 yılından 2017 yılına %20,50 lik artış görülmektedir. Suça sürüklenen çocukların hırsızlık suçu, yağma suçu ile çocukların yaşadıkları hanedeki işsizlik arasında ekonomik nedenli suçların Amasya ilinde tablo 4.20'ye göre negatif yönlü, yağma suçu, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçlarıyla ile pozitif yönlü olduğu söylenebilmektedir

TR83 bölgesini kapsayan hesaplamada gini katsayısı ve p80/p20 oranı bölgedeki gelir dağılımı hakkında bilgi vermektedir. 2014 yılı verileri gini katsayısı 0,33 hanehalkı kullanılabilir gelire göre p80/p20 oranı ise 5,61'dir 2017 yılında bu değerler gini katsayısında %12,12 artış söz konusu olup 0,37 yükselmiştir, hanehalkı kullanılabilir gelire göre p80/p20 oranında artış %17,64 olup söz konusu oran 6,60'a yükselmiştir (TÜİK,2021).

Bu bağlamda TR83 bölgesinde yer alan Amasya ilinde gelir dağılımı eşitsizliği 2014-2017 yılları arasında artış göstermiştir. Hanehalkının gelir dağılımı ile çocukların yaşadıkları ekonomik nedenli suçların ilişkisi incelendiğinde gelir dağılımında artan eşitsizlik söz konusu iken hırsızlık suçu, mala zarar verme suçu, yağma suçu tablo 4.20'ye göre azaldığı, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçu arttığı görülmektedir. Bu bağlamda Amasya ilinde gelir dağılımındaki eşitsizlik ile hırsızlık suçu, mala zarar verme suçu, yağma suçu ile negatif yönlü uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmak,satmak,satın almak suçları arasında pozitif yönlü ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 20. Suça Sürüklenen Çocuklarda Amasya İli İsnat Edilen Suç Türü İşleyen Çocuk Sayısı

Ekonomik Nedenli Suçlar										
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Hırsızlık	98	132	117	144	186	107	100	49	94	70
	79,03%	83,54%	85,40%	84,21%	79,83%	71,33%	76,34%	67,12%	66,67%	64,22%
Dolandırıcılık	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	2,13%	-
Yağma	7	8	1	2	11	2	8	-	7	3
	5,65%	5,06%	0,73%	1,17%	4,72%	1,33%	6,11%	-	4,96%	2,75%
Mala Zarar Verme	19	18	6	24	32	32	7	10	15	19
	15,32%	11,39%	4,38%	14,04%	13,73%	21,33%	5,34%	13,70%	10,64%	17,43%

Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak. Satın Almak	-	13	1	4	9	16	14	22	17	
		9,49%	0,58%	1,72%	6,00%	12,21%	19,18%	15,60%	15,60%	
Toplam	124	158	171	233	150	131	73	141	109	
Diğer Suçlar										
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bilişim Suçları	-	-	-	-	-	3	1	2	-	1
	-	-	-	-	-	0,79%	0,25%	0,59%	-	0,35%
Toplumsal Olaylar	-	-	-	-	-	1	3	1	13	1
	-	-	-	-	-	0,26%	0,74%	0,30%	4,66%	0,35%
Aile Düzenine Karşı Suçlar	-	-	5	3	4	3	4	5	6	2
	-	-	1,95%	1,00%	1,08%	0,79%	0,99%	1,48%	2,15%	0,69%

Yangın Çıkarma	3	-	3	3	10	7	9	3	-
	1,96%	-	1,17%	1,00%	0,81%	2,63%	1,74%	2,67%	1,08%
6136 Sayılı Kanuna Muhak-lefet	-	2	-	3	1	5	2	3	-
	-	0,97%	-	1,00%	0,27%	1,32%	0,50%	0,89%	1,08%
Adliye Karşı Suçlar	1	2	2	1	-	1	2	-	3
	0,65%	0,97%	0,78%	0,33%	-	0,26%	0,50%	-	1,43%
Sahtecilik	-	3	-	5	1	9	6	2	4
	-	1,46%	-	1,67%	0,27%	2,37%	1,49%	0,59%	1,43%
Trafik Suçları	4	3	-	4	6	7	11	17	-
	2,61%	1,46%	-	1,33%	1,62%	1,84%	2,73%	5,04%	1,43%
	115	136	208	223	280	283	306	222	191
									198

Yaralama	75,16%	80,93%	74,33%	75,68%	74,47%	75,93%	65,88%	68,46%	68,75%
Öldürme	-	-	1	3	3	2	2	1	1
	-	0,97%	0,33%	0,81%	0,79%	0,50%	0,59%	0,36%	0,35%
Tehdit	6	13	30	22	34	29	33	19	24
	3,92%	5,06%	10,00%	5,95%	8,95%	7,20%	9,79%	6,81%	8,33%
Cinsel Suçlar	10	11	10	14	7	10	7	12	19
	6,54%	4,28%	3,33%	3,78%	1,84%	2,48%	2,08%	4,30%	6,60%
Kişiyi Hürriyetinden yoksun kılma	8	4	8	7	4	-	16	14	7
	5,23%	1,56%	2,67%	1,89%	1,05%	-	4,75%	5,02%	2,43%
Genel Ahlakla Karşı Suçlar	-	-	1	-	1	-	1	4	4
	-	-	0,33%	-	0,26%	-	0,30%	1,43%	1,39%

Hakaret	6	9	11	6	16	7	10	9	-	20
	3,92%	4,37%	4,28%	2,00%	4,32%	1,84%	2,48%	2,67%	-	6,94%
Görevli Memura mukavemet	-	-	-	2	13	2	10	8	1	4
	-	-	-	0,67%	3,51%	0,53%	2,48%	2,37%	0,36%	1,39%
Toplam	153	206	257	300	370	380	403	337	279	288

Kaynak: TÜİK,2021

4.2. TR83 İllerinin Karşılaştırılmalı Analizi

Tablo 4. 21. İller Bazında Suça Sürüklenen Çocukların Çocuk Nüfusuna Göre Payları

Yıllar	Samsun	Tokat	Çorum	Amasya
2008	0,28%	0,26%	0,40%	0,39%
2009	0,23%	0,13%	0,39%	0,51%
2010	0,33%	0,21%	0,40%	0,63%
2011	0,48%	0,38%	0,64%	0,58%
2012	0,43%	0,36%	0,56%	0,75%
2013	0,71%	0,54%	0,59%	0,67%
2014	0,76%	0,58%	0,72%	0,70%
2015	0,65%	0,55%	1,17%	0,53%
2016	0,69%	0,51%	0,65%	0,56%
2017	0,69%	0,66%	0,67%	0,62%

Kaynak:TÜİK,2021

Tr83 bölgesi kapsamında yer alan Samsun, Tokat, Çorum ve Amasya illerinin çocuk nüfusları içerisinde suça sürüklenen çocuk payları tablo 4.21’de gösterilmiştir. Tabloya göre 2008 yılında suça sürüklenen çocuk payı en yüksek olan il Çorum’dur. 2009 yılına bakıldığında Çorum ile birlikte Samsun ve Tokat illerindeki paylarda düşüş yaşanırken Amasya ilinin payı artmıştır. Amasya ili 2009 ve 2010 yıllarında en yüksek pay oranlarına sahip iken bu durum 2011 yılında değişmiş ve en yüksek pay yine Çorum iline ait olmuştur. 2013 yılından itibaren 2017 yılına kadar en yüksek pay oranına sahip il Samsun olmuştur. Tabloda gösterilen dört ilin 2017 pay oranlarına bakıldığında mevcut oranların 2008 yılından daha fazla olduğu görülmektedir.

2008 yılında çocuk nüfusları içinde suça sürüklenen çocuk payı en az olan il Tokat ili iken, 2017 yılına bakıldığında Tokat’ın payının Samsun’dan sonra en fazla

pay olduğu görülmektedir. Tabloda belirtilen dört ilin paylarında 2008 yılına göre 2017 yılında artış yaşandığı göze çarpmaktadır. En fazla pay artışı Samsun ve Tokat illerinde yaşanırken en az pay artışı Çorum ilinde yaşanmıştır.

TÜİK verileri incelendiğinde suça sürüklenen bazı çocuklar belirli bir suçu yalnızca bir kere işleyip bir kere suç birimine götürülürken bazı çocuklar aynı suçu birden fazla kez işleyerek güvenlik birimine birden fazla geliş sayısı görülmektedir. Tr83 Bölgesi kapsamına giren illerde 2008- 2017 yılları arasında suça sürüklenen çocukların işledikleri suç yüzünden birden fazla kez suç birimine getirilmeleri durumunu daha ayrıntılı incelemek amacıyla ekonomik nedenli suçları içeren tablolar oluşturulmuştur. Söz konusu tablolarda 2008- 2017 yılları arasında suça sürüklenen çocukların işledikleri belirli bir suçun toplam rakamı içinde çocukların o suçu birden fazla işlemiş olmaları durumuna dikkat çekilmiştir. Tablo 4.22'de Tr83 kapsamındaki illerde suça sürüklenen çocukların hırsızlık suçu için birden fazla getirilme durumları incelenmiştir. Tabloda Samsun, Tokat, Çorum ve Amasya illeri için ayrı ayrı 2008 ve 2017 yıllarındaki hırsızlık suçu sebebi ile güvenlik birimlerine getirilen çocukların toplam rakamları içindeki tekrar getirilme durumları gösterilmektedir. Buna göre 2017 yılında hırsızlık suçu sebebi ile güvenlik birimlerine tekrar getirilen çocuk payı en fazla Tokat iline aittir. 2008 yılında en yüksek pay Samsun iline ait olup çocukların işlediği hırsızlık suçunun %31,23'ü güvenlik birimine yine aynı suçtan intikal etmiş ya da ettirilmiştir. 2008 yılında en düşük pay ise Tokat iline ait olup %14,49'u hırsızlık suçunu tekrarladığı görülmektedir. 2017 yılına gelindiğinde ise en yüksek pay Tokat iline ait olup suça sürüklenen çocukların hırsızlık suçu gereği %78,31'i yeniden gelmiştir. 2017 yılında en düşük pay %61,43'le Amasya iline aittir.

Tablo 4.22. Tr83 Kapsamındaki İllerde Hırsızlık Suçunu İşleyen Çocuklar İçerisinde Güvenlik Birimine Birden Fazla Gelme Payı

	Yıllar	Samsun	Tokat	Çorum	Amasya
Hırsızlık	2008	31,23%	14,49%	27,59%	29,59%
	2009	47,37%	39,13%	35,04%	69,70%
	2010	67,65%	50,67%	50,36%	68,38%
	2011	70,04%	58,18%	52,63%	77,08%
	2012	74,20%	56,32%	77,78%	76,88%
	2013	84,02%	62,79%	64,82%	68,22%
	2014	78,99%	57,23%	79,68%	66,00%
	2015	77,15%	79,29%	88,59%	71,43%

	2016	76,34%	73,81%	75,51%	63,83%
	2017	78,06%	78,31%	71,15%	61,43%

Kaynak:TÜİK,2021

Tablo 4.23’de Tr83 kapsamındaki illerde suça sürüklenen çocukların mala zarar verme suçu sebebi ile güvenlik birimlerine birden fazla geliş payları incelenmiştir. Buna göre 2017 yılında en yüksek pay Çorum iline aittir. Yani 2017 yılında mala zarar verme suçunun en fazla tekrar işlendiği il Çorum’dur. 2008 yılında da en fazla Çorum ilinde tekrar getirilme durumu varken en az tekrar getirilme durumu Samsun ilinde gerçekleşmiştir. Samsun ili hariç tablodaki diğer illerde tekrar getirilme payının sürekli dalgalanma halinde olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 23. Tr83 Kapsamındaki İllerde Mala Zarar Verme Suçunu İşleyen Çocuklar İçerisinde Güvenlik Birimine Birden Fazla Gelme Payı

	Yıllar	Samsun	Tokat	Çorum	Amasya
Mala Zarar Verme	2008	20,00%	-	52,38%	21,05%
	2009	33,33%	56,52%	33,33%	22,22%
	2010	55,77%	31,25%	46,15%	16,67%
	2011	68,09%	73,68%	79,49%	62,50%
	2012	64,00%	20,00%	61,11%	56,25%
	2013	60,19%	76,09%	85,71%	75,00%
	2014	62,71%	40,00%	57,58%	28,57%
	2015	58,72%	57,69%	81,90%	30,00%
	2016	63,73%	47,83%	54,05%	26,67%
	2017	64,38%	63,16%	69,57%	63,16%

Kaynak:TÜİK,2021

Tablo 4.24’de Tr83 kapsamındaki illerde suça sürüklenen çocukların yağma (gasp) suçu sebebi ile güvenlik birimlerine birden fazla geliş payları incelenmiştir. Tabloya göre 2017 yılında Tokat ve Çorum illerinde yağma suçu işleyen tüm çocuk suçlular bu suçu birden fazla işleyerek güvenlik birimlerine tekrar getirilmişlerdir. Çorum ilinde bu durum 2015 yılında gerçekleşirken Amasya ilinde 2014 yılında tekrar gerçekleşmiştir. 2017 yılında 2008 yılına oranla daha az yağma suçu sebebi ile tekrar getirilme durumu yalnızca diğer illerde gerçekleşmiştir. Diğer illerde 2008 yılında tekrar getirilme payı 2017 yılından daha azdır.

Tablo 4.24. Tr83 Kapsamındaki İllerde Yağma(Gasp) Suçunu İşleyen Çocuklar İçerisinde Güvenlik Birimine Birden Fazla Gelme Payı

Yağma (Gasp)	Yıllar	Samsun	Tokat	Çorum	Amasya
	2008	65,00%	33,33%	58,33%	-
	2009	62,50%	-	20,00%	75,00%
	2010	68,42%	100,00%	66,67%	-
	2011	73,68%	73,33%	61,54%	-
	2012	57,89%	0,85%	66,67%	72,73%
	2013	90,91%	88,24%	57,14%	50,00%
	2014	65,00%	90,00%	70,00%	100,00%
	2015	81,08%	92,86%	100,00%	-
	2016	80,00%	87,5%	86,67%	42,86%
	2017	60,00%	100,00%	83,33%	100,00%

Kaynak:TÜİK,2021

Tablo 4.25’de Tr83 kapsamındaki illerde suça sürüklenen çocukların uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın alma suçu sebebi ile güvenlik birimlerine birden fazla geliş payları incelenmiştir. Tabloya göre 2017 yılında en fazla tekrar getirilme durumu Çorum iline aittir. Tablodaki tüm illerin 2008 yılından 2017 yılına kadar uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın alma suçu sebebi ile tekrar getirilme payları artmıştır.

Tablo 4.25. Tr83 Kapsamındaki İllerde Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak, Satmak, Satın Alma Suçunu İşleyen Çocuklar İçerisinde Güvenlik Birimine Birden Fazla Gelme Payı

Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Kullanmak, Satomak, Satın Alma	Yıllar	Samsun	Tokat	Çorum	Amasya
	2008	30,77%	33,33%	-	-
	2009	30,00%	25,00%	-	-
	2010	35,00%	-	-	84,62%
	2011	71,43%	75,00%	66,67%	-
	2012	52,86%	60,00%	45,45%	75,00%
	2013	62,42%	86,67%	85,71%	66,67%
	2014	70,20%	76,19%	61,11%	50,00%
	2015	78,70%	83,33%	66,67%	85,71%
	2016	81,32%	81,25%	88,46%	72,73%
	2017	81,29%	84,21%	86,96%	76,47%

Kaynak:TÜİK,2021

Tr83 Bölgesi kapsamında bulunan dört ilin Samsun, Tokat, Çorum, Amasya suça sürüklenen çocuk istatistiklerinin özellikle ekonomik nedenli suçlar üzerine yapılan incelesinde iller arası çok aykırı sayılar olmadığı artış ve azalış trendlerinin yıllara göre değişiklikler gösterdiği değerlendirilebilmektedir.

Tablo 4.26’da Tr83 illerinde suça sürüklenen çocukların cinsiyet durumları payları gösterilmiştir. Tablodaki tüm illerde 2008- 2017 yılları arasındaki her yılda suça sürüklenen çocukların en fazla erkek olduğu görülmektedir. Her yılda erkek pay oranları kızların pay oranlarından daha yüksektir. 2017 yılı itibariyle suça sürüklenen çocuklar içinde erkek çocukların payı en yüksek %91,33 ile Tokat iline aittir. Aynı yıl en yüksek kız çocuğu payı %13,71 ile Çorum iline aittir. Tokat ili hariç tablodaki tüm illerde 2008- 2017 yılları arasında erkek çocuk suça sürüklenme oranlarında düşüş yaşandığı görülmektedir. Tokat ilinde pay oranı 2016 yılına kadar azalmış ancak 2017 yılında tekrar artışa geçmiştir. En belirgin azalış Amasya ve Samsun illerine aittir. Yine tablodaki tüm illerde 2008- 2017 yılları arasında suça sürüklenen çocuklar içinde kız çocuklarının pay oranları sürekli artış göstermektedir. En belirgin artış Samsun ve Amasya illerinde yaşanmıştır (TÜİK, 2021). Erkek çocuk pay oranları düşüş gösterirken kız çocuk pay oranlarının artış gösteriyor olması yine de iki cinsiyet arasındaki uçurumu kapatmamaktadır.

Tablo 4. 26. Tr83 İllerinde Suça Sürüklenen Çocukların Cinsiyet Durumları Payları

Yıllar	Samsun		Tokat		Çorum		Amasya	
	Erkek Çocuk	Kız Çocuk	Erkek Çocuk	Kız Çocuk	Erkek Çocuk	Kız Çocuk	Erkek Çocuk	Kız Çocuk
2008	90,54%	9,46%	91,18%	8,82%	86,35%	13,65%	90,17%	9,83%
2009	81,81%	18,19%	88,31%	11,69%	89,52%	10,48%	93,06%	6,94%
2010	81,45%	18,55%	86,60%	13,40%	91,76%	8,24%	92,72%	7,28%
2011	84,16%	15,84%	84,51%	15,49%	90,00%	10,00%	92,64%	7,36%
2012	87,23%	12,77%	91,22%	8,78%	85,68%	14,32%	88,53%	11,47%
2013	84,14%	15,86%	90,39%	9,61%	87,27%	12,73%	86,79%	13,21%
2014	86,13%	13,87%	84,46%	15,54%	83,51%	16,49%	85,53%	14,47%
2015	87,69%	12,31%	86,99%	13,01%	87,86%	12,14%	85,61%	14,39%
2016	83,45%	16,55%	87,09%	12,91%	87,40%	12,60%	85,88%	14,12%
2017	87,01%	12,99%	91,33%	8,67%	86,29%	13,71%	84,00%	16,00%

Kaynak: TÜİK, 2021

Tablo 4.27’de Tr83 illerinde suça sürüklenen çocuklar içinde okuma yazma bilmeyenlerin payı gösterilmiştir. Tabloya göre 2017 yılı itibariyle suça sürüklenen çocuklar arasında okuma yazma bilmeyenlerin payı en fazla Amasya iline aittir. 2010 yılında bu pay Amasya ili için oldukça düşükken yıllar içinde artış kazanarak söz konusu pay oranına ulaşmıştır. Samsun ilinde 2008 yılında bu pay %2,10 iken 2017 yılına gelindiğinde azalış göstererek %0,95’e düşmüştür. Tokat ili hariç tüm illerde suça sürüklenen çocuk rakamları içinde okuma yazma bilmeyenlerin payı yıllar içinde azalış göstermektedir (TÜİK, 2021).

Tablo 4 .27. Tr83 İllerinde Suça Sürüklenen Çocuklar İçinde Okuma Yazma Bilmeyenlerin Payları

Okuma Yazma Bilmeyen	Yıllar	Samsun	Tokat	Çorum	Amasya
	2008	2,10%	0,80%	2,54%	-
2009	1,64%	0,40%	0,17%	-	
2010	0,67%	0,80%	1,18%	0,19%	
2011	1,71%	1,20%	0,85%	0,82%	
2012	3,39%	1,41%	1,26%	0,16%	
2013	4,49%	0,78%	1,45%	0,73%	
2014	3,37%	0,43%	1,13%	1,27%	
2015	2,77%	1,05%	0,45%	1,44%	
2016	0,95%	0,25%	-	0,46%	
2017	0,26%	0,20%	0,92%	5,89%	

Kaynak: TÜİK, 2021

Tablo 4.28’de Tr83 illerinde suça sürüklenen çocuklar içinde ilköğretim öğrencisi olanların payları gösterilmiştir. Tabloya göre 2017 itibariyle en fazla pay Tokat iline aittir. En az pay oranı ise Çorum iline aittir. Tablo incelendiğinde tüm illerde suça sürüklenen çocuk rakamları içinde ilköğretim öğrencisi olanların paylarında düşüş yaşandığı görülmektedir (TÜİK, 2021).

Tablo 4. 28. Tr83 İllerinde Suça Sürüklenen Çocuklar İçinde İlköğretim Öğrencisi Olanların Payları

İlköğretim Öğrencisi	Yıllar	Samsun	Tokat	Çorum	Amasya
	2008	17,96%	30,06%	25,87%	26,01%
2009	30,63%	29,44%	27,95%	26,40%	
2010	16,21%	34,85%	29,92%	18,84%	
2011	15,31%	31,88%	29,57%	20,45%	
2012	15,23%	28,68%	23,87%	24,07%	
2013	12,19%	32,74%	17,09%	4,95%	
2014	12,09%	28,40%	5,36%	5,61%	

	2015	19,40%	29,38%	40,53%	5,52%
	2016	16,72%	23,18%	2,92%	8,56%
	2017	13,21%	24,90%	3,92%	11,79%

Kaynak: TÜİK, 2021

Tablo 4.29’da Tr83 illerinde suça sürüklenen çocuklar içinde ilköğretim mezunu olanların payları gösterilmiştir. Tabloya göre 2017 yılı itibariyle en fazla pay Çorum iline aittir. En az pay Tokat iline ait iken Samsun ve Amasya illerinin payları birbirlerine oldukça yakındır. 2008- 2017 yılları arasındaki pay oranlarına bakıldığında her ilde suça sürüklenen çocuklar içinde ilköğretim mezunu olanların pay oranlarında düşüş yaşandığı görülmektedir (TÜİK,2021).

Tablo 4. 29. Tr83 İllerinde Suça Sürüklenen Çocuklar İçinde İlköğretim Mezunu Olanların Payları

	Yıllar	Samsun	Tokat	Çorum	Amasya
İlköğretim Mezunu	2008	22,92%	29,86%	34,29%	16,18%
	2009	29,58%	33,06%	32,61%	22,37%
	2010	22,47%	24,13%	28,91%	20,71%
	2011	33,63%	21,35%	30,74%	25,77%
	2012	25,27%	21,16%	29,77%	23,91%
	2013	11,50%	6,93%	6,79%	40,37%
	2014	9,65%	3,86%	4,64%	36,89%
	2015	8,45%	4,99%	27,68%	2,88%
	2016	11,31%	5,39%	12,25%	28,47%
	2017	6,61%	3,49%	13,02%	6,95%

Kaynak: TÜİK, 2021

Tablo 4.30’da suça sürüklenen çocuklar içinde lise öğrencisi olanların payları gösterilmiştir. Tabloya bakıldığında pay oranlarının okuma yazma bilmeyen, ilköğretim öğrencisi ve ilköğretim mezunu öğrencilerinin aldığı paylardan daha yüksek olduğu görülmektedir. 2017 yılı itibariyle suça sürüklenen çocuklar içinde lise öğrencisi olanların payı en yüksek Amasya iline aittir. Bunu Tokat ili ve Çorum ili takip ederken en az payın Samsun iline ait olduğu görülmektedir. Tablo verileri incelendiğinde Tr83 kapsamındaki tüm illerde suça sürüklenen çocuklar içinde lise öğrencisi olanların paylarında artış yaşandığı ve 2017 yılındaki pay oranlarının 2008 yılından daha fazla olduğu görülmektedir (TÜİK, 2021).

Tablo 4.30. Tr83 İllerinde Suça Sürüklenen Çocuklar İçinde Lise Öğrencisi Olanların Payları

Lise Öğrencisi	Yıllar	Samsun	Tokat	Çorum	Amasya
	2008	20,63%	25,45%	20,32%	35,84%
2009	23,83%	29,44%	25,29%	30,65%	
2010	38,18%	21,98%	27,90%	41,60%	
2011	31,51%	29,62%	25,53%	35,17%	
2012	27,73%	27,90%	33,42%	34,09%	
2013	24,92%	29,61%	31,64%	50,28%	
2014	28,21%	44,16%	34,54%	49,01%	
2015	34,08%	44,02%	21,13%	59,23%	
2016	34,91%	44,61%	42,71%	55,56%	
2017	36,33%	48,41%	43,43%	53,05%	

Kaynak: TÜİK, 2021

Tablo 4.31’de Tr83 illerinde suça sürüklenen çocuklar içinde lise mezunu olanların pay oranları gösterilmiştir. Tabloya göre 2017 yılında en yüksek pay oranı Amasya iline aittir. Daha sonra en yüksek pay Tokat iline ve Çroum iline ait iken en az pay Samsun iline aittir. Tablodaki tüm illerde 2009 ve 2014 yılları arasında pay oranlarında düşüş yaşanmıştır. Ancak 2014 yılından sonra pay oranlarında tekrar artış olduğu göze çarpmaktadır. Yine de bu artış sonucunda gerçekleşen pay oranları 2017 yılına bakıldığında 2008 yılındaki pay oranlarından azdır (TÜİK, 2021).

Tablo 4. 31. Tr83 İllerinde Suça Sürüklenen Çocuklar İçinde Lise Mezunu Olanların Payları

Lise Mezunu	Yıllar	Samsun	Tokat	Çorum	Amasya
	2008	2,96%	3,61%	2,38%	5,49%
2009	1,06%	2,02%	0,50%	1,34%	
2010	0,84%	0,27%	1,01%	0,75%	
2011	0,82%	0,15%	0,53%	0,61%	
2012	0,40%	1,10%	0,38%	0,97%	
2013	0,41%	1,68%	1,21%	0,92%	
2014	0,50%	0,86%	0,21%	0,90%	
2015	0,59%	0,93%	1,35%	1,44%	
2016	1,46%	3,26%	4,43%	5,56%	
2017	1,30%	2,59%	1,73%	4,21%	

Kaynak: TÜİK, 2021

5.SONUÇ

Suç kavramı literatürde bir çok araştırmacı, yazar ve bilim insanı tarafından ele alınmıştır. Suç kavramı için tek bir ifade bulunmamaktadır. Ancak tanımlamalarda geçen ortak ifadeler “sapma davranış”, “cezai yaptırım gerektiren eylem” şeklindedir. Suç kavramı ile ilgili araştırmalara bir bütün olarak bakıldığında, önemle üzerinde durulan iki kavram olduğu görülür. Birincisi suçu önlemeye yönelik tedbir ve erken tanı çabaları, ikincisi suçun ortaya çıkışındaki ilk belirtilerin çocuklukta görüldüğü düşüncesiyle çocuk suçluluğu araştırmalarıdır (Erkan, ve Erdoğan, 2006).

Suç ve suçluluk, insanlığın var oluşundan günümüze kadar devam gelen ve devan edecek olan kavramlardır. Suç davranışını konu alan araştırmalarda suç üzerine teoriler yer almaktadır. Çalışmada değinilen bu teoriler bireysel suç teorileri, psikolojik suç teorileri, sosyolojik suç teorileri olarak başlıklandırılmıştır.

Bireysel suç teorileri klasik ekol, neo- klasik ekol, pozitif ekol ve coğrafi ekol başlığı altında dörde ayrılmaktadır. Klasik ekol suça bilimsel kuramları kazandırmıştır. Bu ekole göre suç işleyen bireyler rasyoneldirler. Ekolün en önemli temsilcisi Cesare Beccaria’dır. Beccaria’nın 1764 yılında yazdığı Suçlar ve Cezalar Hakkında isimli eseri günümüz ceza hukukun temelini oluşturmuştur. Neo- klasik ekol, suç teorileri hakkında klasik okul ile aynı fikirleri benimsemektedir. Ancak klasik okuldan farklı olarak burada bireylerin rasyonelliğinin bir sınırı vardır. Ekolün en önemli temsilcilerinden olan Clarke ve Cornish’in görüşlerine göre bireyler suç işlerken rasyonellikleri sınırsız değildir yani suç işleme esnasında birey mutlaka bilgi, zaman ve yetenek gibi sınırlara takılmaktadırlar. Pozitif ekole göre bireyler kendi iradeleri ile suç işlemezler. Suç ile ilgili olan genler ailelerden bireylere aktarılmaktadır. Ancak sadece gen aktarımı bireyin suça itilmesine sebep olmaz. Sosyolojik ve psikolojik etkiler bireyde var olan suç genlerini ortaya çıkararak suçun işlenmesine sebep olmaktadır (Topçuoğlu, 2014). Coğrafi ekol görüşünün suç araştırmalarında ise bireyin suç davranışları incelenirken coğrafi konum ve iklim tipleri dikkate alınarak mevsimlerin suç işleme üzerindeki etkisine değinilmektedir. (Burkay, 2008: 5).

Suçun psikolojik yaklaşımlarında suç işlemiş ve suç işlememiş bireyler arasındaki psikolojik farklılıkların var olduğu düşünülerek araştırmalar bu çerçevede yapılmıştır. Yaklaşımın öncülerinde biri olan Schmallegger’e göre suç, bireydeki

patolojik ve zihinsel süreçler sonucunda oluşmaktadır. Özellikle bu süreç çocukluk evresinde ortaya çıkmaktadır. Psikolojik yaklaşımın bir diğer öncüsü August Aichorn psikanaliz teknikleri ile suç davranışı üzerinde araştırma yapan ilk bilim insanıdır. Ona göre doğuştan asosyal olan bireyler toplum içine girdiğinde bu yeni ortama ayak uyduramayarak kendi “haz evresi”nden çıkar ve “gerçeklik evresi”ne geçiş yapar. Bu durum bireyi suç işlemeye teşvik eder (Durmaz, 2005).

Suçun sosyolojik açıdan ele alınması 19. YY’a kadar uzanmaktadır. Sosyolojik teorilere göre asıl suçlu bireyin içinde bulunduğu toplumdur (İçli, 2019). Sosyal yapı teorileri, alt kültür teorisi, sosyal öğrenme teorisi, kontrol teorileri gibi çeşitli sosyolojik teoriler suçun sebeplerini ve neden meydana geldiğini farklı bakış açıları ile incelemektedirler.

Suçta ekonomik yaklaşımlarda suç, iktisadi faaliyetlerden farklı kabul edilmemekte olup suçun kar,fayda güdüsüyle gerçekleştirildiği savunulmaktadır. Buradaki ekonomik modeller geleneksel ekonomik model ve fayda teorisi ve risk analizi olarak ikiye ayrılmaktadır.

Teorilerin sonuca ulaşabilmesi toplumların politik düzenleri, sosyoekonomik, sosyokültürel, hukuk kanunları gibi değişkenler çerçevesinde irdelenmektedir. Suçun çok yönlü ve sürekli devamlılığı olan bir sorun olması toplumlar arasında önem arz etmektedir. Suçun bu karmaşık ve çok yönlü yapısında nedensellik de önem arz etmektedir fakat suçun meydana gelişinde yöneliş, eğilim, önleyici hususları teoriler tarafından da benimsenirse söz konusu teorilerde faydalılık artacaktır.

İktisadi işsizlik, gelir dağılımı eşitsizliği, yoksulluk, nüfus yoğunluğu, göç gibi değişkenler suçu etkilemektedir. Suçun çok yönlü olgu oluşu, ekonomik yaklaşımlarda da karşımıza çıkmakta her suç eylemi gerçekleştiğinde etkili olduğu savunulan değişkenlerin etkisini tam netlikte ifade etmek çoğu zaman mümkün olmamaktadır. Temelinde ekonomik yoksunluk olan suç türlerinde istatistiki verilerin diğer suç türlerine oranla fazla olması dikkat çekmektedir.

Çocuk suçluluğunun psikolojik ve sosyolojik açıdan nedenlerinin bilinmesi, çocukların ihtiyaçları için suç işlemesi noktasında ihtiyaçlarının karşılanması suça eğilimini azaltmak ya da suçtan uzak tutmak adına çalışmalar yapılmalıdır.

Çocuk kavramı, toplumların kültürleri, geçmişleri, coğrafi konumları, sahip oldukları hukuk normlarına göre farklılıklar göstermektedir. İkamet edilen bölgede

hâkim olan toplum anlayışı, ailevi yapı, ekonomik ve beşeri sistem çocuğun toplumdaki konumunu belirlerken değişiklik gösterecektir. Çocuk kavramını tanımlamak için kullanılan parametrelerin ülkeden ülkeye değişiklik göstermesi genel geçer bir çocuk kavramının oluşmasını engellemiştir. Dünyada çocuk suçluluğu başlığı altında ülkeler bazında ceza ehliyet yaşı ülkelere göre değişiklik göstermektedir. Oklahoma (ABD), Belize, Gana, Hindistan, İrlanda, Liechtenstein, Malawi, Nijerya, Papua Yeni Gine, Singapur, Güney Afrika Cumhuriyeti, Pakistan, Sudan, Ürdün, Tanzania, Hong Kong ülkelerinde ceza ehliyet yaşı 7'dir. Bu yaş eleştirilebilecek bir yaştır. Çocukların gelişim sürecinin tamamlanmamış olması, suça yönlendirilmeye çok açık olması, henüz bilinçlenmemiş olmaları, iyi ile kötü ayrımını yapamıyor olmaları çocuklara verilen cezaların psikolojik ve fiziksel yönüyle ağır gelecektir.

2018 yılı itibariyle Avrupa'da çocuk suçlu sayısının en fazla olduğu ülke Almanya'dır. Almanya'yı Fransa ve İtalya takip etmektedir (WB, 2021). Söz konusu Avrupa ülkelerinde genellikle suça karışan çocuğun cezalandırılması düşüncesinin aksine çocuğa eğitim verilmesi gerektiği görüşü hakimdir (Akyel, 2017).

Türkiye'de çocuk suçluluğu üzerine ilk kez 1930 yılında araştırma yapılmıştır. Adalet Bakanlığı tarafından desteklenen bu araştırma çocuk doktoru Hilmi A. Malik tarafından, cezaevlerinde yatan 732 çocuk üzerinde yapılmıştır. 1943 yılında Doç. Dr. Sulhi Dönmezer başkanlığında yapılan ikinci araştırmaya 124 hükümlü çocuk dahil edilmiştir. Söz konusu araştırmaların sonucunda çocukların suç ile olan bağlarını koparmak için sosyal ve ekonomik politikaların gerekliliği ortaya konmuştur.

Türkiye'de ilk çocuk mahkemesi 1987 yılında kurulmuştur. Mahkemelerde kabul gören en önemli kaynak ise 14 Ekim 1990 tarihli Çocuk Hakları Sözleşmesi'dir. Bu sözleşme doğrultusunda Türkiye'de çocukların suçtan korunması ve suçlu çocukların topluma kazandırılması amaçlanmaktadır (Yavuzer, 1996). 15 Temmuz 2005 tarihli 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre Türkiye'de 18 yaşını doldurmamış olan kişiler çocuk kabul edilmektedir (İçli, 2009). Yani 18 yaş altında suç işleyen bireyler çocuk suçlu olarak tanımlanmaktadır. Türk Ceza Kanunu'na göre 12 yaşını doldurmamış çocukların ceza sorumluluğu yoktur fakat söz konusu çocuklar üzerinde güvenlik önlemleri alınmaktadır. 12- 15 yaş aralığında olan çocukların ceza almasında dikkat edilecek husus çocuğun davranışlarını kontrol

edebilme yetisine sahip olması ve suçun hukuki sonuçlarını kavrayabiliyor olmasıdır. Eğer bu durum mümkün değilse çocuğun ceza ehliyeti bulunmamaktadır. Aksi durumda ise çocuğa verilecek hapis cezası 7 yıldan fazla olamaz. 15- 18 yaş aralığında olan çocuk suçluların hapis cezalarının üçte biri şeklinde indirim uygulanmakta ve ceza en fazla 12 yıl olmaktadır (Artuk ve Caner, 2002).

Türkiye’de suça sürüklenen çocuklar için alınan koruyucu ve destekleyici tedbirler; danışmanlık tedbiri, eğitim tedbiri, bakım tedbiri, sağlık tedbiri ve barınma tedbiri şeklindedir. Bu tedbirlerin uygulanması hakkında görevli sorumlu olan kurumlar; sosyal rehabilitasyon hizmetleri daire başkanlığı, çocuk destek merkezleri, ceza ve tevkif evleri genel müdürlüğü, çocuk ve ergen madde bağımlılığı tedavi merkezi, emniyet genel müdürlüğü, jandarma genel komutanlığı, çocuk mahkemeleri, çocuk eğitim evleri ve barolardaki çocuk hakları merkez ve komisyonlarıdır (Türkiye’de Risk Altındaki Çocuklar Raporu, 2019).

Türkiye’de 2019 yılı itibariyle çocuk nüfus sayısı 22.876.798’dir (TÜİK, 2021). Özellikle son beş yılda yabancı uyruklu çocuk sayısında artış yaşanmıştır. Bu artışın sebebi Türkiye’nin güneydoğusunda yer alan ülkelerde yaşanan çatışmalar ve bunun sonucunda ortaya çıkan göçtür. Bu çocukların sayısı 2019 yılı itibariyle 330.637’dir (TÜİK, 2021). Türkiye’de 2018 yılında hane halkında hiçbir çalışanı olmayan evde yaşayan çocukların toplam çocuk nüfusu içindeki payı %19,1’dir. 2019 yılı itibariyle Türkiye’deki çocuk istihdamı kız çocuklarda 6- 14 yaş aralığında %1,5 iken 15- 17 yaş aralığında %9,4’dir. Erkek çocuklarda ise 6- 14 yaş aralığında %1,5 iken 15- 17 yaş aralığında %21,7’dir (TÜİK, 2021). 2019 yılında kız çocukları %58,3 erkek çocukları ise %48 ile en fazla hizmetler sektöründe istihdam edilmektedir. Kız çocukları %16,4 ile en az sanayi sektöründe istihdam edilirken erkek çocukları %21 ile en az tarım sektöründe istihdam edilmektedir (TÜİK, 2021).

Türkiye’de çocuklar 2020 yılında 170.961 ile en fazla mağdur durumunda güvenlik birimlerine getirilmiş veya gelmişlerdir. Bu durumu 114.038 kişi ile suça sürüklenen çocukların güvenlik birimlerine gelme veya getirilmesi durumu takip etmektedir. En az gelme veya getirilme durumu çocuğun bilgisine başvurmak amacıyla 58.744 kişidir (TÜİK, 2021). Aynı yıl erkek çocuklarının suça sürüklenme yaşının 68.579 kişi ile en fazla 15- 17 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Kız çocuklarında da 11.096 kişi ile aynı durum söz konusudur (TÜİK, 2021). Suça

sürüklenen çocukların eğitim durumları incelendiğinde 2017 yılında en fazla suç işleyen çocukların ilköğretim mezunu oldukları görülmektedir (TÜİK, 2021).

Araştırmanın amacı doğrultusunda çocukların işledikleri suçları ekonomik kaynaklı suçlar ve diğer suçlar şeklinde ikiye ayırmak doğru olacaktır. Bu doğrultuda ekonomik nedenli suçlar başlığı altında; hırsızlık, dolandırıcılık, yağma (gasp), mala zarar verme, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak satmak, satın almak suçları yer almaktadır. 2020 yılı itibariyle ekonomik nedenli suç işleyen çocukların toplam sayısı 41.403'tür. Bu sayı içinde hırsızlık 34.809 kişi ile %84,07'lik bir paya sahiptir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak satmak satın almak suçu işleyen çocukların sayısı 5.718 kişi ile %13,81'lik bir paya sahiptir. Ekonomik nedenli suç türleri içinde en az paya sahip suç türü 580 kişi ile %1,40'lık pay alan dolandırıcılık suçudur (TÜİK, 2021). İller bazında yayınlanan TÜİK verilerinde Samsun ilinde 474 çocuk, Tokat ilinde 249 çocuk, Çorum ilinde 104 çocuk ve Amasya ilinde 70 çocuk 2017 yılında hırsızlık suçunu işlemiştir. Bu bağlamda çocuklar arasında işledikleri suç türlerini ekonomik nedenli olarak tasnif ettiğimizde "hırsızlık" suçu en fazla işlenen ekonomik nedenli suçtur (TÜİK, 2021).

Çalışmada TR83 bölgesi kapsamına giren Samsun, Amasya, Tokat ve Çorum illerinin suça sürüklenen çocuk istatistikleri detaylı biçimde ele alınmıştır. Buna göre 2020 yılı itibariyle en fazla çocuk nüfusuna sahip olan TR83 ili 325.880 çocuk ile Samsun ilidir. En az çocuk nüfusuna sahip olan il ise 74.378 çocuk ile Amasya'dır (TÜİK, 2020). 2017 yılı itibariyle güvenlik birimlerine gelme veya getirilme durumu Samsun ilinde en çok 3653 çocuk ile mağdur olma durumudur. Aynı yıl Tokat ilinde de en fazla güvenlik birimine gelme veya getirilme durumu 1980 çocuk ile mağdur olma durumudur. Çorum ilinde 1628, Amasya ilinde 1038 çocuk ile güvenlik birimlerine gelme veya getirilme durumu yine çocuğun mağdur olma durumudur. Güvenlik birimlerine gelme veya getirilme durumu en az Samsun ilinde 30 çocuk ile kabahat işleme durumu, Tokat ilinde 19 çocuk ile kabahat işleme durumu, Çorum ilinde 81 çocuk ile bilgisine başvurulma durumu, Amasya ilinde 6 çocuk ile bilgisine başvurma durumudur (TÜİK, 2021).

Suçta sürüklenen çocukların eğitim durumları incelendiğinde 2017 yılı itibariyle Samsun'da suça sürüklenen çocukların en az okuma yazma bilmeyenlerden oluştuğu, en fazla ise "diğer" eğitim durumundaki çocukların suç işlediği görülmektedir. 2017 yılında Tokat ilinde en az okuma yazma bilmeyen çocuklar suça sürüklenirken en

fazla ilköğretim öğrencisi çocuklar suçta sürüklenmektedir. Aynı yıl Çorum ilinde yine en az okuma yazma bilmeyen çocuklar suçta sürüklenirken en fazla lise öğrencisi çocuklar suçta sürüklenmektedir. Amasya ilinde ise en az lise mezunu çocuklar suçta sürüklenirken en fazla lise öğrencisi çocuklar suçta sürüklenmektedir (TÜİK, 2021).

2008 yılında Samsun ilinde ekonomik nedenli suç işleyen çocuk sayısı 378 iken 2017 yılı itibariyle 799'dur. Bu sayı içinde en fazla pay %59 ile hırsızlık suçuna aittir. Bu suçta %19 ile uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak satmak satın almak suçta, %18 ile mala zarar verme suçta takip etmektedir 2008- 2017 yılları arasında hırsızlık suçunun payı %75'den %59'a düşmüş, yağma suçunun payı %5'ten %2,5'e düşmüş, mala zarar verme suçunun payı %16'dan %18'e yükselmiş, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak satmak satın almak suçunun payı ise %3'ten %19'a yükselmiştir. (TÜİK, 2021). İŞKUR verilerine göre 2008 yılında Samsun ilinde kayıtlı işsiz sayısı 16.825 kişi, 2017 yılında ise 46.078 kişidir (İŞKUR, 2021). Rakamlar karşılaştırıldığında çocukların yaşadığı hanedeki işsizlik ile ekonomik nedenli suçların toplam rakamları arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. İşsizlik artışı ile hırsızlık ve yağma suçta arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

2008 yılında Tokat ilinde ekonomik nedenli suç işleyen çocuk sayısı 181 iken 2017 yılında bu sayı 331'e çıkmıştır. 2017 yılında bu sayı içinde en fazla pay %75,32 ile hırsızlık suçuna aittir. Bu suçta %17,22 ile mala zarar verme, %5,74 ile uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak satmak satın almak suçları takip etmektedir. 2008-2017 yılları arasında hırsızlık suçunun payı %76'dan %75'e düşmüş, yağma suçunun payı %9,94'ten %0,91'e düşmüş, mala zarar verme suçunun payı %12,15'ten %17,22'ye yükselmiş, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak satmak satın almak suçunun payı %1,66'dan %5,74'e yükselmiştir. (TÜİK, 2021). İŞKUR verilerine göre 2008 yılında Tokat ilinde kayıtlı işsiz sayısı 16.254 kişi, 2017 yılında ise 18.841 kişidir (İŞKUR, 2021). Rakamlar karşılaştırıldığında çocukların yaşadığı hanedeki işsizlik ile ekonomik nedenli suçların toplam rakamlarındaki artış arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. İşsizlik ile hırsızlık suçta ve yağma suçta arasında negatif yönlü bir ilişki görülmektedir.

2008 yılında Çorum ilinde ekonomik nedenli suç işleyen çocuk sayısı 178'dir. 2017 yılında ise bu sayı 212'ye ulaşmıştır. 2017 yılında söz konusu sayı içinde en

fazla pay %49,06 ile hırsızlık suçudur. Bunu %32 ile mala zarar verme, %23 ile uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak satmak satın almak suçu takip etmektedir. 2008- 2017 yılları arasında hırsızlık suçunun payı %81'den %49'a düşmüş, yağma suçunun payı %6,74'ten %5,66'ya düşmüş, mala zarar verme suçunun payı %11'den %32,55'e yükselmiş, uyuşturucu veya uyarıcı madde satmak satın almak suçunun payı ise %1,17'den %10,85'e yükselmiştir. (TÜİK, 2021). İŞKUR verilerine göre 2008 yılında Çorum ilinde kayıtlı işsiz sayısı 16.101 kişi iken 2017 yılında kayıtlı işsiz sayısı 18.085'dir (İŞKUR, 2021). Rakamlar karşılaştırıldığında Çorum ilinde yıllar içinde hırsızlık ve yağma suçu hariç diğer tüm suçlarda çocuğun yaşadığı hanedeki işsizlik ile ekonomik nedenli suç artışı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu söylenebilir.

2008 yılında Amasya ilinde ekonomik nedenli suç işleyen çocuk sayısı 124 iken, 2017 yılında 109'dur. 2017 yılı itibariyle söz konusu sayı içinde en fazla pay %64,22 ile hırsızlık suçuna aittir. Bunu %17,43 ile mala zarar verme, %15,60 ile uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak satmak satın almak suçu takip etmektedir. 2008- 2017 yılları arasında hırsızlık suçunun payı %79'dan %64'e düşmüş , yağma suçunun payı %5,65'ten %2,75'e düşmüş, mala zarar verme suçunun payı %15,32'den %17,73'e yükselmiş, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak satmak ve satın alma suçunun payı ise %9,49'dan %15,60'a yükselmiştir. (TÜİK, 2021). İŞKUR verilerine göre 2012 yılında Amasya ilinde kayıtlı işsiz sayısı 9.391 iken 2017 yılında bu rakam 11.317 kişiye yükselmiştir (İŞKUR, 2021). Rakamlar incelendiğinde çocukların yaşadığı hanedeki işsizlik ile ekonomik nedenli suçların toplam rakamlarındaki artış arasında negatifyönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Suça sürüklenen çocukların hırsızlık ve yağma suçları ile çocukların yaşadıkları hanedeki işsizlik arasında negatif yönlü bir ilişki görülmekte iken, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak satmak satın almak suçu ile pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

TR83 bölgesindeki illeri kapsayan hesaplamalarda gini katsayısı ve p80/p20 oranı bölgedeki gelir dağılımı hakkında bilgi vermektedir. 2014 yılında bölgenin gini katsayısı 0,33 iken hanehalkı kullanılabilir gelire göre p80/p20 oranı 5,61'dir. 2017 yılında gini katsayısı 0,37 iken hanehalkı kullanılabilir gelire göre p80/p20 oranı 6,60 olmuştur (TÜİK, 2021). Buna göre gelir dağılımının belirtildiği rakamlar ile TR83 kapsamındaki tüm illerde hırsızlık ve yağma suçları arasında negatif yönlü,

mala zarar verme ve uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak satmak satın almak suçları arasında pozitif yönlü ilişki gözlemlenmiştir.

Tüm veriler dikkate alındığında suç işleyen çocuk sayısının eğitim durumu, cinsiyet, nüfusa göre değişiklik gösterdiği görülmektedir. TR 83 bölgesi kapsamına giren iller arasında Samsun ili en gelişmiş il durumunda olmasına rağmen en fazla çocuk nüfusuna sahip olmasından dolayı 2017 yılı itibariyle çocuk suçlular tarafından en fazla ekonomik nedenli suç işlenen il olmuştur. Samsun'dan sonra sırasıyla Tokat, Çorum illerinde çocuk nüfusu fazla iken en az çocuk nüfusuna sahip olan il Amasya'dır. Buna paralel olarak çocuk suçluların işlediği ekonomik nedenli suçların Samsun'dan sonra en yüksek Tokat sonra Çorum en son Amasya illerinde olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, R., (2015). *Yoksulluk ve Suç: Doğrusal Olmayan Bir İlişki*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 25(1), 251-266.
- Altıparmak, A., Demir.D., & Taşkın, D., (2011). *Tr83 Düzey2 İstatistikî bölge biriminde sosyal ve Ekonomik Gelişmeler*. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 3(2),89-97
- Akpınar, T., Çiner,C.U., & Fişek, A.G., (2008). *Çocuk Suçluluğu'nda Öncü Çalışmalar ve İki Doktora Tezi*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,57(2),6-18.
- Akpınar, İ. (2018). *Suç olgusu, suç teorileri ve kadın suçluluğu: Kayseri örneği*. (Yüksek Lisans Tezi) Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde
- Akyel, M. A., (2017). *Fransa çocuk adalet sisteminin idari yapısı*.
- Artuk, E. M., ve Caner A.Y., (2002). *Ceza hukuku genel hükümler*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Askay, M. (2017). *Çocuklarda ceza sorumluluğunun değerlendirilmesi*. Klinik Tıp Aile Hekimliği. 9(4). 15-18.
- Ata, A., Y., (2011). *Ücretler, işsizlik ve suç arasındaki ilişki: Yatay-kesit analizi*. Çalışma ve Toplum, 4(31), 113-134.
- Aydın,M,S.,Kaya,H.,ve Sezer,O.,(2017). *Transfer Harcamalarının Gelir Dağılımında Adaleti Sağlamadaki Rolü*
- Ayhan, İ., & Çubukçu, K. M. (2007). *Suç Ve Kent İlişkisine Ampirik Bakış: Literatür Taraması*. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (5), 30-55.
- Aytekin, & Dikkaya, M., ,(2020) İ. *İktisadi Büyüme İşsizlik Ve Suç Arasında Nedensellik İlişkisi: Türkiye Örneği*. Ekonomi İşletme Siyaset Ve Uluslararası İlişkiler Dergisi, 6(2), 261-274.
- Bağış, R. C. (2019). *Çocukları suça sürükleyen çevresel nedenler: sosyal bağ ve sosyal öğrenme teorileri ışığında bir değerlendirme*. Humanitas-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi. 7(14). 203-221.
- Bakırtaş., İ., & Ünver, M., (2008). *Suçun Ekonomik Analizi: Genel Bir Değerlendirme*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (20).
- Beccaria,C. (2016). *Suçlar ve Cezalar Hakkında*.Sami Selçuk (çev.), Ankara: İmge Kitabevi.
- Burkay, S., (2008). *Teorik çerçevede suç*. ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar, (2), 4.
- Cömert, Ö., (2018). *Mükerrer Çocuk Suçluluğu:" Bitlis İli Örneği"/Repeated Juvenile Delinquency:" A Case Of Bitlis"*.
- Cömertler, N. ve Kar, M., (2007). *"Türkiye'de Suç Oranının Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri: Yatay Kesit Analizi"*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 62(2), 1-17.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), (2006), *Çocuk İşçiliğine Hayır Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi İçin Zamana Bağlı Politika ve Program Çerçevesi*, Ankara: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yayını.
- Çakmak, C., (2015). *Suçun Belirleyicileri Olarak Başlıca Ekonomik Risk Faktörleri*. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15(4), 125-184.

- Çapar, U., & Yayla, N., (2020). *Suç-Gelir Dağılımı İlişkisinde Mekansallığın Etkisi: Türkiye’de İBBS 2 Düzey Bölgeleri İçin Bir Analiz*. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 11(3).
- Demirbaş., T., (2001). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Demirel, P., (2017). *Yetişkin Suçluluğuna Neden Olan Sosyoekonomik Faktörler*.
- Dolu,O.,(2010).*Suç Teorileri Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji*, Ankara:Seçkin Yayınevi.
- Dönmezer, S., (1994). *Kriminoloji*. İstanbul: Filiz Yayınları.
- Durusoy, S., Köse., S., ve Karadeniz, O., (2008). *Başlıca Sosyo Ekonomik Sorunlar Suçun Belirleyicisi Olabilir Mi? Türkiye’de İller Arası Bir Analiz*. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 7(23), 172-203.
- Dursun, H. (2005). *Ekonomik suçlar ve Türkiye’deki sürdürülebilir kalkınmaya etkileri*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 58, 215-245.
- Durmaz, Ş., (2005). *Bilişim suçlarının sosyolojik analizi*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetim Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Dündar, Ö. & Kesbiç, C. Y., (2017). *İşsizlik ve Suç Arasındaki İlişkiye Teorik Bir Bakış. Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 327-348.
- Dündar, Ö., & Kesbiç, C.Y., (2020). *Malvarlığına Karşı İşlenen Suçların Suç Teorilerine Göre Mekansal Analizi*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23(44), 911-936.
- Erbuğa, G. S. (2020). *Durumsal Suç Önleme Yaklaşımı Çerçevesinde Beyaz Yakalı Suçların Önlenmesi*. İzmir İktisat Dergisi , 35 (3) , 593-609 . DOI: 10.24988/ije.201935311
- Erdoğan, F., (2010). *Kanunla İhtilafa Düşmüş Çocuklar ve Çocuk Suçluluğuna Etki Eden Sosyo-Ekonomik Faktörler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Erkan, R., & Erdoğan, Ö. G. M. Y. (2006). *Göç ve çocuk suçluluğu*. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 9(9), 79-90.
- Erükçü Akbaş,G., Karataş, K.& Gülhan Orhan, M.(2020).Ankara’da Çocuk Suçluluğu:Emniyet Çocuk Şubeye Gelen Olgular Üzerinden Bir Değerlendirme.Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi,21(1).
- Fidan, F., (2004). “*Çalışan Çocuk Olgusuna Sosyo- Psikolojik Bakış*” . Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 4 (1), ss. 30-49.
- Filiztekin, A., (2013). *Türkiye’de suç ve emek piyasası ilişkisi*.
- Gevrekci, A. Ö., & Çırakoğlu, O. C. (2017). *Suçluluk ve utanç duyguları üzerine kavramsal, nöropsikolojik ve psikopatolojik bir derleme*. Türk Psikoloji Yazıları, 89-105.
- Gökçe, D. H. (2021).*Suç ve İktisat: Oyun Teorisi Yaklaşımı*. Ankara Seçkin Yayıncılık
- Gökulu, G. (2019). *Suç Kuramları: Biyolojik Ve Psikolojik Yaklaşımlar: Eleştirel Bir Değerlendirme*. Social Sciences, 14(4), 1471-1488
- Güçlü, İ., ve Akbaş, H. (2016). *Suç Sosyolojisi: Kavram,Teori, Uygulama*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gümüş,E.,(2019).*Suç ve Ceza Ekonomisine Giriş.Kriminoloji ve İktisat*.Sobiad Hukuk ve İktisat Araştırmaları Yayınları,
- Güvel, E.A. (2004), *Suç ve Ceza Ekonomisi*, Ankara: Roma Yayınları, 1. Baskı,

- Aktan, C.C. & Güvel, E. A., (2019). *Kriminoloji Ve İktisat Suç Ve Ceza İktisadi*.
- Hekim, H., & Gül, Z. (2019). *Suç ve suçla mücadelenin ekonomik analizi*. Kriminoloji Ve İktisat, 104.
- İçli, G., T., (2004). *Kriminoloji*. Ankara: Martı Kitap.
- İçli, G., T., (2019). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kamer, V. K. (2013). *Çocukların suça sürüklenmesine neden olan faktörler ile ilgili sosyolojik teoriler*. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, (12), 219-238.
- Kaner, S. (1992). *Suçluluğu Açıklayan Yaklaşımlar*. Ankara: University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES), 25(2), 473-496.
- Karabulut, T., (2006). *Türkiye'de Kişisel Gelir Dağılımı Araştırmalarının Analizi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 9(1-2), 21-36.
- Karakartal., D.(2020). *Uyuşturucu Madde Kullanımı ve Suç İlişkisi*. Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi, 6(14), 614-617
- Kızmaz., Z., (2005). *Sosyolojik suç kuramlarının suç olgusunu açıklama potansiyelleri üzerine bir değerlendirme*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Aralık. Cilt : 29 No: 2 149-174.
- Kızmaz, Z., (2018). Suriyeli sığınmacılar: güvenlik kaygıları ve suç. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 392-431.
- Kocadaş, B. (2007). *Düşük Sosyo-Ekonomik Yapı Suç İlişkisi: Malatya'da Çocuk Suçluluğu*. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 10(1), 157-186.
- Konuk, G., (2019). *Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Çocuk Hakları Ve Çocuk Suçluluğu* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey).
- Kunt, V. Y. (2003). *Suç Ve Çocuk* (Doctoral Dissertation, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler).
- Mahmutoğlu, F., S., (2003). *Ekonomik suçlar bağlamında kredi hukukundan kaynaklanan suç ve idari suçlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Öcal, S. A. F. M., (2011). *Ekonomik Suçlar ve Kriz*. Political Economy, Crisis & Development, 135.
- Öter, A., (2005). *Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri: Antalya Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özalp A., (2015). *Çocuk Suçluluğu, Dezavantajlı Gruplar ve Sosyal Bilgiler*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Özçelik, Ö., (2006). *Balıkesir Merkez İlçe'sinin suç haritası* (Master's thesis, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Polat, O., (2004). *Kriminoloji ve Kriminalistik Üzerine Notlar*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı
- Sankır, H. (2014). *Gençlerin Sapmış ve Suçlu Davranışlara Yönelmelerinde Benlik Saygısının Etkisi*: Lise 11. Sınıf Örneği, Turkish Studies, 9/2: 1311-1333
- Selçuk, S., (2014). *Suç, suçun öz nitelikleri ve tanımı*. In Prof. Dr. Feridun Yenisey'e armağan (Vol. 1, pp. 85-106). Beta Yayınevi
- Serter, G. (2013). *Şikago Okulu kent kuramı: Kentsel ekolojik kuram*. Planlama Dergisi, 23(2), 67-76.

- Sevim, Y. ve Soyaslan, Y., (2009). *Hırsızlık Suçu Faillerinin Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikleri Elazığ Örneği*, Polis Bilimleri Dergisi Cilt.11, Sayı. 3, Syf.23-42, Ankara.
- THE WORLD BANK <https://databank.worldbank.org/source/population-estimates-and-projections>
- Tunçcan, N., (2000). *Çocuk işçiliği: nedenleri, boyutları ve küreselleşen dünyadaki konumu*. In Journal of Social Policy Conferences.
- Tartar, G. (1993). *Metropolitan alanda çocuk suçluluğu istanbul çevresinde yapılmış bir inceleme*. Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı Genel Sosyoloji Ve Metodoloji Programı. İstanbul
- Taşgın, S. (2014). *Suç Anlamada Kriminolojik Ekolojik Teorinin Bronfenbrenner'in Ekolojik Teorisi İle Birlikte Olası Kullanımı*. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 17(1), 130-157.
- Turgutlu., T., ve Pazarlıoğlu, M., V., (2007). “*Gelir, İşsizlik ve Suç: Türkiye Üzerine Bir İnceleme.*” Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 44, 63-70.
- TÜİK. (2021). İşgücü İstatistikleri. 03 09, 2021 tarihinde TÜİK Merkezi Dağıtım Sistemi: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=98&locale=tr> adresinden alındı
- TÜİK. (2021).Suça Sürüklenen Çocuk İstatistikleri. 10 09, 2021 tarihinde TÜİK Merkezi Dağıtım Sistemi: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=98&locale=tr> adresinden alındı
- TÜİK. (2021).Çocuk Nüfus Sayıları. 12 08, 2021 tarihinde TÜİK Merkezi Dağıtım Sistemi: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=98&locale=tr> adresinden alındı
- TÜİK. (2021).Güvenlik Birimlerine Gelme Getirilme İstatistikleri. 06 05, 2021 tarihinde TÜİK Merkezi Dağıtım Sistemi: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=98&locale=tr> adresinden alındı
- TÜİK. (2021).Çocuk Nüfus Sayıları. 12 04, 2021 tarihinde TÜİK Merkezi Dağıtım Sistemi: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=98&locale=tr> adresinden alındı
- Tuik Haber Bülteni. (2020 07 21). Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2015-2019. 02 08, 2021 tarihinde TÜİK: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Juvenile-Statistics-Received-Into-Security-Unit-2015-2019-33632> adresinden alındı
- Tuik Haber Bülteni. (2021 06 15). Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2020 19 10,21 tarihinde TÜİK: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Income-and-Living-Conditions-Survey-2020-37404> adresinden alındı
- Tümer, T., (2019). *Suçun Fırsat Maliyeti Yaklaşımı ile Analizi: Türkiye Örneği*. Anadolu İktisat ve İşletme Dergisi, 3(2), 93-113.
- Türk Ceza Kanunu, (5395). Tarih:15/7/2005, Sayı: 25876
- Topçuoğlu, T., (2014). *Çocuk suçluluğu ve gelişimsel (Risk-odaklı) suç önleme*. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi. 2014(3). 217-226.
- Uyanık, M., (2018).*Alman Gençlik Dairesi ve Çocukların Koruma Altına Alınması Uygulamalarına Yönelik Eleştiriler*.Yalova Sosyal Bilimler Dergisi
- Yavuzer, H., (1996), *Çocuk ve Suç* (8.Baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yenisey, F., (2018). *Mukayeseli hukuk açısından ceza sorumluluğu yaşı ve ceza sorumluluğu olmayan çocuklar ve gençler için ceza hukukunda uygulanan alternatif yaptırımlar*.

- Yıldız, K., (2014). *İşsizlik Türleri, Her Bir İşsizlik Türünün Toplam İşsizlikteki Payı Ve Çeşitli Demografik Parametrelerle İlişkisi*. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, (45).
- Yıldız, R., Oğuz, Öcal., & Yıldırım, E. (2011). *Suçun Sosyoekonomik Belirleyicileri: Kayseri Üzerine Bir Uygulama*. Erciyes Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (36), 15-31.
- Yıldırım, A. (2014). *Sosyo-kültürel yapı ve suç olgusu arasındaki ilişki: malatya ili örneği*. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi. 2014(3). 1-7.
- Yılmaz., M., (2020). *Suç Ekonomisi Ve İşsizlik Üzerine Bir Uygulama*. 19 Mayıs Sosyal BilimlerDergisi, 1(2),103-124
- Çocuk Koruma Kanunu (2005). T.C. Resmi Gazete, 5395, 15 Temmuz 2005.
- Göç İdaresi Başkanlığı. Erişim tarihi. (03.09.2021). <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- Kabahatler Kanunu (2005). T.C. Resmi Gazete, 5326, 30 Mart 2005.
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 2013 Yılı İşçi Görünümü Raporu. Erişim tarihi (12.09.2021).https://www.ilo.org/global/research/global-reports/world-of-work/2013/WCMS_214952/lang--en/index.htm
- Türk Ceza Kanunu (2004). T.C. Resmi Gazete, 5237, 26 Eylül 2004.
- Türkiye İş Kurumu. Erişim tarihi:(10.10.2021). <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/istatistikler/>
- Türkiye Risk Altındaki Çocuklar Raporu, (2019). Erişim tarihi:(10.09.2021). <https://www.tocev.org.tr/Uploads/Documents/TOCEV%20Rapor%5B2%5D.pdf?fp=2608929755>
- STB,(2017). Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmaları (SEGE). Erişim tarihi: (22.09.2021) <https://www.sanayi.gov.tr/merkez-birimi/b94224510b7b/sege>

ÖZ GEÇMİŞ

Alev ÖZCAN, Mehmet Seyfi Eraltay Lisesi'ni bitirdikten sonra Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nden 2015 yılında mezun oldu. 2018 yılında OMÜ LEE İktisat Yüksek Lisans programına başladı. Orta derecede İngilizce bilmektedir.

İletişim Bilgileri:

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5604-0907>